YEREL YÖNETİMLER 100 GÜNÜ DOLDURDU

Yerel seçimlerden bu yana 100 gün geçti. Yerel yönetimler büyük güçlüklerle karşı karşıya. Geçmiş dönemden devrolan sorunlar SHP'li belediyeleri zorluyor. İstanbul'da yeni belediye yönetimleri sorunları çözmeye aday görünmediler. Murat Karayalçın, "İki yüz günde, vadettiğimiz tüm hususları gerçekleştirebileceğimizi gördük, inandık" diyor. *(Sayfa: 4)*

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ 14 9-22 TEMMUZ 1989 1500 LİRA

adımlar

ÖZGÜRLÜK, EŞİTLİK, KARDEŞLİK BELGİSİNDE

200. YIL

Fransız Devrimi'nde barikatlar vardı, savaşlar, giyotin... Ama en önemlisi, ayaklanan duygulardı. Özgürlük, eşitlik, kardeşlik belgisiyle yanan yürekler... Aydınlanma felsefesi, batı uygarlığının son iki yüzyılda yaptığı inanılmaz sıçrayışın tohumlarını attı... Aydınlanmanın sorunsalı, günümüz Türkiye'sinde de güncelliğini sürdürüyor... Türkiye aydınlarının, sol hareketinin önündeki çok acil iş, düşünce ve toplum hayatında Aydınlanmanın oluşturulması için azami çaba göstermektir...

(Sayfa: 12-13)

▶ ERUH'DA KÖYGÖÇÜREN "KELLE AVCILARI"

Siirt'te kürt köylüsünün yaşam güvencesi yok. Köy korucularının cinayetlerinin hesabı sorulmuyor. Osman Eşendemir'in yakınları bir cinayeti aydınlatıyorlar. *(Sayfa: 6)*

▶ DEMOKRASİDEN KORKAN PLAN

İcen Börtücene 6.Beş Yıllık Plan'ı değerlendirdi. "Plan, hayatiyeti bulunan bir ekonomide yapılabilir... Plan denetlenebilen bir alanda yapılabilir..." *(Sayfa: 8)*

▶ IMF'DEN ÖZAL HÜKÜMETİNE FIRÇA

IMF Özal hükümetine 50 soru sordu. Özal hükümeti yanıt verecek durumda değil. *(Sayfa: 9)*

▶ HİNDİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ (M)

Adımlar Yeni Delhi'de görüştü. Kendisine bağlı kitle örgütleriyle 22.3 milyonluk bir gücün temsilcisi olan HKP (M) Hindistan'ı nasıl görüyor? Demokratik Sol Cephe'nin etkinliği nedir? *(Sayfa: 17)*

KISA... KISA...

Eğitimciler Derneği (Eğit-Der) Gaziantep Şubesi çalışmalarına başladı.

☐

Politik göçmenlerin ülkelerine dönüşleri sırasında İHD Yö.Kur.Üyesi Mete Toksöyle'nin verdiği yemek hakkında soruşturma açıldı.

☐

Kristal-İş, Özdemir-İş, Otomobil-İş ve Petrol-İş Gebze şubeleri "İşçi sağlığı ve iş güvenliği" paneli düzenledi.

☐

Migros işçileri toplu sözleşme görüşmelerinin uyuşmazlığa gitmesi üzerine yapacakları eylem programını açıkladılar. Programda sakal bırakma, önlüksüz çalışma, geç işbaşı yapma, toplu viziteye çıkma, işi bırakma eylemleri yeralıyor.

☐

Adana'da tarlada çalışan 350 işçinin üzerine mantar bas:alığını önlemek amacıyla tarım ilacı sıkıldı. İşçilerin tümü zehirlendi.

☐

Çelik-İş Sen. "grev çorbasında sizinde tuzunuz bulunsun" sloganıyla dayanışmada bulunmak isteyenler için bir hesap numarası açtı. Numara şu: Türkiye Vakıflar Bankası Küçükesat Ankara 2004253.

☐

Başbakan Özal, İstanbul Ticaret Odası'nın yemeğinde ihracattaki artışın faturasının işçiye ödetildiğini kabul etti. Faturayı kimin tahsil ettiğini ise söylemedi.

☐

Gebze Tez San'da "üretim düşüklüğü" nedeniyle işten atılan dokuz işçinin yerine altı Bulgaristan göçmeni Türk alındı.

☐

Adımlar Kocaeli Temsilciliği Deva Holdinge bağlı ANSA işçilerinin grevini ziyaret etti. Ziyarete İHD Kocaeli şubesi yöneticileri de katıldı.

☐

Teksif Sümerbank Malatya şubesi 14. Olağan Genel Kurulu 23 Haziran'da yapıldı. Abdullah Şentürk'ün listesi yönetime seçildi.

☐

Geçici barınma merkezinde bulunan peşmergelere yardım toplanması amacıyla dört siyasi partinin katılımıyla "Peşmergelere yardım komitesi" oluşturuldu.

☐

21 Mart günü Dicle Üniversitesi'nde yapılan Nevroz kutlamasına katılmakla suçlanan Mahzar Kara adlı öğrenci 2 yıl hapis cezasına çarptırıldı.

☐

İsviçre'deki Kürtler ve Kürt gruplar hakkında Türk Konsolosluğu adına muhbirlik yaptığı saptanan üç T.C. vatandaşı 30 Ağustos'da Neuchatel'de yargılanacak.

Ünlü tıp dergisi LANCET'a göre

"Türkiye kürtlerine işkence"

Adımlar (Ankara)-İngiltere'nin en saygın tıp dergisi olarak tanınan LANCET'in 10 Haziran 1989 günlü sayısında yer alan bir yazıda, İngiltere'den siyasal sığınma hakkı isteyen "T.C. uyruklu Kürtlerin çoğunda, işkence gördüklerine ilişkin bulgulara rastlandığı" belirtildi. **"İşkence Kurbanlarının Tedavisi İçin Tıp Merkezi"** adlı bağımsız bir kurumda çalışan 4 doktorun imzasıyla ünlü **"LANCET"** dergisinde yer alan yazıda, Türkiye'de uygulanan işkence biçimleri anlatılırken, 64 kişi üzerinde yapılan ilk muayenede, kötü muameleye maruz kalan sığınmacıların yüzde 88'inde işkence izine rastlandığı kaydediliyor. Derginin "Editöre Mektuplar" bölümünde, **"Türkiye Kürtlerine İşkence"** başlığıyla yayımlanan bu yazının yanı sıra, "eski bir Türk polisinin elinden çıktığı" belirtilen "Filistin askısı"nı gösteren bir desene de yer veriliyor.

LANCET dergisi, 5 Kasım 1988 günlü sayısında da, TBKP Başkanı **Dr. Nihat Sargın**'la ilgili olarak **"Yargılanan Doktor"** başlıklı bir yazı yayımlamıştı.

LANCET'ta yer alan yazının çevirisi aynen şöyle:

"Son haftalarda, İngiltere'den sığınma isteyen Türkiye kürtlerinin sayısında büyük bir artış olmuştur. Birçoğu, "İşkence Kurbanlarının Tedavisi İçin Tıp Kuruluşu"na başvurdu. Bu kuruluş, Londra'da bulunan bağımsız bir yardım kuruluşudur. Şimdiye kadar, 64 kişiye ilk muayeneleri yapılmıştır. İlk 26 erkek vakanın bulguları burada analiz ve rapor edilmiştir.

Vakaların tümü, kürt gruplarına karşı örgütlü devlet şiddetine kişisel tanıklık yaptı. 25'i tutuklanma ve işkence periyodları (genellikle çok sayıda) tanımladı; 26 kişi, bir kürt topluluğunun kıyımından kurtulmuştu ve yakın tarihli bir saldırının kurbanıydı. Kurbanlar, o bölge için tipik olan kimi işkence biçimlerini tanımladılar (Ortadoğu'da sık rastlanan vahşi bir teknik). Bu işlem, uzun süreler yinelenebiliyor ve yaralar, yarılıp enfekte olduğu için iyileşmeleri engelleniyor. Uzun dönemli sonuçları arasında, ayaklarda şiddetli, inatçı ağrılar olabiliyor; bu ağrılar ciddi olarak kişinin hareketini kısıtlayabiliyor. 7 kişi (yüzde 28) "Filistin askısı"na maruz kalmıştı. Eller arkada bağlanmış olarak, kişi bileklerinden iple tavandaki bir çengele asılıyor. Bu, sıklıkla, iskelet-kas hasarına ve uzun süreli ağrı, omuzda sertlik gibi rahatsızlıklara yol açıyor. Diğer işkence biçimleri, dayak ve kum torbasıyla vurma (yüzde 96), elektrik şoku (yüzde 48), hortumla yüksek basınçlı su uygulama (yüzde 16).

Kötü muameleye maruz kalanların 23'ü (yüzde 88) maruz kaldıkları örgütlü şiddetin düzeyiyle uyumlu izler taşıyorlardı. Bizim deneyimlerimize göre, bu çok yüksek bir orandır. İşkencenin pekçok biçimi kalıcı fiziksel iz bırakmayabilir ama, tüm şiddet biçimleri, sürekli ve kısıtlayıcı psikolojik darbe etkisi gösterir. İnsanları sürgüne, başka ülkelere sığınma arayışına iten, baskının sürmesi olasılığının yarattığı derin korkudur. Görünür iz oranının yüksek olmasında önemli bir etmen, işkence ve muayene arasındaki sürenin kısalığı olabilir (bir vakada, bir ayın altında). Diğer sorunlar, anksiyete (endişe) belirtileri (yüzde 44), sırt ağrıları (yüzde 40), yaralı ve ağrılı ayak (yüzde 36) omuz ve boyun sertliği ve ağrısı (yüzde 36), uyku bozukluğu (yüzde 32), baş ağrıları (yüzde 32) ve açık depresyon (yüzde 28) idi. Daha ayrıntılı psikiyatrik muayeneler henüz yapılmadı.

Bizim kanımıza göre, bu Türkiye kürtleri işkence de dahil, örgütlü şiddete maruz kalmışlardır, inandırıcı öyküleri ve fizik muayene sonuçları, bu kanıyı desteklemektedir. Bazı sığınmacı olabilecek kişilerin, İngiltere'nin zaten kısıtlı olan sığınma sürecine alınamadan Türkiye'ye geri gönderildiklerine ilişkin kaygılar vardır. Bu savın araştırıldığını öğrendik. Umuyoruz ki, sığınma isteyen tüm kürtlere ve aslında tüm İngiltere'ye sığınma isteminde bulunanlara kendi durumlarını özgürce anlatabilme olanağı tanınır."

Stuart W.Turner
Tom Landau
Jill Hinsheewood
Helen Bamber

Akif Özdemir sekiz yıldır işkencede

Adımlar (İstanbul)-Akif Özdemir sekiz yıldır yaşama savaşı veriyor. Özdemir 11 Mayıs 1981'de gözaltına alındı. Şu anda Bursa Özel Tip Cezaevi'nde hükümlü olarak bulunuyor.

Özdemir'in yaşama savaşı gözaltına alınmasıyla birlikte başladı. Gözaltına alındıktan hemen sonra gördüğü işkenceler sonucu kaburgaları kırıldı. Bu haldeyken yapılan işkenceler sonucu da kırık kaburgaları akciğerine batarak yarası iyice büyüdü. Tedavi görmediği için iltihaplandı. Ölmek üzereyken götürüldüğü devlet hastanesinin başhekimi Özdemir'e, bu hastanede onu kurtaramayacaklarını, kaçıp başka bir hastaneye gitmesini, söyledi. Özdemir de kaçarak Hayat Hastanesi'ne gitti ve burada ameliyat oldu. Ameliyattan bir hafta sonra Özdemir'i bulan polisler kendilerinden şikayetçi olmadığını bildiren bir belge imzalattıktan sonra gittiler. İki ay kadar sonra ise, daha ameliyat yaraları iyileşmeden tekrar gözaltına ve işkenceye aldılar Özdemir'i. Tabii yaraları açıldı ve iltihaplandı. Tekrar ameliyat edilmek zorunda kalındı. İkinci ameliyattan sonra iyileşmeden tekrar işkenceye alındı ve arkasından üçüncü ameliyat geçirdi.

Özdemir'in bu acılı yaşama savaşı tam sekiz yıldır sürüyor. Yaraları hâlâ kapanmadı. Dosyasında, **"Özel tip cezaevinde yatamaz. Tam teşekküllü reviri olan cezaevinde yatabilir"**, raporu olmasına karşın hâlâ yataklı reviri olmayan Bursa Özel Tip Cezaevi'nde yatırılıyor. Adalet Bakanlığı'ndan yataklı reviri olan Ceyhan E tipi Cezaevi'ne sevki çıktığı halde cezaevi yöneticileri **"yol parasını verirsen seni göndeririz"** diyorlar. Oysa Özdemir parasının olmadığını söylüyor.

Öte yandan, Özdemir'in işkencecileri hakkındaki şikayeti ise kovuşturmaya değer bulunmadı. 14 Haziran'da çıkarıldığı mahkemede elbiselerini çıkarıp işkence izlerini hakim ve savcılara göstermek istemesine de engel olundu. Cezaevinde ise, işkence izlerinin fotoğraflarının çekilmesine izin verilmiyor.

Akif Özdemir gazetemize gönderdiği mektupta tüm demokrat, duyarlı kamuoyuna, insan hakları savunucularına ve insanlığa şöyle sesleniyor: **"Sağlık durumum gün geçtikçe kötüye gitmektedir. Açık olan ameliyat yaramdan sürekli cerahat akmakta ve kan kusmaktayım. İvedilikle tedavi edilmediğim takdirde yaşamam kesinlikle mucize olacaktır. Cezaevlerinde 12 Eylül'den beri yoğun biçimde uygulanan ve hala sürdürülen çağdışı politika ve uygulamalar, tüm demokrat kamuoyunun desteği ile tarihin çöplüğüne atılabilir. Zindanlardaki direnişler kamuoyunun desteğini sağlayabildiği oranda başarı kazanabilir. Tedavi edilmem ve sağlıklı yaşamam sizlerin ilgilerinizle mümkün olabilir. Aksi takdirde zindanın bir köşesinde unutulmuş olarak yaşama veda etmem kesin olacaktır.**

Özgür ve sağlıklı yaşam dolu günler dileğiyle selamlar."☐

Siyah çelenge gözaltı

Adımlar (İstanbul)-Sosyalist Birlik dergisi yazı kurulu üyeleri, Çin'deki idamları protesto etmek için Çin Halk Cumhuriyeti İstanbul Konsolosluğu'na siyah çelenk koymak isteyince polisin müdahalesi ile karşılaştılar. Yazı kurulu üyelerinden **Halil Berktaş, Oral Çalışlar ve Hürriyet Karadeniz** gözaltına alındılar.

Siyah çelenk üzerinde, "Gönlümüz, özgürlük ve demokrasi isteyen Çin halkıyla beraberdir. Geleceğin aydınlık sosyalizm ve demokrasi idealleri uğruna, Bulgaristan gibi Çin'deki uygulamaları da protesto ediyoruz" yazılıydı.

Yazı kurulu üyelerinin gözaltına alınmasından sonra bir açıklama yapan Sosyalist Birlik dergisi Yazıişleri Müdürü **Atilla Aytemur** şunları söyledi: **"Çinli öğrenci, işçi ve aydınların haklı davasına sahip çıkmak için konsolosluğa çelenk bırakan arkadaşlarımız, insanlığın ortak vicdanının bir parçasıdır. Polis arkadaşlarımızı gözaltına alarak bu ortak vicdanın karşısına dikilmektedir."**

Berktaş, Çalışlar ve Karadeniz daha sonra serbest bırakıldılar.☐

Ahmet Telli'ye 5 günlük gözaltı

Adımlar (Ankara)-Tanınmış ozan ve öğretmen **Ahmet Telli**, Ankara'da Gazi Üniversitesi öğrencilerinin 6 Haziran'da düzenledikleri gecede şiir okuduğu için 16 Haziran'da gözaltına alındı. 5 gün 1.Şube'de sorgulandıktan sonra 20 Haziran'da Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne çıkarılan Telli, daha sonra serbest bırakıldı. Altındağ Belediyesi Kültür Merkezi'nde düzenlenen gecede, **Ahmet Telli**'den başka, Doç.Dr. **Haldun Özen** ile İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi Başkanı **Muzaffer İlhan Erdost** da birer konuşma yapmışlar, Gazi Üniversitesi öğrencileri ise YÖK'ün eğitim alanındaki yıkımını sergileyen bir oyun sahnelemişlerdi.

Edinilen bilgiye göre, **Ahmet Telli**, hükümet komiserinin toplantıda tuttuğu tutanak nedeniyle gözaltına alındı. Hükümet komiseri, raporunda, **Ahmet Telli**'nin şiir okumadan önce slogan atarak dinleyicileri coşturduğunu öne sürmüştü. **Ahmet Telli** ise ifadesinde, slogan atmadığını, **"antifaşist ve antiemperyalist bir ozan olduğunu belirterek şiir okumaya başladığını"** vurgulamıştı.

Öte yandan, **Ahmet Telli** ile birlikte gözaltına alınan, gecenin düzenleyicisi Gazi Üniversitesi'nin 17 öğrencisi de, çıkarıldıkları Ankara DGM'de salıverildiler.☐

"Sağır sultanlarımız" duyacak mı?

Adımlar (Zonguldak)-Karadeniz Ereğlisi SSK Hastanesinin yatak kapasitesi on yıl önce 125'di ve 150 sağlık emekçisi hizmet vermekteydi. Bu gün Ereğli SSK'nın yatak kapasitesi 300 ve 90 sağlık emekçisi hizmet veriyor. Son dokuz yılda çok şey değişti Ereğli SSK'da.

Ereğli'li sağlık emekçileri kendilerini "cenderede" görüyorlar. Bir yandan artan yatak kapasitesine karşılık azalan personel sayısının emeğin kalitesini düşürmesinden şikayet ederken, bir yandan da aldıkları ücretle geçinemediklerini söylüyorlar. Erdemir işçilerinin yaptıkları son toplu sözleşme, Ereğli'de asgari ücreti 350 bin TL'ye yükseltmiş durumda. Oysa sağlık personeli 160 bin TL ücret alıyor.

Ereğli SSK emekçisi **Ali Arı**, "hallerini" gazetemize şöyle anlatıyor: **"Biz sağlık emekçileri, sağlık hizmeti verebilecek ekonomik, sosyal, psikolojik ortamdan uzak, karşımızda bizden hizmet bekleyen insanların derdinden anlamayan, sağlık kuruluşuna gelen insanları sanki keyiflerinden gelmişler gibi hiç hoş karşılamayan, bizden hizmet bekleyenleri bize işkence yapan canlılar gibi görmeye başladık. Sağlık emekçileri kendi istemleri dışında onursuz davranışların içine itildiler. Haklarımızı alabilmemiz için demokratik mücadelemiz engellendi. İnsanlarımız demokratik araç ve yöntemlerle hak arama yerine emekçilik onurunu kirletecek yollara saptılar."**

Ereğli-SSK emekçileri seslerini duyurmak, haklarını almak için yalnızca şikayet etmekle kalmıyor. 3 Şubat'ta 52 imzalı bir dilekçeyi Sağlık-İş Sendikası'na vererek daha aktif bir tutum almasını istediler. 2 Haziran'da hastane içinde bir basın açıklaması yaptılar. 9 Haziran'da Ereğli sokaklarında işporta tezgahları açarak seslerini duyurmaya çalıştılar. Kendi deyimleriyle, "Sağır sultanlarımız duyuncaya kadar" eylemlerini sürdürmeye kararlılar.□

Ak Gübre işçisine şantaj

Adımlar (Mersin)-Akdeniz Gübre Sanayiinde 25 Ocak'da başlayan grev altıncı ayına girdi. 545 işçinin çalıştığı fabrikada Petrol-İş Sendikası örgütlü. Ak Gübre Türkiye'nin gübre ihtiyacının yüzde 30'unu karşılıyor.

İşçilerin aktif katılımıyla başlayan grev, "toplu sözleşme komitelerinin" "grev komitelerine" dönüştürülmesiyle, işçilerin sürekli denetimi altında devam ediyor. Mersin Petrol-İş Şubesi "açık sözleşme" ve "tabanın söz ve karar sahibi olması" ilkelerini titizlikle uyguluyor.

Grev altıncı ayına girerken, Mersin halkının grevcilerle dayanışması eksilmeden sürüyor. İşveren tarafının katı tutumu da. Toplu sözleşme görüşmeleri sırasında hiçbir teklif getirmeyen işveren grev kararı alındıktan sonra brüt 225 bin TL maaş önerdi. Ortalama brüt ücretleri 210 bin lira olan işçilerin istedikleri yüzde 100+400 bin TL idi. İşveren tarafı grevin 92. gününde teklifini 300 bin TL, brüt artış olarak değiştirirken, işçiler greve devam kararı alıyorlardı.

İşçilerin örgütlü ve kararlı tutumları karşısında işveren tarafı şaşırmış görünüyor. Grevin 149. gününde bir basın toplantısı düzenleyen Kiplas İşveren Sendikası Başkanı **Refik Baydur**, işçileri fabrikayı kapatmakla tehdit ediyordu. Oysa bu tutumu işçileri korkutmuyor, daha kararlı bir tutum içine sokuyordu. Mersin Petrol-İş Şubesi Yönetim Kurulu bu açıklamanın hemen ardından düzenlediği bir basın toplantısında şunları söylüyordu: **"Ülkemizde toplumsal uzlaşma ve çalışma barışının sağlanması, Kiplas'ın Akdeniz Gübre grevini bahane ederek kavga ve sertleşme ortamı yaratarak sağlanamayacağı bir gerçektir. Böyle bir ortam yaratmak demokratik kuralları sabote etmektir. Demokrasiye ve demokratik haklara yapılacak her türlü saldırı karşısında işçi sınıfını bulacaktır."**□

"Sefaköy'e kreş"

Adımlar (K.Çekmece)-İstanbul'un, **Bakırköy, K.Çekmece, Zeytinburnu, Fatih, Eyüp, Gaziosmanpaşa, Eminönü** ilçelerine yönelik olarak, 15 günde bir yayınlanan **Bakırköy Yerel Haber** Gazetesi, **"Sefaköy'e Kreş"** istemi için bir imza kampanyası başlattı.

Gazetenin başyazarı ve Genel Yayın Yönetmeni **Yalçın Erdoğan**, imza kampanyası ile ilgili gazetemize şu bilgileri verdi: **"Okuyucularımızdan gelen sürekli talepler doğrultusunda, böyle bir kampanya başlattık. Gazetemiz kampanyaya yalnızca aracılık etmekte ve yayınları ile duyurusunu yaygınlaştırmaktadır. Kadınlı-erkekli tüm Sefaköy'lülerin şimdiden 2000'i aşkın imzalarıyla, gerçek bir katılımla kampanyamız sürüyor. Kampanya süresince evlerde söyleşiler düzenlendi. Kahvelere, çevre kültür derneklerine pankartlar asıldı. K.Çekmece Belediye Başkanı Sn. Ertuğrul Tiğlay'ın, "çağdaş bir K.Çekmece, çağdaş bir K.Çekmece'li" anlayışının aktif savunuculuğunu yapmasından kaynaklanan güvenle, kampanyamızı destekleyeceğine ve olumlu sonuçlandıracağına inanıyoruz..."**

Gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Yalçın **Ergündoğan** girişimleri ve yayınlarıyla ilgili olarak da şunları sözlerine ekledi: **"Siyasal tercihleri farklı olsa da, aynı havayı soluyan, aynı ortak sorunları paylaşan tüm insanları yayınlarımızla kucaklıyoruz. Yayınımızın bu temel ilkesi yaşamda karşılığını bulmuştur. Gazetemizin yayınladığı ve okuyucu mektuplarının yayınlandığı "Buyrun Kürsüye/Kürsü Sizin" sayfasına her sayı ortalama 20'yi aşkın çeşitli eğilimlerden okuyucularımızdan sürekli mektuplar gelmektedir.**

Farklı siyasal kimlikli ve eğilimli insanlar gazetemizin yörelerinde gönüllü tanıcılığını üstlenmişlerdir. SHP, DYP, RP gibi siyasal partilerin ilçe yöneticileri gazetemize makaleler yazmakta, gazetemizi kendi partililerine doğrudan kendileri ulaştırmaktadırlar.

Yerel sorunlara özel önem veren gazetemiz, bu doğrultudan olarak tüm yöre Belediye Başkanları'nın, muhtarlarının katılacağı bir "Yerel Basın/Yerel Yöneticiler Tanışma Yemeği" de düzenlemiş bulunmaktadırlar"...□

Ufuk Erdoğan tutuklandı

Adımlar (İstanbul)-Politik göçmen olarak altı yıl Danimarka'da kaldıktan sonra 9 Nisan 1989'da ülkeye dönen **Ufuk Erdoğan** tutuklandı. Erdoğan TKP'ye üye olmakla suçlanıyor.

8 Haziran'da işyerinden polisler tarafından götürülen Erdoğan dört gün gözaltında tutulduktan sonra tutuklanarak Bayrampaşa tutukevine gönderildi.

Erdoğan 1983 yılında DİSK soruşturması nedeniyle arandığı için yurtdışına çıkmıştı. Daha sonra İstanbul TKP davası sanıklarından birinin ifadesinde adı geçtiği için, bu davadan da aranmaya başlamıştı. İfadelerinde Erdoğan'ın adı geçen kişiler ise daha sonra beraat etmişlerdi.

Ufuk Erdoğan'ın avukatı **Ergin Cinmen**, konuyla ilgili olarak şunları söyledi: "Erdoğan'ın tutuklanması için hiçbir yasal gerekçe yoktur. Anayasa Mahkemesi'nin Sosyalist Parti ile ilgili en son kararına göre silahlı eylemi savunmayan örgütlere üye olmak suç unsuru olmaktan çıkmıştır."

Ufuk Erdoğan'ın duruşması 19 Temmuz'da, İstanbul İkinci Ağır Ceza Mahkemesi'nde saat 10'da yapılacak.□

işçilerin protestosu

Adımlar (Bakırköy)-Petrol-İş Sendikası İstanbul Şubesi'ne bağlı **Korozo** fabrikasından 6 işçi işten atıldı. Toplu sözleşmeleri yeni biten bu işyerlerinde işçiler elde ettikleri kazanımları korumak amacıyla 30 Haziran'da sendikanın önderliğinde topluca viziteye çıktılar. İşten çıkarmalara karşı tepkilerini gösterdiler.

K.Çekmece SSK Dispanserine topluca yürüyüşe geçen işçileri Sefaköy'de, polisler tarafından engellenmek istendi. Daha sonra gruplar halinde gitmeleri söylenerek bırakıldılar. İşçiler daha sonra tekrar toplu halde K.Çekmece'ye kadar topluca gittiler.

Petrol-İş Sendikası İstanbul Şube Mali Sekreteri **Nesim Aksakal**, konuyla ilgili olarak şunları söyledi: **"İşverenin bu tür haksız uygulamaları sürdükçe, toplu sözleşmeden elde edilen kazanımları yok etmeye çalışan tutumu sürdükçe biz sendika ve işçiler olarak kazanımlarımızı korumak için gerekli her eylemi gerçekleştireceğiz. Ve özellikle haksız uygulamaların başında gelen antidemokratik 13. maddenin kaldırılması gerekmektedir. Bu ise tek tek fabrikalarda değil, tüm işçi ve sendikaların birlikte mücadelesiyle olanaklıdır."**□

Adımlar Zonguldak ve Balıkesir'de

Gazetemizin Balıkesir ve Zonguldak temsilciliği düzenledikleri açılış toplantılarıyla "Adımlar"a katıldılar.

Balıkesir Temsilciliği 25 Haziran'da Bandırma'da açıldı. Açılış toplantısına çeşitli sol çevrelerden konuşmacılar ve emekçiler katıldı. Ayrıca **İdris Erdinç (Şoför İdris), Haluk Tan İpekçi, Abidin Sökmen** ve **Rasih Nuri İleri** konuklar arasındaydı.

Balıkesir Adımlar Temsilcisi **Mehmet Aydın** açılışda yaptığı konuşmada, "Bölgedeki tüm ilerici, demokrat ve komünistlerin sesi olmayı amaçlıyoruz", dedi.

Zonguldak Temsilciliği ise 1 Temmuz'da açıldı, **Haydar Kutlu-Nihat Sargın, Kemal Anadol** ve **Süleyman Demirel** birer mesaj gönderdiler. Konuklar arasında **Haydar Topay, İdris Erdinç, Abidin Sökmen, Taner Renda** ve **Rasih Nuri İleri** de vardı.

Açılış konuşmalarından ve mesajların okunmasından sonra "Sıradan Faşizm" filmi seyredilerek toplantı noktalandı.□

Gelir dağılımı felâket

Adımlar (Ankara)-Türkiye'nin gelir dağılımı açısından dünyanın en yoksul ülkelerinden bile geri olduğu belirlendi. Türkiye'de nüfusun üst gelir grubundaki yüzde 10'luk kesimi ulusal gelirin yüzde 40.7'sini, alt ve orta gelir grubundaki yüzde 90'lık kesimi ise geriye kalanı paylaşıyor.

Dünya Bankası verilerine göre, dengeli gelir dağılımı açısından yapılan sıralamada, Türkiye 44 ülke arasında 38'nci sırada yeralıyor ve Bangladeş, Hindistan, Malezya, Endonezya, Sri Lanka ve Flipinler'den bile sonra geliyor. Ulusal gelirinin, nüfusun en üst düzeyde yüzde 10'luk kesimiyle diğer kesimleri arasındaki paylaşım oranları yönünden ise, Türkiye dünyanın en yoksul ülkelerinden bile kötü bir dağılıma sahip bulunuyor.

Türkiye'de nüfusun en üst gelir düzeyindeki yüzde 10'un ulusal gelirden aldığı pay yüzde 40.7 olurken, bu oranın Güney Kore'de yüzde 27.5, Bangladeş'de yüzde 29.5, Hindistan'da yüzde 33.6, Endonezya'da yüzde 34, Malezya'da yüzde 39.8, Sri Lanka'da yüzde 34.7 ve Filipinler'de yüzde 37 oluşu dikkati çekiyor. Üst gelir grubundaki nüfus kesiminin ulusal gelirden aldığı pay, ABD ve Batı Avrupa ülkelerinde daha düşük düzeylerde bulunuyor. ABD'de yüzde 23.3 olan bu oran, Batı Avrupa ülkelerinde 21.5 ile 28.1 arasında değişiyor.□

Kimine destek, kimine köstek

Adımlar (Bakırköy)-İstanbul Merter'de kurulu bulunan ÖRSA Konfeksiyon ve Örme Sanayii'nde sendikaya üye olan işçilere baskı yapılıyor.

İşçilerin sendikalaşma çabaları sürerken, işyerinde sendika istemeyen işveren işçilere baskı yapmaya başladı. İşyerine noter getirilerek işçileri sendikadan istifa etmeye zorladı. İşçiler direnince, bu kez de görevlerini değiştirmeye başladı. Bu da etkili olmayınca, 35 işçiyi işten çıkardı.

İşten çıkarılan işçiler bu keyfi uygulamayı protesto etmek için açlık grevine başladılar, fakat karşılarında polisi buldular. Açlık grevcileri gözaltına alındılar. İki gün gözaltında tutulduktan sonra salıverilen işçiler, yaptıkları açıklamada, "polis bizleri gözaltına alarak işverene destek olmuştur. Yasa tanımaz tutumuna cesaret vermiştir", diyorlar.□

Murat Karayalçın

"ANKARALILIK BİLİNCİ YARATACAĞIZ"

Ankara'nın başkent oluşunun yıldönümünde bu yıl ilk kez 'Ankara Kurultayı da toplanacak. Bütün Ankaralıların ve sivil toplumsal örgütlenmelerin katılım ve desteğiyle gerçekleştirilecek kurultayda belediyenin 1990 Programı da tartışmaya sunulacak.

■ Jülide Gülizar

26 Mart seçimleriyle işbaşına gelen belediyelerin, 5 Temmuz'da dolan yüzüncü günleri nedeniyle yapacağımız söyleşiye, Ankara Anakent Belediye Başkanı **Murat Karayalçın**, bu sürenin kendisi için çok özel bir anlam taşıdığını vurgulayarak başladı. "Çok özel bir anlam, çünkü ben seçim propagandam sırasında Ankara halkına, ilk yüz günümüzde birçok şeyi gerçekleştireceğimiz konusunda söz vermiştim."

— Peki gerçekleştirdiniz mi?

— Buna siz karar verin konuşmamızın sonunda. Ben yalnızca anlatmak istiyorum. Efendim, Ankara Programı'nın mekân ve parasal açıdan değerlendirilip somutlaştırılabilmesi için nelere ihtiyacımız olduğunu, ama bunları gerçekleştireceğimiz araç-gereç parkının, parasal olanakların ve insan kadrosunun ne olduğunu bilmediğimizi söylemiştim konuşmalarım sırasında. Yüz gün herşeyden önce bunları öğrenmemiz için önemliydi.

— Sayın Karayalçın, bir konuşmamızda Belediye Başkanı olarak YOK'lardan yakınmaktan hoşlanmadığınızı söylemiştiniz. Hem bu nedenle, hem de söyleşi konumuz ilk yüz günlük icraatınız olduğu için, bu saydığınız konulara ilişkin bir şey sormayacağım.

— Teşekkür ederim. Önce şunu belirtmek istiyorum. Biz bu yüz günü, Ankara Programı'mızın yalnızca hazırlık süresi olarak görmedik ve çok hızlı bir biçimde birtakım projeleri başlattık. Programımızda "uygulanmasına başlanan, uygulanmakta olan ve uygulanacak" konular bulunuyor. Çok ilginç bir durum var. 1969'dan başlayarak her on yılda bir Ankara için bir master plan yapılmış. Bu planlarla örneğin su sorunu büyük ölçüde çözümlenmiş. Çünkü su konusuna Devlet Su İşleri de el atmış. Ama mesela kanalizasyon için bunu söylemek mümkün değil. Çünkü kanalizasyon, iktidarlarca pek kolay göze alınmayan, hatta sıkıntı veren bir konu.

— Yani iktidarlara prim getirmeyen bir çalışma. Sonucu elbette önemli ama, görünen yanıyla parayı ve emeği toprağın altına gömmek gibi bir şey, değil mi? Peki siz bu proje...

— Biz bu projeyi, master planı yapılmış bu projeyi, Dünya Bankası'yla birlikte, Büyük Ankara Kanalizasyon Projesi adıyla uygulamaya koymaya çalışıyoruz. Büyük ihtimalle Dünya Bankası Yönetim Kurulu, yakınlarda, (500 milyon dolarlık bir projeyi) görüşecek.

— Ankara'nın yılan hikâyesine dönen metrosu ne olacak?

— Bir kahkaha atıyor Karayalçın, arkasından da bu projeyi başlatma noktasına getirmek için çalıştıklarını anlatıyor. İlk hedefin, "metronun finansman paketini tamamlamak" olarak saptandığını, hemen ardından da 'yapım sözleşmesi'ni imzalamayı gerçekleştireceklerini söylüyor. Ve kahkahalar arasında, "büyük ihtimalle törensiz bir imza atma olacak bu", diyor, "çünkü Ankara halkı metro törenlerinden usandı sanıyorum."

Murat Karayalçın'ın verdiği bilgiye göre, bu iki projenin toplam harcaması 1.1 milyar dolar (2.5 trilyon TL.) dolayında. Projesinde yaratacakları bir kaynak, belediyelerce ilk kez kullanılacak olan tahvil ihracı. Bunu ayrıca, halkla ilişkiler ve tanıtım programının bir parçası olarak da görüyor ve Karayalçın, kanalizasyon konusunda Ankara halkının büyük duyarlık göstermesini istiyor, bekliyor.

▶ *Karayalçın da, eve suyun girmesinin önemli, ama o musluklardan suyun akmasının daha da önemli olduğunu söylüyor.*

26 Mart seçimleriyle Ankara Anakent Belediyesi'nde işbaşına geldiklerinde ilk olarak 1989 bütçesini "revize etmişler" ve görmüşler ki, suda, kanalizasyonda, asfaltlamada "geçen yılın sonuçlarını katlayabilecekler". Bunun için gerekli programı hazırlamışlar hemen ardından da.

Ankara halkına, özellikle de Altındağlı'lara müjde vererek anlatıyor Karayalçın.

"Bu yıl 200 bine yakın hemşehrimize su götüreceğiz. Bu yıl, Altındağ'da evine su girmemiş hemşehrimiz kalmayacak." Gülümsediğimi görünce de ekliyor: "Aklınızdan geçenleri anlıyorum, eve suyun girmesi önemlidir, ama o musluklardan suyun akması daha da önemlidir. Akacak."

Asfaltlama çalışmalarını da ilk yüz gün içinde saptamışlar. Geçen yıl dökülen 800 bin ton asfaltı bu yıl bir milyon tona çıkaracak bir program bu. Başlatılmış ve sürüyor.

— Sayın Karayalçın, ya yollar? Çukurlara batıp çıkmaktan canımız burnumuza gelmiş durumda. Şimdilerde doğalgaz çalışmaları dolayısıyla yeni yeni çukur...

— Yollar konusunda, kent işletmeciliği açısından yararlı gördüğümüz iki proje hazırladık. Bu projeler gereğince, Ankara'nın sel haritasına bakarak kriz ekipleri oluşturuyoruz. İki damla fazla yağmurda, Ankara'da olup bitenleri, bazı semtlerdekilerin başlarına gelenleri, uğranılan can ve mal kayıplarını görüyoruz. İşte bu ekipler, duyarlı mahallelerde, yağmur belli bir miktarı aştığında, herhangi bir çağrıya gerek kalmadan, kendiliklerinden gidip, gerekli önlemleri alacaklar. Oluşturacağımız bir başka ekip türü daha var. Yoğun Bakım Ekipleri bunlar. İşyerleri sokaklar olacak bu ekiplerin. Ve ayrıntılarla uğraşacaklar. Yani Ankara'nın 20 önemli caddesinde çalışmalar yapacaklar. Çu-

YAPILANLAR YAPILACAKLARIN

■ Fatih Öktem

İstanbul Anakent Belediye Başkanı **Nurettin sözen**, 26 Mart yerel seçimlerinin sonunda, belki kendisinin de ummadığı biçimde **Bedrettin Dalan'ı** devirince, ilk önce ne düşündü acaba?

Nurettin Sözen "Eyvah" demediyse bile, seçim kampanyası boyunca sıraladığı sorunları "nasıl çözeceğim?" diye mutlaka düşünmüştür. Bugün, yerel seçimlerin üzerinden 100 günden fazla zaman geçmişken yığılan sorunlar heyula gibi SHP'li belediyelerin üzerine çökerken, Sözen "nasıl çözeceğim?" sorusunu çok haklı olarak, bu kez sesli olarak dile getirecek belki de.

İstanbul Belediyesi yönetimi, işbaşına gelişinden bu yana 100 gün geçmeden giderek yükselen homurtulara karşı, yavaş yavaş savunmaya geçmeye başladı bile. Neden? Bu kadar kısa süre içinde bu noktaya gelebilmek için neler yapıldı, neler yapılmadı? Hattâ daha da geriye giderek; yerel seçim öncesinde şimdiki belediye başkanı Nurettin Sözen, neler söyledi? Geriye doğru bir bakış bugünü değerlendirmede önemli bir veri olabilir.

Kahvaltılı toplantılar

Nurettin Sözen, henüz SHP içinde aday adayı iken, Marmara Etap otelinde kahvaltılı basın toplantılarını başlatarak, gerek kamuoyunda, gerek parti içinde adını güçlü bir biçimde duyurdu ve diğer aday adaylarına karşı güçlü bir avantaj elde etti. Sözen'i SHP'nin tüm yan kuruluşlarının desteklemesi bir yana, meslek odaları, demokratik kitle örgütleri, partinin sağ ve sol tüm kanatları da kendisine omuz verdi. Kentin, Dalan'ın talanından yalanından gına getirmiş olan aydınları, yazar çizer ve teknik elemanları da geri kalmadı. Sözen de onları teker teker ziyaret ederek gönüllerini aldı, bol vaadlerde bulundu.

Sözen'in vaadleri

Nurettin Sözen'le birlikte ilçe belediye başkanları, özellikle rüşvet, yolsuzluktan bıkmış, bu konuda oldukça duyarlı hale gelmiş yurttaşlara en başta "Şeffaf belediyecilik" vaad ediyorlardı. Sıralanan diğer vaadler ise şöyleydi:

"Rahat, ucuz ve hızlı ulaşım, 10 metreküpe kadar harcanan bedava su, dar gelirli ve beş kişiden fazla ailelere günde iki ekmek, her semtte ücretsiz bakım yapacak sağlık evleri, düzenli çöp toplama, yasa ve yönetmeliklere uygun çalışma, halka açık ihaleler, şartnameler, komisyon çalışmaları, önemli çalışmalarda ve kararlarda, odalar, sendikalar, esnaf dernekleri gibi demokratik örgütlerle işbirliği, semtleri direk olarak ilgilendiren kararlarda o bölgede yaşayan vatandaşlarla işbirliği, yasallaştırılacak gecekondu alanları, sağlıklı ucuz konut üretimi, zengin kültürel birikime sahip ve tarih varlığı korunacak bir kent, çoğalan yeşil alan, her ilçede spor merkezi vb."

Bu vaadleri çoğaltmak mümkün. Yanı sıra Dalan'ın uygulamaları eleştirilerek başta deniz otobüsleri ihalesi olmak üzere, **Mustafa Süzer**'e ait arazi ile ilgili kararlar, Merter'deki **İSKİ** arazisinin satışı, **Darlık Barajı** ihalesinde haksız ödeme, **Sürmeli** oteline satılan sokak, **Ulusoy** şirketine satılan viyadük alanı, İSKİ ihalelerinde yapılan yolsuzluk ve kayırmalar, **Dalan-Eska** ilişkileri, kat karşılığı verilen yerler, belediye şirketleri ve vakıfların üzerine gidileceği ve hemen yasal yollara başvurulacağı belirtilmekteydi.

Başkan Sözen işbaşında

Yerel seçimler sonucunda Dalan umulmadık bir şekilde giderken geriye 514 yürüyen ya da yürüdüğü varsayılan proje bırakıyordu. Bunların birçoğu tartışmalı ve sorunlu projelerdi ve üzerlerinde erken karar verilmesi, çözüm üretilmesi gerekiyordu.

SHP'li belediyelere gereken tolerans ve süre mutlaka tanınmalıydı. Ancak, kısa denebilecek bir zaman içinde bile olsa, yapılanlar yapılacakların sanki göstergeleri olarak ortada beliriyordu. Nitekim, bir süre sonra üstüne gidileceği söylenen yolsuzluklar ve yasa dışı uygulamalar konusunda fiyasko üstüne fiyasko yaşanmaya başlandı. Boğaz'daki kaçak yapılar, Mustafa Süzer'e ait otel mühürlenmesi, Kazlıçeşme'deki deri fabrikalarının yıkımı gibi konularda inandırıcılık tamamen kayboldu. Boğaz'daki kaçak yapıları yıkacağını söyleyen Sözen, artık "rötuş" yapmaktan söz etmeye başlamıştı. Deri fabrikası yerine yıkılmış duvarların yıkılmasını yazan gazetelerin muhabirleri de acımasızca azarlanmaya başlanmıştı.

Meclis üyeleri yoklama yapıyor

Daha ilk günlerden belediyeler üzerine çöreklenen Topuzcu ve Baykalcılar, 60 müdürlük için sol kanat yanlılarıyla amansızca bir çekişmeye girdiler. ANAP'lı bazı kadrolar yukarıda da belirttiğimiz şekilde korunurken, alt kadrolarda çalışan herkese de ANAP'lı gözüyle bakılmaya başlanması işin bir başka ilginç yanıydı. Öyle ki zafer sarhoşu bazı belediye meclis üyeleri memur

kurları, refüjleri, sökülen taşları vb. onarmakla geçecek iş saatleri. Bu konuda iddialıyız ve göstereceğiz ki, başaracağız.

— *Kent içi ulaşımda Ankara, neredeyse bir İstanbul oldu. Trafiğin ölü saatleri kalmadı artık. Yollar mı yetersiz, toplu taşım araçlarının sayısı mı az, her nedense, ulaşım zorlaştı Başkent'te. Bu konuyla da ilgilendiniz mi ilk yüz günde?*

— İlgilendik. Otobüs şebekesinin yenilenmesi için başka bir proje başlattık. Gelecek otobüslerle ulaşım biraz daha rahatlayacak. Ayrıca, hem gelir dağılımının iyileştirilmesi, hem de verimliliğin artırılması için, 'Halk Taşıt' uygulamasını başlattık. Sabah ve akşam saatlerinde hemşehrilerimizi ücretsiz taşıdığımız bu uygulama, şimdilik Mamak-Boğaziçi ve Keçiören-Ufuktepe arasında. Yakında Yenimahalle-Altındağ'da başlayacak.

Murat Karayalçın, aklını, "Ankara Kimliğini Gerçekleştirmek-Ankaralılık Bilincini Yaratmak" amacına öylesine takmış ki.. Bütün çalışmaları bu amaca yönelik. Ankara'nın ve Ankaralıların güzel olan nesi varsa ortaya çıkarmak, dosta düşmana göstermek istiyor. Örneğin, fıskiyelere çok önem verdiklerini ve şu anda kentin bütün fıskiyelerini çalıştırdıklarını anlatıyor. Güven Park'ın ayrı bir önemi olduğunu ve bu parkta yeni düzenlemelere giriştiklerini söylüyor. Ankara'nın eski ve güzel caddelerinden biri olan Yüksel'de bir yaya bölgesi çalışmalarını neredeyse bitirmişler bile. Ankara'yı simgeleyen ve bir ara İstanbul'a alınan Gazi Kupası Yarışması'nı yeniden Ankara'ya getirdiklerini anlatırken gözleri parlıyor. Katılım açısından çok önemsedikleri "Muhtarlarla Program" çalışmalarını başlatmışlar. Birinci Ankara Kurultayı çalışmaları tamamlanmak üzere. Ankara'nın başkent oluşunun her yıldönümünde yinelenecek olan bu kurultayların ilki, 13 Ekim 1989'da. Ve tüm sivil toplum örgütleriyle, Ankaralıların katkısı ortaya çıkacak ilk Kurultay'a 1990 Programı'nı sunacaklar. Bir proje de - henüz kesinleşmemiş ama- her yıl Ankara'nın en iyilerini, örneğin en iyi garsonunu, en iyi şoförünü vb. seçmek ve ödüllendirmek. Bu seçimleri Belediye Meclisi yapacak.

Kendisi değinmedi ama, mutlaka belirtmek gerektiğine inandığım için eklemek istiyorum. Bu yılki 'Çevre Günü', yine Ankaralıların katılımıyla, çeşitli etkinliklerle kutlandı. Ayrıca Haziran'ın son Pazar'ında, ünlü şarkıcı Joan Baez, Ankaralılara görkemli bir konser verdi. Bir Haziran akşamının serinliğine, Hipodrom'da denizler gibi dalgalanan insanlar, on binlerin oluşturduğu bir koro halinde Joan Baez'le sevindiler, hüzünlendiler, coştular. Ücretsiz gerçekleştirilen bu konser için Murat Karayalçın, "sanatsal ve kültürel etkinlikler, sosyal demokrat belediye olmanın bir gereğidir" diyor, "Ben Ankara halkına söz verdiğim için, tüm masrafı yüklenerek ücretsiz bir konser gerçekleştirdim. Bu tür etkinlikler sürecek!"

— *Bu günlük son sözünüz, sayın Karayalçın?*

— Son sözüm... Belediyenin olanaklarıyla ve harekete geçirdiğimiz, geçireceğimiz başka kaynaklarla proje dökümünü hazırladık. İlk yüz günde, vaadettiğimiz tüm hususları gerçekleştirebileceğimizi gördük, inandık. Şimdi bu moralle çalışıyoruz. □

GÖSTERGESİ Mİ?

yoklamaları yapıp, yoklama defterlerini saklamaya, raportörler yerine tesbitlere gitmeye başladılar.

İşbitiricilik birinci koşul olmaya devam edince de taban şu soruyu sormaya ve yanıt aramya çalışıyordu: "Dalan gitti, talan bitecek mi?" Taban bu soruyu sormakta son derece haklıydı. Çünkü ilke belediyelerinde de ortaya çıkan bu manzaradan farklı görünüm sergilenmiyordu. Parti başkanları, etkin partililer belediye başkan yardımcılığı koltuklarını işgal etmeye başlarken, ANAP'lı belediye başkanlarının has adamları etkin görevlere gelmeyi başarıyorlardı. Öyle ki, demokrat ve işbitirici ilişkilere girmeyi becerememiş bazı SHP'liler, bulundukları yerde sürülmediklerine bile şükreder hale geldiler. Küçükçekmece ilçesine başkan olan **Ertuğrul Tığlay** da sorumlu başkan yardımcılığına ANAP'lı eski başkanlardan **Naci Ekşi**'nin "sağ kolu" olan işbitirici **İbrahim Hamzaoğlu**'nu getirmekte beis görmemişti.

Bakırköy belediyesi'nde ünlü **Cevahir** şirketler grubunun önerdiği kişiler başkan yardımcılıklarına ve diğer etkin görevlere getirilirken, Başkan Yıldırım Aktuna da Ataköy Marinası'nın açılışında Özal için, "Benim ufku geniş Başbakanım" diye konuşuyordu.

Her şey olumsuz mu?

Bedava süt ve ekmek dağıtacağını söyleyen Nurettin Sözen, bu projenin başlangıç tarihini de verdikten sonra tarihi erteleyip açık açık, "Bunu seçimlerden önce gerçekleştireceğiz" diye konuşunca "önce insan" programı akla geliyor. Ve "önce insan" programı halkın içme suyunun bile kirlenmesine yol açacak bir uygulamayı daha yürürlüğe koymuştu. Baraj ve su havzalarında kurulu gecekondu bölgelerindeki evlere elektrik ve su verilmesi için içme sularının atık sularla kirlenmesi tehlikesini beraberinde getiriyordu. Yaklaşık 100 binden fazla nüfusu olan Sultanbeyli gecekondu bölgesi bunlardan biriydi.

Çeşitli uygulamalar ise işin bir başka yönü. STFA, ESKA gibi kuruluşlarla kanlı bıçaklı olduğu görünümü veren belediyelerden bazıları, Kartal'da olduğu gibi, çocuk parklarını bu şirketlere ihale edip yaptırmakta sakınca görmüyorlardı. Öte yandan her yanı yemyeşil yapacaklarını söyleyen belediyeler, yapılmış parklardaki çimleri sulamayarak kurutmayı başarıyorlardı.

İstanbul'daki SHP'li belediyeler 100 günün sonunda bu kadarını yaptılar. Yaptıkları yapacaklarının göstergesi midir? □

▶ *Hasan Esat Işık, herkesin saygısını üzerinde toplamış bir politikacıydı.*

HASAN ESAT IŞIK TOPRAĞA VERİLDİ

Adımlar (Ankara)-Dışişleri ve Milli Savunma eski bakanlarından, emekli büyükelçi **Hasan Esat Işık**, bir süreden beri tedavi gördüğü İbni Sina Hastanesi Onkoloji Bölümü'nde, 1 Temmuz'u 2 Temmuz'a bağlayan gece yarısı, saat 1.38'de öldü. Dürüst ve yürekli kişiliği, demokrat tutumuyla kamuoyunun yakından tanıdığı Hasan Esat Işık'ın ölümü, yurt çapında büyük üzüntü yarattı. Şiyasal parti başkanları ve dışişleri görevlileri yaptıkları açıklamalarda, **Işık**'ın kişiliğini ve devlet adamlığı özelliklerini öven ifadeler kullandılar. Gazetemiz yazarlarından **Yusuf Işık**'ın babası olan **Hasan Esat Işık**, 73 yaşındaydı.

Hasan Esat Işık için 3 Temmuz 1989 günü Ankara'da, TBMM ve Dışişleri önünde birer tören yapıldı. Törenlere, siyasal parti genel başkanlarının yanı sıra, hükümet üyeleri, eski bakanlar, milletvekilleri, subaylar, diplomatlar ve kalabalık bir halk topluluğu katıldı.

TBMM önünde yapılan törene, SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, Genel Sekreteri **Deniz Baykal**, SHP TBMM Grubu, Altındağ Belediyesi ve Türk Silahlı Kuvvetleri adına çelenkler gönderildi. Bu arada törenin yapıldığı Meclis önünde TBKP önderleri **Nihat Sargın** ile **Haydar Kutlu**'nun adlarını taşıyan çelengin kuşağının, sivil görevlilerce söküldüğü görüldü. Meclis yetkilileri, çelenkteki yazının kendileri tarafından sökülmediğini belirtirken, **Hasan Esat Işık**'ın oğlu Yusuf Işık olaya tepki göstererek, çelengin kuşağının kendisine verilmesini istedi. **Sargın** ve **Kutlu**'nun kuşaksız çelengi, tören sonunda cenaze arabasına götürüldü.

Hasan Esat Işık'ın cenazesi, vasiyeti uyarınca, 4 Temmuz Salı günü İstanbul'da Moda Camii'nde kılınan öğle namazından sonra, Çamlıca Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Adımlar gazetesi, her zaman yakın dostluk ilişkileri içinde bulunduğu, tutarlı demokrat **Hasan Esat Işık**'ı saygıyla selamlarken, değerli **Işık ailesine başsağlığı diler.** □

Ankara'dan

Işık Türkiye'dir

Varlık Özmenek

Kişiler vardır; kişilikleri ile halklarının, ülkelerinin kimlikleri örtüşür, bütünleşir. Artık o kişiler, bağrında yetiştikleri halkın ülkelerinin simgesidirler.

Büyüklüğünün nüfus kağıdı nazi işgaline karşı antifaşist direnişe dayanan General De Gaulle'ün Fransa Devlet Başkanı olduğu günlerde Jean Paul Sartre için söylediği bir tümce, işte bu gerçeği parıldattığı için efsaneleşmiştir:

— O, Fransa'dır!

De Gaulle'e kimse solcu diyemez; sağcıdır.

Jean Paul Sartre'a ise kimse sağcı diyemez; solcudur.

Biri asker, biri yazar. İkisi de, iki büyük Fransız'dır; Fransa'dırlar. Büyük yurtseverdirler; onun için de evrenseldirler. İnsanlığın vicdanında önce ülkelerini temsil ederler, giderek de, insanlığı...

Bırakın sağcılığını hatta kralcı Victor Hugo, kralın kendisini baştacı ettiği günlerde sevmediği, karşıt olduğu komünistlerin söz ve düşünce haklarının ezilmesine tepki, 11 yıl ülkesine küserek terketmiştir.

Onun için de, o gün bugündür;

— Victor Hugo Fransa'dır.

Bu, derinlemesine ve enginlemesine büyük bir kültürdür. "O Fransa'lar yüzü suyu hürmetine Fransa Fransa'dır biraz da. Hatta derinlemesine.

İnsanlık büyük bir kültür paylaşmacılığına, ortaklaşmacılığına doğru yol alıyor. Çünkü büyük tehlike: kültürsüzlüktür. İnsanlık, ulus, din, dil, ırk ayrımının üstünde ve ötesinde, "O, dünyadır" diyeceği kültür anıtlarını ortaklaşmaya, çiçeklendirmeye gidiyor.

Türkiye'nin "O, Türkiye'dir" diyebileceği insanları, devlet adamları, yazarları, ozanları, kültür, bilim ve sanat adamları yok mudur?

Olmuştur, olacaktır; dünya bahçesinde çiçeklendireceği anıtları vardır.

Bunları düşünürken, Hasan Esat Işık için yazı yazmaya başlamam da düşündürücü olsa gerektir.

İnsan soyunun çarpıcı üyeliğinden, Mustafa Kemal bağımsızlıkçılığının nakışladığı devlet adamlığına uzanan Hasan Esat Işık kimliğinde zarif bir diplomasi ustalığını selâmlamak, birey olarak payıma, halkımıza ve ülkemize estetik kültürel bir zevk ve onur veriyor olmalıdır. Bununla birlikte biraz utanç duyduğumuzu da söylemek gerekiyor.

Yüzüne söylemediğimiz, söyleyemediğimiz gibi tiksinti verici bir geleneğe de sahibiz. Bütün evlatlarına önce "vatan haini" deme geleneğinin ikizi olsa gerek.

Abdülhamit'e göre Namık Kemal,

Vahdettin'e göre Mustafa Kemal,

Milli ve yaşayan Mc Charty'ciliğe göre de, Nâzımlar, Su'lar, Aziz Nesin'ler, Yaşar Kemal'ler ve niceleri... Vatan Haini!.. anılacaklar çizelgesi... Yaşarken öldürülecekler, ölünce yasak savmacasına.

Hasan Esat Işık'ın ardından yazılan söylenen "ah ve vahları" Türkiye yargılamak zorundadır. Bu iki yüzlülüğü Türkiye aşmak zorundadır; Hasan Esat Işık'ı yaşatmak zorundadır. Öyle ya! Madem ki, "onur"dur, madem ki, "eşi bulunmaz, boşluğu doldurulmaz" insandır; "milli menfaat gerillası"dır... Niçin yüzüne söylemediniz? "Büyük bir yurtsever"dir de niçin yaşamında O'nu yasakladınız? Niçin görmezden geldiniz; hatta karşılaşmamak için köşe-bucak kaçtınız?..

Bunları O'nun yüzüne bir nezbe seslendirebildiğim için kendi payıma ama halkım ve ülkem adına teselli buluyorum. Köşe'lerinde daha da soylusunu yapan Metin Aşık ve Müşerref Hekimoğlu'na ve aynı soydan yazar dostlara onurlu halkımız adına şükran duyuyorum.

Aslında bu geleneksel ikiyüzlülüğe indirici bir darbe vurmak için böyle kişilerin MİT'deki dosyalarının kamuoyuna açıklanması gerekir. Bunun için uğraş vermek gerekir. "Boşluğu doldurulamayacak devlet adamı"nın devletteki kayıtlarını açıklamamanın, "gizlilik" perdesi arkasında ne yararı vardır?..

Yaşamda savunulmayan, yazılıp söylenmeyenler, arkasından söylenince aslında ve içeriğinde, "şükürler olsun O'ndan kurtulduk" anlamındadır.

Hasan Esat Işık, kendisine pek yakışan ölçüde insanoğlu-insandı. Demokrattı. Özgür düşünceliydi. Onurdu.

O, Türkiye olmayı haketmişti.

Hasan Esat Işık TÜRKİYE'dir; gözü yaşlı beyler! □

Ormaniçi köylüleri anlatıyor

KÖYGÖÇÜREN "KELLE AVCILARI"

"Ağabeyim ve Hüseyin Demirtaş korucu başı Bahattin Aktuğ tarafından cezalandırılmak için yakılmışlar. Vücutlarında önemli bir hasar olduktan sonra söndürülmüşler. Ağabeyim ve Hüseyin Demirtaş halen Güçlükonak köyünde Bahattin Aktuğ'un evinin bodrumunda Askeri doktorlarca tedavi edilmektedir."

▶ *Ormaniçi köylüleri, "kelle avcıları"nın cinayetleri sonucu evlerinden barklarından oluyorlar.*

Siirt'te Kürt köylüsünün yaşam güvencesi yok. "Kelle avcıları" diye isim takılan "özel timler" ve köy korucularının yasa tanımaz tutumları yöre halkını canından bezdirmiş.

Adımlar (Diyarbakır)-Kasaplar Deresi'nde bulunan toplu mezarların kamuoyunda yaptığı şokun etkileri henüz dağılmadan, yine ölüm ve kayıp haberleri geliyor. Siirt'ten. Boyuncuk köyünden **Hacı Hasan** ve **Musa Sevim**'in cesetleri öldürüldükten günler sonra bulundu. Katilleri kimliği bilinmeyenler. Aynı köyden **Hüseyin Demirtaş** kayboldu ve henüz kendisinden bir haber alınamadı. Bana (orman içi) köyünden **Ömer Savun** kayıp. Ömer Savun'un kardeşi **Ahmet Savun** ağabeyinin ve Hüseyin Demirtaş'ın Korucubaşı **Bahattin Aktuğ** tarafından cezalandırılmak için yakılmak istendiğini söylüyor. Ahmet Savun şöyle anlatıyor:

"Ağabeyim ve Hüseyin Demirtaş korucubaşı Bahattin Aktuğ tarafından cezalandırılmak için yakılmışlar. Vücutlarında önemli bir hasar olduktan sonra söndürmüşler. Ağabeyim ve Hüseyin Demirtaş halen Güçlükonak köyünde Bahattin Aktuğ'un evinin bodrumunda askeri doktorlarca tedavi edilmektedir."

Ormaniçi köyünün göçü

Ormaniçi (Bana) köylüsü yıllardır baskı, gözaltı ve işkencelerden yılmış. Dayanacak gücü kalmamış.

Ömer Savun olayı köylünün gözünde bardağı taşıran son damla oldu. Bir gece köy heyetini topladılar ve can güvenlikleri olmadığına karar verdiler. Bıraktılar tarlalarını. Tarlalarında ekinlerini. Kattılar önlerine hayvanlarını. Taşıyabilecekleri kad.. eşyalarını sırtlandılar. Düştüler yola. Yıllardır yurt belledikleri topraklar onlara "dar" geliyordu şimdi. İkiyüz seksen nüfuslu köyün yüz elisi "korkudan" göç ettiler. İdil'in Sulak ve Yalaz köylerine yerleştiler. Açık araziye.

Göç eden köylülerden biri şunları anlatıyor Cumhuriyet muhabirine: **"Köyde son yıllarda gözaltına alınmayan tek erkek kalmadı. Artık o yörede yaşanmaz. Valilik durumu bildiği halde bize sahip çıkmadı. Açlıktan ölsek de dönmeyiz."** Bir diğeri de şunları söylüyor: **"Korucular orada egemenlikleri için tehlikeli herkesi yok ederler. Onlarca örnek var, araştırılmıyor. Herkes korku içersinde."**

En son olay 3 Haziran'da meydana geldi. Fındık Tabur Komutanı Binbaşı **Oktay Tekin** tarafından askeri kurye olarak kullanılan **Osman Esendemir** ortadan kayboldu. On beş gün sonra 18 Haziran'da Bana (Ormaniçi)-Derbest mıntıkasında Osman Esendemir'in parçalanmış cesedi bulundu. Ceset tanınmayacak haldeydi. Baltayla parçalanmıştı ve elleri vahşi hayvanlarca yenmişti.

Olayın gelişimini Osman Esendemir'in yakınları, **İbrahim** ve **Şehabettin Esendemir**'in avukatı **Üzeyir Aydar**'ın 26 Haziran'da Cumhuriyet Savcılığı'na yaptığı suç duyurusundan aktarıyoruz.

Sanıklar:

1) Ahmet Oktay, Jandarma binbaşı
2) Bahattin Aktuğ, köy korucusu.
3) Ramazan (soyadı tespit edilemedi) (Remoyê Pîrê) köy korucusu
4) Abdülkerim (soyadı belirlenemedi) köy korucusu.

Suç: Taammüden adam öldürmek.

Açıklamalar: 1) Müvekkillerim İbrahim'in kardeşi, Şehabettin'in amcası Osman Esendemir, 3.6.1989 günü yukarıda adları yazılı sanıklar ve kimliği tespit edemediğimiz üç arkadaşları tarafından taammüden öldürülmüştür.

2) Maktul Osman, 26.5.1989 günü Fındık Jn. Tb. Komutanı Binbaşı Ahmet Oktay tarafından gözaltına alınır. Osman bir gece taburda gözaltında kalır ve kendisine çok işkence edilir. Bir ertesi günü sabah saat sekizde gelmesi koşulu ile serbest bırakılır. (...) 29.5.1989 günü sabahı tekrar tabura gelir. Tabur komutanı binbaşı kendisine bir zarf verir, "bu zarfı Yatağankaya köyünde bulunan jandarma timine teslim edip akşama dönüp bana tekmil vereceksin" der. Ertesi sabah kendisine bir adet telsiz bataryası verilir ve Boyuncuk köyündeki jandarma timine götürülmesi istenir. Akşam döndüğünde ertesi sabah gelmesi istenir.

▶ *Köy korucularının başı Bahattin Aktuğ'un cinayetlerinin hesabı sorulmuyor.*

3 Haziran Cumartesi günü istenilen saatte tabura gider. Binbaşı saat 11'de gel diye kendisine söyler. İstenilen saatte tekrar gelir. Yine binbaşı tarafından kendisine bir zarf verilir ve kendisine "al bu zarfı Ormaniçi köyünde bulunan jandarma timine götür, senin bende işin bitti, artık onlara kaldı, onların dediğini dinleyeceksin. Onlar sana ne emir verirse odur, bu sefer yolun uzaktır" der. Maktul her seferinde olduğu gibi evine uğrar durumu bildirir. Yakınlarından Nimet Esendemir ve Ömer Esendemir kendisiyle beraber giderler. Derbest mevkiine vardıklarında altı tane silahlı adam gözükür. Bunlardan üçü yanlarına gelir. Bunlar yukarıda adlarını saydığımız Bahattin, Ramazan ve Abdülkerim'dirler. Bu üç kişi Osman'ın yanında gelenlere "tamam siz artık dönün, Osman bizim için gelmiş, onunla işimiz var, siz evinize gidin" derler ve onları geri gönderirler. Osman'ı alan bu adamlar da ileriye devam ederler. Bir süre sonra o çevrede tarlalarda çalışanların rahatça gördüğü ve uzaktan da gözlenebilen bir helikopter cesedin bulunduğu mevkii üzerinde epey bir süre alçaktan uçar, yer yer kaybolur yine ortaya çıkar. Köylüler bu helikopteri tanıyorlar. Helikopter Siirt İl Jandarma Komutanının makam helikopteridir.

3) Olay günü akşamı Osman'ın dönmemesi üzerine ertesi gün köy muhtarı ve heyeti tabur komutanı binbaşıya gider. Osman'ı sorarlar. Binbaşı Osman'ı kendisinin gönderdiğini, fakat neden dönmediğini bilmediğini, bunun için gidip Osman'ı aramalarını söyler. Yusuf Esendemir ve Mehmet Elkoca adlı kişiler Osman'ı sormak üzere Ormaniçi köyüne giderler. Köylüler Osmanı görmediklerini, köyde herhangi bir askeri timin olmadığını on günden fazla bir süredir köye herhangi bir askerin dahi uğramadığını söylerler.

Üç gün arka arkaya aynı heyet tabur komutanına gider. İlk gün oyalama yapar sonraki günler Osman'ı kendisinin gönderdiğini inkar eder.

Binbaşıdan umudu kesen köylüler Osman'ı aramaya devam ederler. Fakat, binbaşı olayın meydana geldiği bölgeyi yasak bölge ilan etmiş ve oraya giden kim olursa olsun vurulacağını, askerlerin orada operasyon yaptığını söyler. Cesedin oradan alındığı 18.6.1989 gününe kadar o bölgeye giriş çıkışlar yasaktır.

4) Cesedin bulunduğunun ihbar edilmesi üzerine binbaşı henüz keşif ve otopsi heyeti gelmeden askerlerini gönderip cesetin bulunan parçalarını Güçlükonak karakoluna götürmelerini sağlar. Olay yerinde keşif yapılmamış, bulgular savcılıkta toplanmamış askerlerin tetkiki ile yetinilmiştir.

5) Tabur komutanının maktulü olay günü öncesi başka köylere görevli imiş gibi göndermesi olay günü için hazırlıktır, alıştırmadır. Olay olurken Siirt İl Jandarma Komutanının helikopterinin gözcülük yapması ve gürültü çıkararak sanıkların daha rahat hareket etmelerini sağlaması olayın ne kadar planlı bir şekilde ve kimlerin bilgisi dahilinde gerçekleştirildiğinin göstergesidir.

6) Olayın görgü tanıkları mevcuttur. Fakat sanıkların hışmından çekindikleri için ve can güvenlikleri olmadığı için ortaya çıkıp ifade verememektedirler. Müvekkillerim müşteki oldukları için, şimdi sanıkların korkusundan köylerine dönememektedirler. Çünkü can güvenlikleri yok. Sanıklar da sürekli olarak onları tehdit etmektedirler.

Sanıklar sürekli delilleri karartma peşindedirler. Ve delilleri ortadan kaldırmak için her yola başvuruyorlar. Soruşturmanın selameti ve delillerin toplanabilmesi için adı geçen sanıkların mutlaka tutuklanmaları gerekir.

Sonuç: a) Öncelikle adı geçen sanıklar hakkında gerekli tahkikatın yapılarak zaman geçirilmeden tutuklanmaları talebiyle hakime sevklerine,

b) Olay yerinde bulunan delil ve emarelerin kaybolmadan toplanabilmesi için bizzat savcı marifetiyle olay yerinde keşif yapılmasına, karar verilmesini saygıyla bilvekale arz ederim."

Siirt'te Kürt köylüsünün yaşam güvencesi yok. **"Kelle avcıları"** diye isim taktıkları "özel timler" ve

korucularının yasa tanımaz tutumları yöre halkını canından bezdirmiş. Birçok olayda ve davada olduğu gibi, bu olayda da can güvenlikleri olmadığı için ifade vermekten çekiniyorlar. Bu davanın en önemli tanıkları kuşkusuz ifade vermekten çekinmeyen Osman Esendemir'in yakın akrabaları olacak.

Bu önemli tanıklardan ikisinin avukatları Üzeyir Aydar ile yaptıkları görüşmenin bant çözümlerini davanın gelişimine ışık tutacağını düşünürek yayımlıyoruz.

Gözaltı

Avukat: 24 Mayıs'da alıyorlar değil mi?

İbrahim Esendemir (Kardeşi): Evet.

Av: Evinden alıyorlar değilmi ?

Şehabettin Esendemir (Yeğeni): Evinden. Evi karakolun yanında. Bir gece alınıyor, epey dayak atıyorlar.

Kardeşi: Evet çok attılar. Hattâ dedi, ben hasta oldum.

Av: Ne oldu?

Yeğen: Kısırlaştırma gibi bir şey.

Kardeşi: Daşaklarını burmuşlar.

Binbaşı görev veriyor

Kardeşi: Evine git, şimdi biz hazır değiliz, saat 11'de yine gel, dakika geçmeyecek, diyor. Saat 11'de yine geliyor. Komutanım ben geldim. Tabur Komutanı bir kağıt veriyor. Ormaniçi (Bana) götür, diyor.

Yeğen: Sen gideceksin oraya, diyor: Bir asker timim var orda. Bu kağıdı onlara vereceksin. Bizde senin işin bitti. Sen oraya gideceksin, orda seni bıraksalar veya gönderseler ben biliyorum. Bu sefer senin yolun uzundur, diyor.

Kardeşi: Evet. Senin yolun uzağa çıktı diyor. Kağıdı tabur komutanından alıyor, eve geliyor. Durumu anlatıyor: Ben falan yere görevlendirildim.

Avukat: Allah Allah. Vatandaşı öyle görevlendiriyorlar ha!

Yeğen: İşin ilginç yanı o günlerde Ormaniçi köyünde asker yok. Tim de yok, korucular da yok.

Korucular devrede

Kardeşi: Köyden ayrılıyorlar. Yanına iki kişi, Nimet'le Ömer'i katıyorum. Tam yolun yarısına geliyorlar. Orda altı kişi ile karşılaşıyorlar. Silahlı altı kişi.

Av: Köyden çıkıp yolun yarısına gelince mi?

Kardeşi: Evet.

Av: Kim bunlar?

Kardeşi: Bahattin Aktuğ, Abdülkerim, Akçakuşaklı köyünden. Bir de Ramazan vardı. Altısı da korucudur. Devletin adamı olduğunu biliyoruz. Tabii Bahattin'i tanıyoruz. Korucuların çete başıdır. Tanıyoruz.

Av: Karşılaşıyorlar sonra ne oluyor?

Kardeşi: Onlar diyorlar, "Osman yanımıza gelsin, bizim için gelmiştir. Size gerek yok. Bize teslim edin siz karışmayın."

Yasak bölge

Avukat: Oktay'ı buldunuz mu?

Kardeşi: Evet.

Av: Oktay ne dedi?

Kardeşi: Gidin arayın, dedi. İsminizi yazacaksınız. Ama oraya gitmeyeceksiniz. Şu mıntıkaya gitmeyeceksiniz. Orada beş terörist var. Biliyorsunuz.

Av: Yani Osman'ı teslim ettiğiniz bölgeye gitmeyin dedi.

Kardeşi: Başka yeri arayın. Kim gidecekse ismini bana yazdırsın, dedi.

Av: Olayın meydana geldiği bölgenin adı?

Kardeşi: Derbest mıntıkası.

Av: Derbest'e gitmeyin, diyor ha!

Yeğen: Orası yasak bölgedir. Askerler orada operasyon yapıyorlar, diyor.

Yeğen: 3 Haziran Cumartesi günü tam öğle saatleri saat 1 civarında falan, uzun süre, tam bir saat helikopter havada uçuş yapıyor. Helikopter hem sesi yapıyor, hem de gürültüsü fazla.

Kardeşi: Kimse onun sesini duymasın diye. Kimse korkudan o bölgeye gitmesin diye. Orada olanlar da kaçıyorlar.

Av: Sonra ne oluyor?

Yeğen: Olayın oluş şeklini görenler var. Ama korkudan kimse söyleyemiyor.

Baho ağanın öcü

Av: Peki bu adamdan ne istiyorlar?

Kardeşi: Öldürülmesi için gönderiyorlar.

Yeğen: Bahattin öç alıyor. 1 Mayıs'da onun kardeşi öldürüldükten sonra çevreden öç alıyor. Şimdiye kadar kaybettirdiği insan sayısı dörtür.

Av: Kim bunlar.

Kardeşi: İki kişi Boyuncuk köyünden: Hacı Hasan ve Hüseyin Demirtaş. Bana (Ormaniçi) köyünden Ömer Savun, yine Boyuncuktan Musa Sevim. Fındık'dan da Osman var. Gözaltılar, sakat bırakmalar başka.

Av: Bunlar öldü mü resmen? Kayıp mı şimdi?

Yeğen: Üç kişinin cesedi bulundu.

Estirilen terör ve korkunun sorumlularının kimler olduğunu Siirt'teki bu olay kanıtlamıyor mu? 25 Haziran 1989'da yabancı gazeteciler ve televizyon ekipleri Siirt'e geliyorlar. Siirt'te kaldıklar otelin önünde sabaha kadar bekleyen sivil polisler yabancı gazeteciler otelden çıktıktan sonra da izlemeyi sürdürüyorlar. Bu nedenle ingiliz **The Independent** ve **Middle East** gazetesi ile Avusturya ve Yeni Zelanda televizyon ekipleri köylere gidemeyerek Siirt'i terk ediyorlar.

İşte Kürt köylüsünün durumu... Nedensiz kaybolan köylüler... Çobanlar tarafından bulunan parçalanmış cesetler... ve korkudan geride evlerini, ekilmiş arazilerini bırakarak göçen köylüler, "kelle avcıları", ve işte sorumlulukları olaylarla kanıtlanıp şikayet dilekçesine geçenler.

Kürt köylüsü acımızdan ölsek de dönmeyiz diyor. Kürt köylüsü yaşamak istiyor. Kaybolmak korkusunun bitmesini istiyor. Parçalanmış bir ceset olarak bulunmak korkusunun bitmesini istiyor. Yaşam hakkı ve can güvenliği bütün diğer hakların önüne geçiyor. □

Kürt diline yaşam hakkı

2932 SAYILI YASA KALDIRILMALIDIR

2932 sayılı yasayla kürtçe yazmanın ve konuşmanın yasaklanmasına karşı geçtiğimiz sayıda başlattığımız bir dizi yazı ve görüşmeyi bu sayımızda da sürdürüyoruz. Geçen sayıda, kürt emekçilerinin Türkçe konuşamadıkları için sağlık sorunlarını dile getiremedikleri ve çözüm bulamadıkları üzerinde durulmuştu. Bu kez, Diyarbakır Bölge Barosu avukatı **Erkan Karagöz**, 2932 sayılı yasanın hukuksal yorumunu yaparken, 82 Anayasası'na bile aykırı olduğuna dikkat çekiyorlar.

ANADİLDE KONUŞMAK SUÇ MU?

■ Av. Erkan Karagöz

Osmanlı devletinden başlamak üzere Türkiye Cumhuriyeti döneminde de süren ve son olarak 1982 Anayasası'nda somutlaşan anayasacılık hareketlerinin hemen tümünde, devletin "Resmi" dili öncelikle düzenlenmiş ve yine tümünde de vatandaşların "ana dilleri" konusunda bir düzenleme getirilmesinden özenle kaçınılmıştır.

1876 Kanun-u Esasi'si anayasa konusunda şunları düzenlemiştir:

"Madde 18 — Tebaa-i Osmaniyenin Hidematı devlette istihdam olunmak için devletin Lisanı resmisi olan Türkçeyi bilmeleri şarttır."

1923 tarihli ve 364 kanun no.lu 1921 Anayasası'nın kimi maddelerini değiştiren yasaya göre de:

"Madde 2 — Türkiye devletinin... Resmi dili Türkçedir."

1961 Anayasası'nda da aynı konu şöyle düzenlenmiştir:

"Madde 3 — Türkiye devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.

Resmi dil Türkçedir."

1982 Anayasası da, bütün katılığına, oluşturulduğu dönemin statükosunu koruma tavrına karşın, bu konuda daha önceki anayasalardan pek farklı bir düzenleme getirmemiştir. Bu anayasa hükmüne göre:

"III- Devletin bütünlüğü, resmi dili, bayrağı, milli marşı ve başkenti.

"Madde 3 — Türkiye devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir."

Belki de hiçbir çağdaş ve uygar devlet ülke içerisinde şu veya bu dille, herhangi bir nedenle -ki bu ana dil de olabilir, bir kültür dili de olabilir- konuşulmasını yasaklayıcı bir yasa çıkarmamış çıkarmayı da düşünmemiştir.

Bu "şeref" bizim olmuştur.

22 Ekim 1983 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren, "Türkçeden Başka Dillerle Yapılacak Yayınlar Hakkında Yasa" adlı 2932 sayılı yasa sırf böyle bir amacı gerçekleştirmek için çıkartılmıştır.

Bu yasa AT'ye girmenin eşiğinde olduğunu savlayan Türkiye'nin başını epey ağrıtacak, trajikomik sonuçlar doğuracak bir yasadır.

Önce şunu söylemek gerekir ki, anılan yasa Anayasaya aykırı hükümler içermektedir. Ancak Anayasanın geçici 15. maddesi bu yasanın Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla Anayasa mahkemesine girilmesini engelliyor.

Aykırılık noktalarını şöyle belirlemek olanaklıdır:

1982 Anayasası da diğer tüm anayasalar gibi bir toplumu yönetmeye yarayacak bütün yasaların temelini oluşturan ve özgürlük ve hakların sınırlarını belirlemeyi amaçlayan bir belgedir.

1982 Anayasası'nda ana dil konusunda bir sınırlama getirilmek yerine 10. madde ile getirilebilecek sınırlamaların da önüne geçilmiştir. 10. madde uyarınca, **"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayrım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir"**, ilkesi getirilmiştir.

Yine 1982 Anayasası vatandaşların resmi dilini düzenlemiş, ana dil konusunda bir düzenleme getirilmemiştir.

Oysa 2932 sayılı yasa, **"Türk vatandaşlarının ana dili Türkçedir"** (3. Madde) diyerek, hem Anayasal çerçevenin ötesinde sınırlama getirerek anayasaya aykırı bir düzenleme getirmiş, hem de 'Türk Vatandaşlığı Kanunu' ile yapılan Türk Vatandaşı olma 'koşulları'na ek 'koşul' getirme becerisinde bulunmuştur.

403 no'lu Türk Vatandaşlığı Yasası'nın 1. maddesiyle Türk Vatandaşlığının kazanılması şöyle düzenlenmiştir:

Madde 1 — Türkiye içinde veya dışında Türk babadan olan ya da Türk anadan doğan çocuklar doğumlarından başlayarak Türk vatandaşıdırlar."

1982 Anayasası'nın 66. maddesi de bu doğrultudadır.

"Madde 66 — Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür.

Türk babanın veya Türk ananın çocuğu Türktür."

Görüldüğü gibi 2932 sayılı yasa bu iki temel düzenlemeyi değiştirerek, Türk vatandaşı olabilmek için, ana dilin de Türkçe olması zorunluluğunu getirmektedir.

Burada Anayasanın 26 ve 28. maddelerinde, 'kanunla yasaklanmış, bir dilin kullanılamayacağı' hükümlerini öne sürerek, Anayasaya uygunluğunu öne sürenler de çıkabilir.

Ne var ki, kanunla yasaklanan diller 2932 sayılı yasanın 2. maddesinde yer almaktadır. Ve diğer devletlerde onların birinci resmi dilleri dışında konuşulan ve kullanılan dillerde yayın yapma, görüş bildirmeye ilişkin yasaklardır.

Oysa 2932 sayılı yasanın 3. maddesinin 1. fıkrası ile bir yasaklama getirilmemiş bir 'belirleme' bir tanımlama 'koşulu' konulmaktadır.

Sözkonusu yasanın 2. maddesinde yasaklanan şey, **"Türk devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmi dilleri dışındaki herhangi bir dille düşüncelerin açıklanması yayılması ve yayınlanması yasaktır"**, biçiminde ifade edilmiş olup Türkiye toplumunun 'öze' ve 'öznel' durumuna ilişkin değildir.

Ancak bu yasaklamalar bile çok garip sonuçlar doğurabilecek gibi görünmektedir.

Şöyle bir örnekle açıklayayım.

Fransızca bir yayın çıkardığınızda, bu Fransa'nın 1. resmi dili biçiminde anlaşılırsa, yasaya göre suç değildir.

Ama aynı Fransızca bir başka ülkenin 2. resmi dili durumundaysa, diyelim ki Kanada'nın 2. resmi dili olarak değerlendirilir ve kabul edilirse, anılan madde hükmüne göre cezalandırılma kaçınılmaz olacaktır.

Türkiye'de Türk vatandaşlarının ana dili konusunda bir sınırlama getiren üçüncü madde, Türkiye vatandaşlarına Türkiye özgülünde bir başka dili 'ana dili olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette' kullanmaları halinde cezayı öngörmektedir.

Ama görülen odur ki, Türkiye'de salt kültürel zenginleşmeyi artırmayı amaçlayan, kültürel varlığımıza katkıda bulunmayı amaçlayan yayınlar bile, kullandıkları veya kullanacakları 'kültür dili' nedeniyle 3. maddenin a) bendi uyarınca, **"Türkçeden başka dillerin anadili olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik..."** yayın çıkarttıkları gerekçesiyle yargılanabileceklerdir. İyi ama bu amaç nasıl belirlenecektir?

Her başka bir dilde yayın yapan insanı, o dili anadil olarak belletmek amacıyla yayın yapmakla suçlamak mümkün müdür?

Sonuç olarak, anılan yasanın, 3. maddesinin diğer yasalara ve anayasanın ilgili maddelerine aykırı olmasından ve 2. maddesinin diğer devletlerde konuşulan dillerin bazen bir ülkede 1. resmi dil iken bir başka ülkede 2. resmi dil olabilme olasılığı nedeniyle garip ve trajikomik sonuçlara yol açacağından, 'ölü' ve anayasaya aykırı bir yasadır.

Belki de hepsinden daha da önemlisi, çağdaş olduğu savında olan bir toplumun kendi vatandaşlarının anadillerini yasayla düzenlemeye kalkmasının; bu tutumunun antidemokratik, insanların en doğal -siyasal değil- haklarına yönelik bir saldırı olması yönünden çağdışı olmasıdır. □

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı

UZMANLARIN İŞBİRLİĞİ, HALKIN KATILIMI

Ciddi olmayan hiçbir şey ciddi olarak irdelenemez. Nitekim Demirel bile Meclis kürsüsünde bulunmasının ve Altıncı Plan üzerinde konuşmak durumunda kalışının nedenini Anayasal zorunlulukla açıklamak ihtiyacını duymuştur.

■ İcen Börtücene

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı üzerinde görüşlerim istendi. Bu plan, üzerinde konuşulacak bir öneme sahip değil. Çünkü, 12 Eylül'den bu yana izlenen ve 24 Ocak önlemlerinden kaynaklanan "dışa açık liberal iktisat" politikası Türkiye Ekonomisi'nin hayat damarlarını kuruttu. Plan, hayatiyeti bulunan bir ekonomide yapılabilir. Bu bir. Aynı politikalar serbest piyasa ekonomisini Türkiye Ekonomisi'ne yeniden yapılandırdı. Bu ileri sürülüyor ve hatta basının ve kimi iktisatçıların büyük bir kesimi bu yeniden yapılanma sürecini, yani "dışa açık serbest piyasa ekonomisini", büyük bir devrim olarak nitelendirdi. Plan denetlenebilen alanda yapılabilir. bu da iki.

Gerçekten 12 Eylül ve onu izleyen Özal hükümetlerinin uyguladıkları politikalar ekonominin hayatiyetini ve dinamizmini önemli ölçüde geriletti. Dış borçları 45-50 milyar dolar, iç borçları 27 trilyon TL. yani GSMH'nin yüzde 26'sı düzeyine çıkmış durumda. Bu denli borçlanmalara karşın, sözü edilen dokuz yıl içinde sermaye birikim sürecinde ve özellikle sanayileşme alanında büyük gerilemeler gözlenmektedir. 1960'lı yıllar ve 1970'li yılların ilk yarısının sonuna kadar geçen süre içinde Türkiye sanayiinin büyüme hızı Türkiye büyüme hızından yüksek gerçekleşmiştir. Yüzde 9 dolaylarında ortalama yıllık artış gösteren sanayileşme hızı, gene bu dönemde, gelişmekte olan ülkelerin sanayileşme hızının çok üstündedir. İmalat sanayii yatırımlarının en üst düzeye çıktığı yıl -1975 yılı sabit fiyatlarıyla- 1977 yılıdır (48 milyar TL.) ve bu yıldan başlayarak, yatırımlar gerilemiş, 1989 yılında 24 milyar TL'ye düşmüştür.

Yani yarı yarıya bir düşme saptanmaktadır. Bu durum sanayi alanına yeni kapasiteler eklenmediğini ve geniş ölçüde birikim sürecinin bir tıkanıklık olduğunu yansıtmaktadır. İhracattaki artışların mevcut üretim kapasitelerinin arttırılması ve geniş ölçüde iç tüketimin kısılmasıyla gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Ne yazık ki, bu gelişme yalnızca işçi ve emekçi katmanların ücret ve gelirlerinde akıl almaz gerilemelerle gerçekleştirilmiştir. Ne var ki, denizin suyu çekilmiş ve karaya oturmuştur. Çünkü emek ücreti ve gelirleri daha fazla geriletilemeyecek bir sınıra ve sanayi kapasiteleri de daha fazla zorlanamayacak noktaya gelmiştir.

ANAP iktidarı tam bu noktada Planla kamuoyunun karşısına çıkmaktadır. Oysa Türkiye ekonomisinin tüm can damarlarını kestiği bir anda, ekonomiyi yeniden canlandıracak kısa erimli bir program yapması ve beş yıllık kalkınma planının dayanacağı bir gerçekçi yapının oluşturulması için bir geçiş döneminin planlanması beklenirdi. Bunu Özal'ın "kim ne derse desin" diyerek "politik olarak zam yapmaktan korkma"dığını sık sık yinelediği "açıklık politikası" ile bağdaştırmak çok güç. Demek ki, Özal zam yaparak emekçilerin ve işçilerin ücret ve gelirlerine göz diktiği zaman "açık, dürüst ve korkusuz" ama, Türkiye Ekonomisini iflasa sürükleme noktasına getirdiği itiraf etmede "kapalı ve politik olarak korkulu" bir politika izlemek zorunda.

Gerçekten yukarda belirttiğimiz göstergenin hayatiyetinin kaimadığını itiraf ederek bir plan çalışması, bir geçiş planlaması yapması Özal iktidarından beklenemez. Aksi halde dokuz yıldır ısrar ve inatla, tutmadığı halde, sürdürdüğü ekonomi yönetimindeki politikalarının iflas ettiğini kabul etmesi gerekir. Oysa 1980'li yılların başında göreve geldiğinde Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın uygulanması kendisine anımsatıldığında, 1970'li yılların son durumunu, dış borçları, iç borçları, enflasyonu, işsizliği, yatırımların gerilemesini akıl almaz abartmalarla gündeme getirerek, "ekonominin hayatiyetinin kalmadığını, 24 Ocak önlemlerinin devam ettirilmesi ile ekonomiye bir canlılık kazandırdıktan sonra" planlama yapacaklarını, gerek kendisi gerek o zamanki Planlama Teşkilatı Müsteşarı **Yıldırım Alptürk** açıkça ve politik bir korkuya kapılmaksızın söyleyebiliyordu. Özal'ın bu çelişkiye düşmesi, başarısızlığını kabul etmesi ile eşanlamlıdır.

▶ *Börtücene, bugüne dek hazırlanan tüm planlarda demokrasinin çıkış noktası yapıldığını, ilk kez bir planda demokrasi sözcüğünün geçmediğini vurguluyor.*

Özal'ın bir başka çelişkisi de, yukarıda değindiğimiz ikinci nokta ile ilgili. İkinci önemli nokta olarak, Planın denetlenebilen alanlarda yapması zorunluluğuna değinmiştik. Özal'ın dokuz yıldır yapılandırmak istediği "Serbest piyasa mekanizması" bu dünya görüşü için başlıbaşına bir planlama aracıdır. Eğer serbest piyasa mekanizması Özal'ın dediği gibi Türkiye ekonomisini yapılandırdıysa, o zaman kaynakları nisbi fiyat yapılarına göre piyasa mekanizmasınca yönlendirilmesi söz konusudur. Bu durumda yeni bir planlama yapmaya gerek yoktur. Şimdi Özal iktidarının Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı bu bağlamda anlamsızlaşmaktadır. Nitekim Altıncı Plan'ın kaynak tahsisleri incelendiğinde önümüzdeki 5 yıl içinde 156 trilyon tutarındaki toplam sabit sermaye yatırımlarının yüzde 62'sinin Özel sektörce yapılacağının öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Geri kalan 48'i ise kamu tarafından gerçekleştirilecektir. Demek ki, Özal iktidarı daha henüz serbest piyasa mekanizmasını Türkiye ekonomisine tam anlamıyla kazandıramamış. Gönül ister ki, Altıncı Plan'da toplam yatırımların tamamını özel sektör yapabilsin. Özel sektör yatırımlarına verilen ağırlığa karşı bu yatırımların özel sektörce nasıl gerçekleştirileceği de anlaşılmamaktadır. Başka bir anlatımla Plan bu sektörün yapacağı yatırım projelerini ya da yatırım alanlarını tam bir açıklıkla belirlememiştir. Güçendirme ve özendirmelerin nasıl ve hangi alanlarla ve projelere yöneltileceğine ilişkin hiçbir ipucu bulunmamaktadır. Demek ki, Altıncı Plan "araçsızdır" ve denetlenemeyen bir alana, "Özel Sektöre" ağırlık vermiş bulunmaktadır. Bu ise plan yapmamakla eş anlamdadır.

Plan yapmak için iki önemli koşulun bulunmadığı bir ortamda Altıncı Plan üzerinde konuşmak, onu irdelemek, iç teknik tutarsızlıklarından söz etmek bence gülünç bir çabadır. Bu tür çabalar sonunda planı gayri ciddi bir iş olarak benimseyen, onu sıradan bir iş gibi gören Özal'ın devlet yönetimindeki ciddiyetsizliğinin düzeyine indirgenmiş olur. Ciddi olmayan hiçbir şey ciddi olarak irdelenemez. Nitekim Demirel bile Meclis kürsüsünde bulunmasının ve Altıncı Plan üzerinde konuşmak durumunda kalışının nedenini Anayasal zorunlulukla açıklamak ihtiyacını duymuştur.

Son olarak, Altıncı Plan'ın önemli bir özelliğine değinmeden geçemeyeceğim. Altıncı Plan demokrasiden korkmaktadır. Plan metninin hiçbir yerinde demokrasi sözcüğü geçmemektedir. Oysa 1960 yılından bu yana altı plan yapılmıştır. Bu planların ilk satırlarında "demokratik bir ortamda ve karma ekonomi düzeni içinde adalete ve tam çalışma esasına..." gibi sözcüklere rastlanmaktadır. Bu plan "demokrasi" yerine "güvenli serbest rekabet ekonomisi"ni ikame etmektedir. Bu da demokrasinin yalnızca özel sektöre tanındığı anlamına gelmektedir. Özal'ın dokuz yıldır yaptığı ve gerçekleştirdiği tek şey budur.□

"Plan kesinlikle perspektiften yoksun"

Adımlar (Ankara)-Geride bıraktığımız günlerde 6.Beş Yıllık Kalkınma Planı TBMM'de sessizce kabul edildi. 25-30 milletvekilinin katıldığı Plan görüşmelerinde muhalefetin "iktidara geldiklerinde planı yeniden yapacaklarını" söylemelerinden öte herhangi bir tartışma da olmadı.

Ülkenin geleceği açısından belirleyici bir öneme sahip olan Plan hakkında parlamento dışında da kayda değer değerlendirmeler yapılmadı. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) **"Planı yetersiz bulduğunu"** açıklarken Petrol-İş Sendikası **"6. Plan Tamamen Özel Sektörün Çıkarlarına Yönelikti̇r"** başlıklı bir bülten yayınladı.

Bu konudaki sessizliğin bozulması çabalarına Ankara'dan katılan Mülkiyeliler Birliği Harp-İş salonunda "6. Beş Yıllık Plan" konulu bir panel düzenledi. Mülkiyeliler Birliği Genel Başkanı **Alper Aktan**'ın yönettiği panele konuşmacı olarak Prof.Dr. **Korkut Boratav, Tunç Tayanç, İcen Börtücene** ve **Tevfik Çavdar** katıldı.

Değişik zamanlarda DPT'de çalışmış olan konuşmacıların tamamı **"ANAP iktidarının plan ve planlamayı gerçekte önem vermediğini, 6. Beş Yıllık Planı da anayasal bir zorunluk nedeniyle hazırlamış olduğunu"** belirtip **"Plan'ın kesinlikle demokrasi perspektifinden yoksun olduğunu"** vurguladılar.□

Öğretmenden öğrencisine sorular...

IMF'DEN ÖZAL HÜKÜMETİNE FIRÇA

IMF, *Özal hükümetine gönderdiği sorulardan başka, Ocak ayında Türkiye'de teftiş yapan teknik heyete verilen kimi rakam ve tablolarda tutarsızlıklar olduğuna da dikkat çekiyor.*

Adımlar (Ankara)-"Özellikle aşağıdaki hususlara ağırlık vererek hasıla ve talep yönünden 1988 yılında ulusal hesaplardaki başlıca gelişmeleri belirtiniz..."

"Vergi gelirlerini artırmak üzere yıl içinde alınan önlemlere rağmen, 1988'de görülen önemli düşüşde rol oynayan faktörleri açıklayınız.."

"1989'da vergilerin canlılığının artırılması için alınan ve alınması düşünülen önlemleri tartışınız..."

"Bütçe dışı fonların yatırım faaliyetlerinin kısıtlanması için alınan önlemleri açıklayınız..."

"Mevduat faiz oranlarındaki en son düşme, enflasyon oranında azalma beklentilerine ne ölçüde yansıyacaktır?.."

"Ticari bankaların en son denetleme raporlarının ışığında bankacılık sektörünün halihazırdaki mali durumunu açıklayınız..."

Ve daha pekçok benzer talimatlar... Söz konusu ifadeler, herhangi bir ticaret lisesi öğretmenini sınıfın zayıf öğrencisine yönelttiği sorular ya da ifadelere benziyor. Bu satırlar IMF'nin (Uluslararası Para Fonu) Özal hükümetine yönelttiği sorulardan yalnızca birkaçı. Sorulardaki ifadeye bakılırsa, Özal hükümeti tam anlamıyla teslim alınmış. Üstelik sorular birbirine bağlandıkça, ülkenin içine sokulduğu açmaçların bir panoramasını da görmek olası. Türkiye ekonomisini sorgulayan IMF'nin Özal hükümetine yöneltiği sorular dışında, sert yalanlamaları da bu arada dikkat çekiyor. Örneğin, Ocak 1989'da Türkiye'ye teftiş için gelen teknik heyete verilen rezerv para ile dolaşıma çıkan para tabloları arasındaki uyumsuzluk gibi.

Uluslararası Para Fonu Türkiye-1989 IV. Madde Konsültasyonu" başlıklı söz konusu raporda, hükümete açıklık kazandırması için yöneltilmiş 50 madde yer alıyor. **"Reel Ekonomi"** başlıklı ilk bölümde, 1988 yılında ulusal hesaplardaki başlıca gelişmelerin belirtilmesi istendikten sonra şu bilgiler isteniyor:

"Ücret, kâr, kira, gelir ve kamu sektöründen transferleri kapsayacak şekilde özel harcanabilir gelirin 1983-1988 dönemine ait dökümü ve en düşük gelir dilimine giren nüfus oranı belirtilerek, bu dönemde gelir dağılımına ilişkin gelişmeler hakkında bilgi.

İstihdam ve sınai ilişkiler konusundaki gelişmeler dahil olmak üzere, emek piyasasında 1988 yılındaki gelişmeler ve 1989 yılına ilişkin tahminler. 1980 yılı metodolojisi kullanılarak işsizlikle ilgili verilerin derlenmesi ve bu konudaki en son tetkiklere ait bilgi sağlanması. Bu verilerde görülen büyük farklılıkların nedenleri? Ekonomik faaliyetlerde meydana gelen düşme işsizlik oranını nasıl etkilemiştir?

Önemli sektörler için müzakere edilen sözleşmeler hakkında ayrıntılı bilgi sağlanması ve ayrıca sözkonusu sözleşmelerin endeksleme özellikleri taşıyıp, taşımadığının belirtilmesi kaydıyla, 1988 yılında ve 1989'un bugüne kadarki bölümünde ücretlerde meydana gelen gelişmeler hakkında bilgi. Ayrıca, 1989 yılında müzakere edilecek önemli sözleşmeler hakkında bilgi sağlanması, kamu sektörü ücretlerinde beklenen gelişmeler de dahil olmak üzere 1989 yılında nominal ve reel ücretlere ilişkin tahminlerin belirtilmesi.

Son aylarda fiyat artışlarındaki yavaşlamanın nedenlerinin belirtilmesi ve toptan eşya fiyatlarına nazaran tüketici fiyatlarında meydana gelen kuvvetli düşmeyi etkileyen faktörlerin açıklanması. Bu çerçevede, 1989'un geri kalan bölümü için öngörülen enflasyon tahminlerinin özetlenmesi.

KİT'lerin fiyatları üzerinde bu yıl yapılması öngörülen ayarlamalar ve bu konuda yakın geleceğe ilişkin planlar hakkında bilgi sağlanması. Bu çerçevede petrol ve petrol ürünleri fiyatlarının tamamen serbestleştirilmesine yönelik teşebbüsler hakkında bilgi sağlanması. Ayrıca, ihraç malı imalatçılarına sübvanse edilen fiyatlarla kömür, elektrik ve akaryakıt sağlanmasına yönelik planlar ve bunun maliyeti; tarımsal destekleme fiyatlarında meydana gelen değişiklikler hakkında bilgi."

Raporun **"Mali Politika"** bölümünde ise, merkezi hükümetin gelirlerini nerelerden ne kadar sağladığı, "1989 yılı Kamu Sektörü Borçlanma Gereği tahminindeki değişiklikler hakkında bilgi sağlanması" gibi isteklerden sonra, vergi gelirleri konusunda hükümete epeyce çıkışıyor: "Vergi gelirlerini arttırmak üzere yıl içinde alınan önlemlere rağmen, merkezi hükümet vergi gelirlerinde 1988 yılında görülen önemli düşüklükde rol oynayan faktörleri açıklayınız. Özellikle yüksek ve artış gösteren enflasyon oranının, ödenmeyen vergilerin vergi ve teşvik sistemlerindeki yetersizliklerin ve zayıf vergi idaresinin bu sonuç üzerindeki nisbi önemlerini tartışınız."

Raporun **"Parasal Politika, "Ödemeler Dengesi", "Ticaret ve Kur Politikası"** bölümlerinde de, 1988 yılında ve 1989'un bugüne kadar geçen döneminde kaydedilen gelişmeler sorgulanıyor. Tepeden tırnağa hükümetin ekonomi politikalarının sorguya çekildiği bir dizi soru. Ülkenin uluslararası finans kuruluşları karşısında hangi içler acısı duruma sürüklendiği çarpıcı biçimde gözler önünde.□

▶ *Turgut Özal IMF'ye de uygum gösteremedi. Hükümeti dışarda da çok zor durumda.*

Sahipsiz anayasa

Özcan Kesgeç

1982 Anayasası, gelişmekte olan Türkiye kapitalizminin -orta düzeyde gelişmiş- özgürlükleri bağlamında; uluslarötesi tekellerle ortaklık ve işbirliği içinde olan yerli tekellerin, 12 Eylül darbesinin antidemokratik ortamında ülkemiz halkına dayatmasıdır.

1982 Anayasası'nın, halkoylamasında yüzde 92.5 kabul oyu alması, bu gerçeği değiştirmez. Nitekim bugün gelinen durum, bunun bir kez daha katınlanmasıdır.

Demokrasi ve demokratik bir rejim istemi ve bu yolda verilen mücadeleler; dünyada sistemleri ne olursa olsun, bu alandaki olumlu gelişmelerin etkisi, demokrasi, insan hakları konularında gelişerek oluşan ortak payda, 1982 Anayasası'nı Türkiye'de bugün sahipsiz kılmıştır. Anayasa sahipsizdir. Sahibi açık görünmemekte, görünememektedir. 12 Eylül'ün MGK Başkanı, 1982 Anayasası'nın "kefili" Cumhurbaşkanı, artık "kefaleti" bırakmıştır.

ANAP, yerine ne "ikame" etme düşüncesinde olursa olsun, 1982 Anayasası'nı reddetmektedir.

SHP, 1982 Anayasası'na tümden karşıdır.

DYP, seçime yeni bir Anayasa önerisi ile katılacağını açıklamıştır.

1982 Anayasası ile yaşama görevini yürütme durumunda olan Parlamentoda, bu anayasaya sahip çıkan siyasal parti yoktur.

Buraya bir mim koymak, demokratik bir rejimde politik sisteminen üst organı olma durumunda olması gereken parlamentonun, böyle bir yapıda bunu nasıl sağlayacağı üzerinde düşünmek gerekir.

Darbe özlemcilerinin de, darbe teorileri üreten "bilimcilerin" de önünü kesmek, bu yapısal "garabeti" ortadan kaldırmakla olanaklı olacağı anlaşılmalıdır.

Cumhurbaşkanlığı seçiminin de, erken seçimin de, yol açabileceği kördüğümlerin çözümü yine burada aranmalıdır.

Diğer yandan 1982 Anayasası'nın, parlamento dışında da sahibi yoktur.

Parlamentoda temsil olanağı bulamayan RP, DSP, SP, IDP, YP'de Anayasanın sahibi değillerdir.

Sendikalar, meslek kuruluşları, demokratik kitle örgütleri de Anayasa'ya karşıdırlar. Komünistler, oluşturulmaya başlandığı andan bu yana, 1982 Anayasası'na karşı demokratik mücadele vermektedirler.

Ahkam kesmek sayılmazsa, demokrasi savında olup, Anayasası'nınsahibi bulunmayan ülke, yeryüzünde Türkiye'den başka yoktur.

Bu olumsuz durum, son derece önemli bir olumluluğu da içinde taşımaktadır.

O da yeni bir Anayasa için ulusal uzlaşma zeminini oluşturmasıdır.

Sahipsizlik zemini, ortak sahiplik zeminini yaratmaktadır. Bu tarihsel olanağı kullanmak zorunluluk ve görevdir.

Bütün halkın, demokratik güçlerin katılımıyla; hiçbir ayrım yapılmaksızın bütün yurttaşların temel hak ve özgürlüklerini, çoğulcu bir rejimi, demokratik, laik, sosyal, hukuk devletini güvence altına alan yeni bir Anayasa yapılmalıdır.

Hepimizin sahibi olacağı yeni bir Anayasa.□

HASAN İZZETTİN DİNAMO VE TAHSİN SARAÇ EDEBİYAT VE DÜŞÜN YAŞAMIMIZIN YÜZAKIDIR.

NİHAT SARGIN — TBKP Başkanı

HAYDAR KUTLU — TBKP Genel Sekreteri

1402'likler nedeniyle

TÜRKİYE ILO'NUN KARA LİSTESİNDE

ILO'nun kararında, Türk-İş'in de benimsediği İnsan Hakları Derneği'nin raporu etkili oldu.

Adımlar (Ankara)-Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun 21 Haziran 1989 günü Cenevre'de toplanan Uzmanlar Komitesi, Türkiye'nin 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası'ndaki kimi hükümler nedeniyle, **"kara liste"**'ye alınmasını kararlaştırdı. Türkiye'yi uluslararası kamuoyunda son derece güç duruma sokan bu kararın alınmasında, Türk-İş tarafından da benimsenen ve bir süre önce ILO'ya gönderilen İnsan Hakları Derneği 1402'likler Komisyonu Raporu'nun etkili olduğu öğrenildi.

Nitekim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı **İmren Aykut**, bütün çabalarına ve manevralarına karşın önleyemedikleri kararın alınmasından sonra yaptığı açıklamada, **"İnsan Hakları Derneği'nin hazırladığı bir raporu Türk-İş almış, altına imzayı atmış, virgülünü bile değiştirmeden ILO'ya göndermiş, şikâyetçi olmuş"**, diyerek tepkisini dile getirdi.

ILO'nun 111 sayılı "İş ve Meslekte Ayrımcılık Sözleşmesi"ne aykırılık nedeniyle Türkiye'nin **"kara liste"**'ye alınması, işçi sendikaları ve muhalefet partilerince "beklenen bir karar" olarak yorumlanırken, hükümet çevrelerinde şaşkınlık yarattı.

ILO kararının tam metni

"Kara liste" olarak bilinen ve Türkiye'den başka ülkelerinde konu edildiği ILO Raporu'nun **113** ve **114.** paragraflarında aynen şu görüşlere yer verildi:

"113- Komite, Türkiye'nin "İş ve Meslek Bakımından Ayrımcılık Sözleşmesi" (1958, No.111) uygulamasına ilişkin başvuruyla ilgili olarak, hükümet temsilcisinin verdiği bilgiler ve tartışmalar sırasında belirtilen görüş ve yorumları dikkate aldı. Komite, Uzmanlar Komitesi'nin değerlendirmelerini not etti; bu değerlendirmelere göre, hem yasada, hem uygulamada, Sözleşme'nin uygulanmasıyla ilgili çok derin değişiklikler söz konusuydu. Komite, 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası'nın kimi hükümlerinde yapılması düşünülen değişikliklerden, ILO'nun danışma organlarının gözlemlerinin dikkate alınacağına ve devlet güvenliğini garantiye alması beklenen önlemlerin, siyasal görüş temelinde bir ayrımcılığa yol açmaması için, hükümete yardımcı olmayı umduğunu belirtti. Komite, yakın gelecekte, hükümetin, istenen tüm bilgileri ileteceğine ve böylece Sözleşmenin uygulandığı ve gerçekten ilerleme sağlandığının doğrulanacağına güvenmektedir.

114- Komite, ile ilgili hükümetlerin, belirtilen eksikliklerin düzeltilmesi için gerekli önlemleri alacağına güvenir ve onları, doğrudan temaslar da içinde olarak, uygun biçimlerde ILO desteği sağlamaya çağırır. Böylece gelecek yıl, ILO Anatüzüğü ve söz konusu sözleşmeler uyarınca, yükümlülükleri doğrultusunda, gerçek bir ilerleme sağlanmasının olanaklı olduğunu belirtir." □

İŞÇİLER DEVEYE HENDEK ATLATIYOR

■ Hasan Coşkundemir

Mustafa Özbek, Erdoğan Aslıüce ve Süleyman Kozik: Bu isimlerin ortak özellikleri bugün Türk Metal Sendikası'nın çeşitli kademelerinde yönetici konumunda olmaları. Ancak bu isimlerin bir diğer ortak özelliği daha var; üç yönetici de MKE Kırıkkale silah fabrikası çıkışlı. Türk Metal Kırıkkale Şubesi'nde sürekli olarak yapay bir bölgecilik yapılıyor. İşçiler arasındaki bölünmeler körüklenip, sözleşmeler kapalı kapılar ardında bitiriliyor. İşçilerin derecelendirilmeleri yöneticilerin ve işverenlerin istekleri doğrultusunda yapılarak, temsilciler atama yoluyla belirleniyor. 1980'den önce MHP'ye, 1980'den sonra ise MÇP ve ANAP'a kan veriliyor ve işçi karşıtı bir yönetime sahip Türk Metal Sendikası Kırıkkale Şubesi'nde bu olumsuzluklara fazlasıyla rastlanıyor.

Şimdi işçiler bu zinciri kırmanın ilk adımlarını attılar. Yıllarca süren sabırlı mücadele işçilere birçok konuda ileri haklar elde etmenin yollarını da açmış. Son dönem toplu sözleşmelerinden başlayarak, işçiler önemli adımlar atmışlar. Demokrat İşçiler Birliği adı altında oluşturulan şube muhalefeti, çok zor koşullara karşın, kendi parasıyla, dayanışmayla bir büro açarak çalışmalarını sürdürmüş. Çeşitli sosyal faaliyetler, etkinlikler düzenlemiş. Bu etkinlikler arasında, düzenlenen iki panel de var. **"Cebimizden altıyüz bin lira vererek düzenledik"**, diyorlar paneli. Beş bin adet bildiri dağıtmışlar. **"Bildiri için izin almak bizim için deveye hendek atlatmaktan daha zor. Bunun izni için Ankara'dan avukat çağırdık"**, diyorlar. Siyasi baskılar, polis baskısı da cabası. Haziran ayı içinde yapılan panele bin iki yüz dolayında işçi katılmış. Bu da işçilerin yönetime yönelik değişiklik isteklerinin hangi boyutlara vardığının açık bir göstergesi. İşçiler, **"Yıllarca sağcı sendika, solcu sendika diye, Yozgatlı, Keskinli, Kırşehirli, Çorumlu diye bizleri sömürdüler. Hep onlar kazandı, biz kaybettik. Ama şimdi anladık ki sendikanın gerçek sahipleri biziz. Temsilcileri biz seçersek, ödediğimiz aidatların nerelere harcandığını denetlersek, yöneticileri taleplerimiz konusunda duyarlı hale getirirsek, kısaca bölünmeden, gücümüzü dağıtmadan sendikaya sahip çıkarsak, kazananlar artık bizler olacağız"**, diyorlar. Öyle görünüyor ki, işçilmer için artık 'imkansız' yok. Türkiye genelinde tüm sendikalarda görülen kabuk değişikliği koşulların en ağır olduğu yerlerde bile filiz veriyor. Sendikalar gerçek sahiplerin buluyor.

İşverenler vurdumduymaz

ÖLEN ÖLÜR, KALAN SAĞLAR ÇALIŞIR

İşçi sağlığı ve işgüvenliği için gerekli koruyucu, iyileştirici önlemlerin alınması doğrultusunda verilecek mücadele, genel sendikal mücadelenin önemli bir parçasıdır.

■ Zafer Aydın

12 Eylül'ün yasakçı mantığı "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Günleri"nde de kendini gösterdi. TMMOB'nin düzenlediği, 17 Haziran'da yapılacak olan "İşçi Sağlığı İş Güvenliği Günleri"ne İstanbul Valiliğince izin verilmedi. Belediye-İş, Kristal-İş, Otomobil-İş, Petrol-İş, Laspetkim-İş, TÜMTİS, İ.Ü. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi, İşçi Sağlığı Derneği, Sakatlar Derneği ve Tornacılar Derneği'nin katkılarıyla gerçekleşecek olan etkinliklerde sorunlar çeşitli boyutlarıyla tartışılacaktı. Hergün ortalama 4 işçinin iş kazaları sonucu yaşamını yitirdiği ülkemizde bu yar[illegible]klama, sornuna yaklaşım biçimini de ortaya koymakta.

Konuya, "işçi sağlığı ne demektir?" sorusunu yanıtlayarak girelim. İşçi sağlığı, "işyeri ortamındaki sağlık zararlılarının ve bunlardan korunma yöntemlerini saptamak, işçiyi fiziksel ve ruhsal yeteneğine göre uygun işlere yerleştirmek şeklinde tanımlanabilir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi bu konudaki yaklaşımın, iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenerek, çalışanların yaşamlarını en iyi biçimde sürdürmesinin sağlanması yönünde olması gerekir. Oysa SSK verilerine göre 1987 yılında ülkemizde meslek hastalıklarından 311 kişi, iş kazalarından 838 kişi hayatını yitirmiş ve 2483 kişi sürekli iş göremez duruma gelmiştir. Bu sayılar sadece sigortalı işçileri kapsamaktadır. Sigortalı (SSK) işçi sayısının 3.100.000 olduğu ülkemizde, sigortasız işçilerin uğradığı kazaları da hesaba katarsak, bu sayılar epeyce ürkütücü bir hal alır. İşverenlerin büyük kayıp olarak yakındıkları grevde geçen günler ile iş kazaları sonucu kayıp iş günleri karşılaştırıldığında (1975-87 arasında) iş kazası sonucu işgünü kayıplarının, grevde geçen günlerden 40 kat daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır.

Rakamların ifade ettiği üzere işçi sağlığına ve iş güvenliğine yönelik koruyucu önlemler alınmamıştır. Bu önlemleri almakla yükümlü işverenlere alınacak güvenlik sistemleri, maliyeti artırıp kârı azaltacağından, çok cazip gelmemektedir. Çünkü işverenler için esas olan daha fazla mal üretip daha çok kâr etmektir. Bu yüzden de konuya yaklaşımları "ölen ölür, kalan sağlar çalışır" biçimindedir.

İşçi sağlığı, sendikalar ve öneriler

Hal böyle olunca sorunun asıl sahiplerinin, kazaya uğrayanların, hastalananların ve onların örgütlerinin, sendikaların sorumlukları artmaktadır. Ancak bugüne kadar sendikaların bu sorunu arka plana ittikleri de gerçektir. Genel eğilim, kaza veya hastalık durumu ortaya çıktığında tazminat almak, bunun için davalar açmak, başvurularda bulunmaktır. Oysa sendikalar için önemli olan koruyucu önlemlerin alınması doğrultusunda mücadele vermek olmalıdır. Yoksa sırf tazminat almak bir anlam ifade etmiyor.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği için gerekli koruyucu, iyileştirici önlemlerin alınması doğrultusunda verilecek mücadele genel sendikal mücadelenin önemli bir parçasıdır. Bu noktada yapılabilecekleri şöyle sıralayabiliriz.

• İşçi sağlığı ve iş güvenliği kurullarına etkinlik kazandırılmalıdır. İş Kanunu'na göre en az elli işçinin çalıştığı işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği kurullarının oluşturulması bir zorunluluktur. Ancak oluşum biçiminde işveren kesiminin ağırlıklı olduğu bu kurullardan işçiler lehine istenilen sonuçları almak her zaman mümkün olmamaktadır. Bu yüzden söz konusu kurullara katılımın eşit sayıda olması, bu kurullara işlerlik kazandırmak sendikaların önünde duran görevlerindendir.

• Sendikalar işyerlerinde toplu sözleşme komitesi, basın-yayın komitesi gibi işçi sağlığı ve iş güvenliği komiteleri oluşturulmalıdır. Bu komiteler işyerlerinde konuya ilişkin sorunların tesbiti ve çözümü doğrultusunda çalışmalar üstlenebilir.

• Sendika şube yönetimlerinde konuyla ilgili uzmanlaşmayı sağlamak amacıyla işçi sağlığı ve iş güvenliği de (mali, idari sekreterlik gibi) sekreterlik olmalıdır.

• İşçi sağlığına ilişkin istemler, düzenlemeler TİS taslaklarında yer almalı ve yaşama geçirilmelidir.

• İşçi sağlığına iş güvenliğine ilişkin eğitimlere hız verilmelidir. Konunun uzmanlarıyla panel, konferans vb. etkinlikler sık sık gündeme gelmelidir.

• Sendikalar, meslek örgütleri, odalar, üniversiteler, belediyeler bir araya gelerek İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Araştırma Eğitim Enstitüsü kurulması doğrultusunda çalışmalar yapmalıdır.

• Yeni teknolojinin kullanıma başlandığı ileri işkollarında ortaya çıkan ya da çıkabilecek olan yeni türde hastalıklara, kazalara karşı yeni güvenlik sistemlerinin oluşturulması doğrultusunda çabalar da sendikaların önünde duran görevlerdendir. □ [illegible]

Her işyerinde, her işkolunda, ulusal ve uluslararası düzlemde

REKABET DEĞİL, DİYALOG VE İŞBİRLİĞİ

Hiçbir sendika bir başka sendikanın alternatifi değildir. Türk-İş'in alternatifi Hak-İş değil, demokratik Türk-İş'tir. Hak-İş'in alternatifi Türk-İş değil, demokratik Hak-İş'tir. Sendikaları ele geçirmeyi değil, demokratikleştirmeyi hedef alan bir birlik...

■ Türker Selbaşı

Birlik sorunu sendikal mücadelenin bir döneminde olduğu gibi günümüzde de yaşamsal önem taşıyor. Birlik sözü herkes tarafından sıkça tekrarlanmasına karşın, sendikal alanda birliği yaratan, birliği besleyen davranışların oldukça eksik kaldığını görüyoruz.

İşçilerin her işyerinde, her işkolunda, ülke düzeyinde ve uluslararası düzlemde sendikal birliği sağlanmalıdır, gibi doğru ifadelerin sıkça tekrarlanması, birliği gerçekleştirmeye yetmiyor. İşçi sınıfının farklı özellikler taşıyan kesimlerden oluşması, farklı etnik kökenlere ve politik tercihlere vb. sahip olması birliği zorlaştırıyor. Ancak egemen güçler ile sendikal alandaki yandaşlarının bu farklılıkları körüklüyor olması birliği daha da zorlaştırıyor.

Bu koşullarda sendikal demokrasi ve sendikal birlik yanlılarına büyük sorumluluklar düşüyor. Bizler öncelikle emekçiler içindeki kimi farklılıkları yok saymadan görmeli ve bu farklılıklara rağmen sendikal birliği örmeliyiz.

Egemen güçler, uzlaşmacı sendikacıları ve mevcut sendikal yasaları kullanarak, işçileri sendikal rekabet psikolojisine, rekabet ortamına çekmek, farklılıkları bölünmelere dönüştürmek, birliğini yolunu tıkamak için ellerinden geleni yapıyorlar.

Sendikal birlik yanlıları, öyle bir yoldan yürümeli, öyle araç ve yöntemler bulmalı ki; körüklenmeye çalışılan rekabet ortamına düşmeden, işkollarında demokratik sendikacılık bilincinin, sendikal birlik eğiliminin güçlenmesine, sendikal alanın olumsuz gelenek ve alışkanlıklarından kurtulmasına, "böl ve yönet" taktiklerinin boşa çıkarılmasına katkıda bulunabilsinler.

Bunun için öncelikle rekabete dayalı eski örgütlenme anlayışlarını sorgulamalı, üyelerin çıkarlarını öne koyan, ihtiyaç duyuları yakalayan yeni örgütlenme anlayışları geliştirmeliyiz. Uzlaşmacıların yönetimde oldukları sendikaların tabanındaki çalışmamızın biçimi ne olmalıdır? Onların yetkili oldukları işyerlerini örgütleyip kimi sendikaları sendikal yaşamdan silmeyi mi hedeflemeliyiz? Bu gerçekçi midir? Sonuçları ne olur? Sendikaların demokratikleşme ve birlik süreci nasıl etkiler?

Burada önümüze iki yol çıkıyor: Birincisi, uzlaşmacıların yönetimde oldukları sendikalardan üye koparak bu sendikaları çökertmeye çalışmak; ikincisi, daha uzun vadeli bir programla tüm sendika üyeleri içinde sendikal demokrasi ve sendikal birlik bilincinin gelişmesine katkıda bulunmak. Bir üçüncü yoldan da söz etmek mümkün; bu da, yollardan birini mutlaklaştırmayıp tüm işkollarında demokratikleşmeyi ve birliği savunmak ve bir yandan da üye koparmaya çalışmak. Üçüncü yol farklıymış gibi gözükse de, birinci yol ile aynı yere çıkacaktır. Sendikalar arası rekabet yükselecek, gidilecek yer ayrılığın derinleşmesi ve rekabetin güçlenmesi olacaktır. Oysa biz, rekabeti değil birliği öne çıkarmalıyız. Seçilmesi gerekli yol zor ve zahmetli görünse de işyerlerinde ortak davranışlarla başlayan ortak çatıda ifadesini bulan ikinci yoldur. Bunun dışındaki her davranış geçmiş örneklerinde olduğu gibi binlerce nitelikli insanın fabrikalardan sökülüp atılmasına, sendikalar arasında husumetin doğmasına neden olur.

Etkin ve güçlü sendikaların yaratılması

Sendikaların varlık nedeni, koşullar ne olursa olsun üyelerinin çıkarlarını en öne almaktır. Her şey buradan kaynaklanır. Bu öncelik sendikal faaliyete yol gösterici olmalıdır. Sendikaların sahipleri sendikaya her ay aidat ödeyen üyeleridir. **Etkin ve güçlü bir sendika, üyeleriyle, yöneticiler arasındaki duvarları yıkmış işyerleriyle sendika arasında güven köprüsü kurabilmiş sendikadır.** Bunun için sendika, her şeyden önce işyerlerinde olmalı, alınacak bütün kararlarda, kararların yaşama geçmesinde tüm üyeler söz ve karar sahibi olmalıdır. Toplu sözleşme görüşmelerinde çok kere birlikte davranmayı başaran işçilerin, bu birlikteliklerinin kongrelerde yönetimlere taşınabildiğini söyleyemeyiz. Birlik, her gün yenilenmesi titizlikle korunması gereken bir olaydır. **Bu nedenle işyeri temsilci seçimlerinden başlayarak, sendika kongrelerinde liste oluştururken, "Sen sağcı mısın, solcu musun? Ne çeşit solcusun?" soruları yerine, "Aldığın ücret sana yetiyor mu? Tatil yapabiliyor musun? Çocuklarını okutabiliyor musun? İş güvencen var mı? Bunları elde edebilmek için birlikte ne yapabiliriz?" sorularını öne çıkarmak gereklidir.**

▶ *Sendikal demokrasi ve sendikal birliğin kazanılmasında, tabandaki işçilere büyük sorumluluklar düşüyor.*

Bugün varılan düzey

İşçi sınıfının, bugün vardığı düzey açısından bakarsak, değişik işyerlerinde değişik oranda olmakla birlikte, gözardı edilmeyecek ölçüde demokratik sendikacılık, sendikal birlik eğilimi taşıyan insanları vardır. Amacımız, bu insanların üyesi oldukları sendikaları dövüştürmek değil, birlikte davranmalarını sağlamaksa, işçi sendikaları arasındaki rekabet anlayışının yerini dayanışma ve birik ruhunun almasına yardımcı olmalıyız.

Ayrıca **hiçbir sendikanın bir başka sendikanın üye tabanını örgütleyerek sendikal yaşamdan silemeyeceğini sendikal hareketin iki yüz yıllık geçmişi bize gösteriyor.**

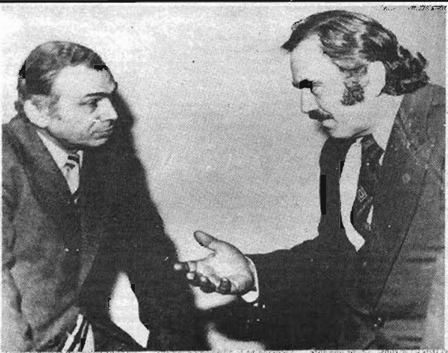
Rekabet aynı zamanda kitle örgütü olan sendikaların üyeleri arasındaki farklılıkları gidermiyor. Aksine bu farklılıkları ayrılıklara dönüştürüyor.

Özetleyecek olursak, hiçbir sendika varlığını başka bir sendikayla rekabeti sürdürmekte görmemelidir. **Hiçbir sendika bir başka sendikanın alternatifi değildir. Türk-İş'in alternatifi Hak-İş değil, demokratik Türk-İş'tir. Hak-İş'in alternatifi Türk-İş değil, demokratik Hak-İş'tir.**

Sendikaları ele geçirmeyi değil, demokratikleştirmeyi hedef alan bir faaliyet için birlik. Büyük çoğunluğa sırtını dönen lokal kazanımlarla yetinen değil büyük çoğunluğu istemleriyle kucaklayan **etkin ve güçlü** sendikalar için birlik.

Demokrasiyi parlamentonun dört duvarı arasına hapsetmekten kurtarmak, tüm topluma yaymak için birlik. Yapmamız gereken en küçük iş ve eylem birliğine, en küçük diyaloğa büyük saygı veren bir yaklaşım sergilemek ve birlikte davranmakta ısrar etmek. Çünkü **işçi sınıfını demokrasi ve özgürlüğe götürecek birlikten başka bir yol henüz keşfedilmedi.**□

KEMAL TÜRKLER ANILIYOR

DİSK ve Türkiye Maden-İş Sendikası'nın Genel Başkanı **Kemal Türkler**, öldürülüşünün 9.yılında mezarı başında ve adına düzenlenen bir geceyle anılıyor.

22 Temmuz 1980'de katledilen Kemal Türkler, 22 Temmuz günü, Topkapı Mezarlığı'ndaki mezarı başında saat 10.00'da 23 Temmuz Pazar günü ise, İzmir'de Fuar içi Açık Hava Tiyatrosu'nda yapılacak "Kemal Türkler Gecesi"yle anılacak.

Yukarıdaki resimde, Kemal Türkler DİSK'in unutulmaz Genel Sekreteri İbrahim Güzelce ile.□

TARİHLERLE FRANSIZ İHTİLALİ

5 Mayıs 1789: Kralın çağrısı üzerine Genel Meclis (etats généraux) Versailles'da toplandı.

17 Haziran 1789: Tiers etat Genel Meclis'te çoğunluğu sağladı.
20 Haziran 1789: Milletvekilleri Jeu de Pomme'da and içti.
23 Haziran 1789: Kraliyet toplantısı.
9 Temmuz 1789: Genel Meclis, Ulusal Kurucu Meclis adını aldı.
14 Temmuz 1789: Bastille halk tarafından basıldı. Necker istifa edip Brüksel'e gitti.
29 Temmuz 1789: Kral, halkı yatıştırmak için Necker'i geri çağırdı.
4 Ağustos 1789: Kurucu Meclis, İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nin hazırlanmasını karara bağladı.

26 Ağustos 1789: İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi oylanarak kabul edildi.
5 Ekim 1789: Çoğunluğu kadınlardan oluşan yurttaşlar, Versailles'a yürüdü.
6 Ekim 1789: Kraliyet ailesi, Tuilleries'ye yerleştirilerek gözaltına alındı.
14 Eylül 1790: Necker tekrar istifa etti.
20 Ekim 1790: Necker'in yandaşları istifa etti.
20 Haziran 1791: 16.Louis kaçarken Varennes'de yakalandı (Varennes Gecesi).
25 Haziran 1791: Kralın görevleri geçici olarak elinden alındı.
3 Eylül 1791: 1791 Anayasası kabul edildi.
30 Eylül 1791: Kurucu Meclis, Robespierre'in önerisiyle Yasama Meclisi adını aldı.

1 Ekim 1791: Yasama Meclisi ilk kez toplandı.
9 Kasım 1791: Fransa'dan kaçan soyluların, 1 Ocak 1792'ye kadar yurda dönmemeleri halinde "vatan haini" olan ilan edilecekleri açıklandı.

14 Ocak 1792: Meclis, Avusturya İmparatorunun notasını reddetti.
24 Mart 1792: İlk Jironden kabine kuruldu.
20 Nisan 1792: Avusturya'ya savaş ilan edildi.
29 Nisan-8 Mayıs 1792: Fransız ordularının Kuzey'de ilk yenilgileri.
20 Haziran 1792: Jironden kabine görevinden alındı. Halk, ayaklanarak Tuilleries'yi bastı ve kralı aşağıladı.

11 Temmuz 1792: Seferberlik ilan edildi.
10 Ağustos 1792: Danton ve Santerre'in yönetimindeki isyancılar Tuilleries'yi işgal ederek kraliyet ailesini tutukladılar. Krallığın sonu.

21 Ocak 1793: 16.Louis giyotinle idam edildi.
24 Şubat 1793: Vendée ayaklanması.
20 Ağustos 1793: Lafayette kaçarak Avusturyalılara teslim oldu.
20 Eylül 1793: Fransız ordularının ilk zaferi.
21 Eylül 1793: Konvansiyon Meclisi'nin ilk toplantısı yapıldı.
22 Eylül 1793: Cumhuriyet ilan edildi.
12 Ekim 1793: Danton kabineden istifa etti.
29 Ekim 1793: Jirondenler Robespierre'i diktatörlük heveslerinden ötürü suçlayıp, mahkum edilmesini istediler.

18 Mart 1793: Belçika yenilgileri, General Dumouriez'nin ihaneti.
10 Nisan 1793: Halk Kurtuluş Komitesi kuruldu.
13 Nisan 1793: Konvansiyon Meclisi, devrimi diğer ülkelere ihraç etme fikrinden vazgeçtiğini açıkladı.

24 Nisan 1793: Devrim Mahkemesi Marat'yı beraat ettirdi.
10 Mayıs 1793: Halk Kurtuluş Komitesi kuruldu.
31 Mayıs-2 Haziran 1793: Jirondenler tutuklandı.

9 Mayıs-Eylül 1793: Terörün başlangıcı.
24 Haziran 1793: Yeni anayasa kabul edildi.
13 Temmuz 1793: Marat öldürüldü.
Eylül-Aralık 1793: Fransız ordularının tüm cephelerde başarıları.

31 Ekim 1793: Jirondenler idam edildi.
10 Kasım 1793: Akıl Dini'nin kabul edilişi.
24 Mart 1794: Hebertistlerin idamı.
15 Nisan 1794: Danton ve yandaşları idam edildi.
Mayıs-Ağustos 1794: Korsika'nın İngilizlerin eline geçişi.

1 Haziran 1794: Fransız donanması büyük bir yenilgiye uğradı.
10 Haziran-27 Haziran 1794: Büyük terör.
28 Temmuz 1794: Robespierre, aralarında St. Just'ün de bulunduğu 21 yandaşıyla birlikte idam edildi.

6-20 Ekim 1794: Hollanda'nın işgali.
9 Kasım 1794: Jakobenler Kulübü kapatıldı.
5 Nisan 1795: Basel Barış Anlaşması.

16 Mayıs 1795: Lahey Barış Anlaşması.
20 Mayıs 1795: Son Jakoben ayaklanması.
26 Ekim 1795: Konvansiyon Meclisi son kez toplandı.
27 Ekim 1795: 1799'a kadar sürecek olan Direktuvar Meclisi döneminin başlangıcı.
25 Mayıs 1797: Babeuf'ün ayaklanması ve idamı.

Özgürlük, eşitlik, karde

200. YILINDA, F

Fransız devriminde barikatlar vardı, savaşlar, giyotin... Ama en önemlisi, ayaklanan duygulardı. Özgürlük, eşitlik, kardeşlik belgisiyle yanan yürekler. Öyle olmasa, Avusturya sınırında sıkışan general, Paris'e "Ya on bin asker ya da birkaç yüz Marseillaise notasını acele gönderin" diyebilir miydi?

Aydınlanmadan nasibini alamayış, ülkemizin Avrupa kapısında "bir gölge" gibi bekleşmesinin de bilinen, ancak görülmek istenmeyen bir nedeni olsa gerek. Fransız Devrimi'nin 200. yılında, Aydınlanma ve insan değerlerinin öne çıkarılması burjuvaziden beklenecek değildir elbette. Türkiye aydınlarının, sol hareketinin önündeki çok acil iş, düşünce ve toplum hayatında "Aydınlanma"nın oluşturulması için azami çaba göstermektir.

■ **Fahri Akbilek**

1789 Büyük Fransız İhtilali, 200. yılında insanlık tarihinin önemli kilometre taşlarından (belki de yakın tarrihin en önemli iki kilometre taşından) biri olarak ilgi konusu olmayı sürdürüyor.

Feodalizmden kapitalizme geçişi zorunlu kılan tarihsel süreç, aydınlanma felsefesiyle güçlenerek iktisadi ve toplumsal alanda üstün duruma gelen burjuvazinin iktidara aday oluşu 1789 Devrimi'nin belirleyici öğeleriydi.

Feodal düzen içinde 14. ve 15. yüzyıllardan sonra giderek güçlenen burjuvazi, 18. yüzyılda, siyasal egemenliği de ele geçirmek için savaşmaya başlamıştı. 18. yüzyılda hâlâ süren feodal düzen burjuvazinin Fransa'da ekonomik alanda güçlenmesini ve siyasal egemenliği ele geçirmesini önlüyordu. Burjuvazinin daha da gelişebilmesi için, feodal düzenin çözülmesi, köylülerin "özgür emek" olarak kentlerdeki manifaktüre katılmaları gerekliydi. Üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki bu çatışma devrimi zorunlu kılan bir etmen oldu.

Siyasal iktidarı ele geçirirken, feodaliteye karşı halkı yanına çekmeyi başaran burjuvazi, siyasal egemenliği ele geçirdikten sonra halka ters düşerek onu ezmeye yönelmekten de geri kalmadı.

1789 öncesi Fransa'sında durum

1789 öncesi Fransa'sında üç temel sınıf vardı: aristokratlar, ruhban sınıfı ve üçüncü sınıf ("tiers-etat") Siyasal ve ekonomik ayrıcalıklar ilk ik sınıfın elindeydi. Temel üretim aracı olan toprağın mülkiyeti soylular ve kiliseye aitti. Ruhban sınıfı da kendi içinde iki gruba ayrılıyordu: Daha çok aristokrat sınıftan gelme zengin rahipler ve daha çok üçüncü sınıftan gelme yoksul rahiplere bölüştürülürken, yoksul rahiplerin sayısı 60-70 bin dolaylarındaydı.

Devletin ve ordunun yönetimi aristokratların elindeydi. Vergi ödemeyen bu sınıfın ana gelir kaynağı, köylülerin ödediği artık üründü. Onlar da, eski feodal soyluların torunları olan **kılıç soyluları** ile daha çok kral tarafından göreve atanmış ya da çeşitli yollarla bu ünvanı kazanmış kimselerden oluşan **cübbe soyluları** olarak ikiye ayrılırlardı. 1789 öncesinde Fransa'da yaklaşık 350 bin aristokrat yaşardı.

Üçüncü sınıfa gelince, önceki iki sınıfın dışında kalanlar burada yer almaktaydı: Ekonomik olarak gittikçe zenginleşen burjuvalar, loncalara bağlı esnaf ve zanaatkârlar, emekçiler, yoksul halk ve köylüler. Karmaşık bir yapıya sahip olan üçüncü sınıfı diğerlerinden ayıran özellik hukuksal ve siyasal ayrıcalıklardan yoksun olmaktı. Fransız toplumunda üçüncü sınıftan olanların sayısı 24 milyondu, bunun 23 milyonunu köylüler oluşturuyordu.

İşte bu koşullarda başladı "İhtilâli Kebir". On yıl boyunca sarsıldı Fransa. Nikaragua İçişleri Bakanı, şair Tomas Borge'nin **"Ölüler mezarlarından kalktığı zaman orada devrim vardır"** dediği gibi... 1789'da **Bonapart**'ın darbesiyle devrim sona erdiğinde, belki de henüz başlıyordu burjuva devriminin bütün dünya üzerine yayılan siyasal ve düşünsel etkisi.

Fransız devriminde barikatlar vardı, savaşlar, giyotin... Ama en önemlisi, ayaklanan duygulardı. **Özgürlük, eşitlik, kardeşlik** belgisiyle yanan yürekler. Öyle olmasa, Avusturya sınırında sıkışan general, Paris'e **"Ya on bin asker ya da birkaç yüz Marseillaise notasını acele gönderin"** diyebilir miydi? Bu duyguları uyandıran, bu ateşi yakan, Aydınlanma felsefesinin çağlarının ötesine geçmiş büyük düşünürleriydi. O düşünürler ki, dünyanın önemli bir kesimi aydınlıklarına muhtaç günümüzde.

Aydınlanma felsefesi

Aydınlanma felsefesine hakim olan temel eğilim, peşin yargılara dayanan geçmişin değerlerine karşı çıkan, evrensel akla dayanan bir düşüncenin ürünü olan genel yararı ön

---

İHTİLÂLİ KEBİR

Dördü de önümdeydi.
Kan içindeydiler.

Severim kanı:
anamın rahminde olduğu
ve giyotin sepetine dolduğu
için...

Dördü de önümdeydi.
Kan içindeydiler.
Yetiştim onlara,
omzuma değdiler:
"Kahrol Danton.
Ölmelisin Robespiyerim..
Yaşasın Marat!
Ben Baböfle beraberim"
dedim
ve geçtim onları...

Robespiyer, Danton,
Baböf, Marat...
Ne başlangıç, ne son,
doğan, ölen, ben anaçkom,
doğan, ölen, doğan hayat...
1930 Mayıs
NÂZIM HİKMET

(Şiirler I, Adam Yayınları, Eylül 1988, sayfa 192)

şlik günlerinden bugüne

RANSIZ DEVRİMİ

plana alma eğilimidir. On sekizinci yüzyıl Frnansız burjuvazisi, akla öncelik tanıyan bu dünya görüşüne dayanarak eski rejimi sıkı bir eleştiri süzgecinden geçiriyor, kendi amaç ve ilkelerine uygun olarak biçimlendirdiği bir dünya görüşünü, bütün Fransızlara, bunun da üstünde ona evrensel bir nitelik kazandırarak bütün insanları kapsayan, eski düzenden yana olanlara (soylular ve ruhban sınıfına) karşı bütün insanların mutluluğunu amaç edinir görünümdeki ilkelerdi. **"Özgürlük", "İlerleme", "İnsanın değeri"** bütün insanlığı hedef tutmaktaydı. Evrensel insanın mutluluğunu sağlama niteliği, 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nde yansımasını bulmaktadır.

Aydınlanmanın kökeninde **Descartes**'la birlikte başlayan eleştirici bakış açısı yatar. Aydınlanma düşünürleri, Rönesansla birlikte başlayan insana dönüş devinimlerinin, bu devinimlerle gelen insancı ve olumlu bakışın, tüm dogmalardan kurtulmak isteyen ve düşünceyi yeniden yeryüzüne indirmeye çalışan yeni bakış açılarının mirasından yararlanmışlardır.

Aydınlanma düşüncesinin temelinde insana saygı ve kendi kendine egemen olma dileği kadar tüm otoriteye başkaldırma isteği de vardır.

Aydınlanmacılar, felsefeyi basitleştirerek gündelik yaşama indirgeyen, yaşamı dönüştürmede bir araç olarak kullanan insanlar oldular. Aydınlanmadan önce hiçbir felsefe, yaşamı düzenleme konusunda kendisini söylesine yükümlü görmemişti.

Aydınlanmanın en büyük düşünürü **Diderot**, felsefeyi geniş bir insan araştırması olarak anlamıştır. Onun yarattığı **Ansiklopedi**, yalnızca eşsiz bir bilgi birikimi olmakla kalmayıp, yazarlarının bir takım olguları açıklamakta ansiklopedi maddeleri arkasına sığınarak dünyaya bakışlarını sergiledikleri büyük bir yapıt olmuştur. İnsanı öne çıkarmanın yanısıra, **Voltaire**'de ifadesini bulan "hoşgörü inancı" Aydınlanma düşünesiyle gelen bir diğer önemli değerdir. Voltaire'e göre, ileriye gidebilmek için hıristiyan hoşgörüsüzlüğünden kurtulmak gerekir. "Her şey bir gün iyi olacak: bu bizim umudumuzdur. Şimdi her şey çok iyi: bu bizim yanılgımızdır" diyen odur.

Aydınlanma felsefesi, batı uygarlığının son iki yüz yılda yaptığı inanılmaz sıçrayışın tohumlarını atmıştır. Aydınlanma, aklı, hoşgörüyü hakim kılmasa, "özgür kişiliği" öne çıkarmasa insanoğlunun göklere yükselmesi, insan bedeninin gizemlerini keşfetmesi, mikro-yongalar kullanarak milyarlarca bilgiyi kibrit kutusuna sığdırması mümkün olabilir miydi?

Aydınlanma ve Türkiye

Aydınlanmanın sorunsalı, günümüz Türkiye'sinde güncelliğini sürdürmektedir. Özgür kişilik, hoşgörü, insanın değerinin ön planda olması ve en başta yurttaş hak ve özgürlükleri ülkemiz gündeminde sıcaklığını korumaktadır.

Ülkemiz aydınları, Tanzimattan bu yana Aydınlanma düşüncesinden etkilenerek, bu düşüncenin temel öğelerini ülke düşünce hayatına, giderek toplum hayatına yansıtma çabası içinde olmuşlardır. Ancak bu çabalar, ne yazık ki sınırlı kalmaktan kurtulamamıştır. Kendi "Aydınlanması"nı oluşturamayan, hattâ Batı Aydınlanma düşüncesini yeterince aktaramayan Türk düşüncesi, Batıda olduğu gibi toplumun siyasal, toplumsal ve teknolojik gelişiminin lokomotifi olma şansını da yitirmiştir.

Aydınlanmadan nasibi alamayış, ülkemizin Avrupa kapısında "bir gölge" gibi bekleşmesinin de bilinen, ancak görülmek istenmeyen bir nedeni olsa gerek.

Fransız Devrimi'nin 200. yılında, Aydınlanma ve insan değerlerinin öne çıkarılması burjuvaziden beklenecek değildir elbette. Türkiye aydınlarının, sol hareketinin önündeki çok acil iş, düşünce ve toplum hayatında "Aydınlanma"nın oluşturulması için azami çaba göstermektedir. Çocuklukta kolayca düzeltilebilecek bir ortopedik bozukluğun otuz yaşında düzeltilmesinin en kadar güç olduğunu bile bile ama, umudu yitirmeden. Çünkü bu umut ortadan kalktığında, karanlık bir yolda elimizdeki fersiz ışığı da tamamiyle yitirmiş olacağız. İnsan yolunu yitirmeden, önce elindeki ışığı yitirmez mi zaten...□

Fransız Devrimi'nin en önemli belgelerinden biri 26 Ağustos 1789 tarihinde yayımlanan Fransız Yurttaş ve İnsan Hakları Bildirgesi'dir.

Birinci Madde — İnsanlar özgür ve hakça eşit doğar ve yaşarlar, toplumsal ayrımlar ancak kamu yararına dayandırılabilir.

İkinci Madde — Her siyasal kuruluşun amacı insanın doğal ve zamanaşımıyla düşmeyene haklarının korunmasıdır; bu haklar, özgürlük, mülkiyet, güvenlik ve baskıya karşı direnmedir.

Üçüncü Madde — Here türlü egemenliğin temel kaynağı ulustadır; hiçbir kurum, hiçbir kimse açıkça ondan gelmeyen egemenliği kullanamaz.

Dördüncü Madde — Özgürlük başkası için dokuncalı olmayan her şeyi yapabilmektir; böylece, herkesin doğal haklarını kullanabilmesinin sınırı, toplumun öteki üyelerinin aynı haklardan yararlanmasını sağlayan sınırlardır; bu sınırlar ancak yasa iler belirlenebilir.

Beşinci Madde — Yasa ancak toplum için dokuncalı olan eylemleri yasaklayabilir. Yasaca yasaklanmamış olan şeyler önlenemez ve kimse yasanın buyurmadığını yapmaya zorlanamaz.

Altıncı Madde — Yasa, genel istencin (iradenin) ürünüdür. Bunun oluşmasına bütün yurttaşlar doğrudan doğruya veya temsilcileriyle katılma hakkına sahiptir; yasa, ister korusun, ister cezalandırsın, herkes için bir olmalıdır. Bütün yurttaşlar yasa karşısında eşit olduğundan, her türlü rütbe, orun (makam) ve kamu görevlerine, erdem ve becerilerinden başka bir ayrım gözetilmeksizin, yeteneklerine göre eşit olarak atanırlar.

Yedinci Madde — Hiç kimse yasanın belirlediği durumlar olmaksızın ve koyduğu yöntemlere uyulmaksızın suçlanamaz, tutuklanamaz ve gözaltına alınamaz. Keyfi buyruk isteyen, veren, böyle buyrukları yerine getiren veya getirtenler cezalandırılarlar; ancak yasa gereğince çağrılan veya yakalanan her yurttaş buna hemen uymak zorundadır; karşı koyarsa kendini suçlu duruma düşürür.

Sekizinci Madde — Yasa ancak kesinlikle ve açıkça gerekli olan cezaları koyabilir ve bir kimse ancak suçun işlenmesinden önce çıkarılıp ilan edilmiş ve yöntemine göre uygulanmış bir yasaya göre cezalandırılabilir.

Dokuzuncu Madde — Herkes suçluluğu saptanıncaya değin suçsuz sayılır, eğer onun tutuklanması zorunlu görülürse, alıkonulması için gerekli önlemler dışında her türlü sertlik, yasaca ağır biçimde cezalandırılmalıdır.

Onuncu Madde — Açıklanmaları yasa ile oluşan kamu düzenini bozmadıkça hiç kimse, dinsel bile olsa, düşüncelerinden dolayı kovuşturulamaz.

On Birinci Madde — Düşünce ve görüşlerin özgürce iletişimi kişinin en önemli haklarından biridir; şu halde her yurttaş özgürce konuşabilir, yazabilir ve basım (yayın) yapabilir; ancak yasa ile belirlenmiş durumlarda bu özgürlüğün kötüye kullanılmasından sorumludur.

On İkinci Madde — İnsan ve yurttaş haklarının güvence altında olması için kamusal bir güce gerekseme vardır; ancak bu güç, kendilerine emanet edilenlerin özel çıkarları için değil, herkesi yararı için kurulmuştur.

On Üçüncü Madde — Kamusal gücü sürdürmek ve yönetim giderlerini karşılamak için ortak bir vergilendirme zorunludur; vergi yükümü bütün yurttaşlar arasında, varsıllıkları oranında, eşitçe paylaştırılmalıdır.

On Dördüncü Madde — Bütün yurttaşlar genel vergilendirmenin gerekliliğini doğrudan doğruya veya temsilcileri aracılığıyla araştırmak ve bunu serbestçe onaylamak, kullanılışını, herkese düşen payı, vergi tabanını, toplanış yöntemini ve süresini belirlemek hakkına sahiptir.

On Beşinci Madde — Toplum bütün kamu görevlilerinden yönetimin hesabını sorabilir.

On Altıncı Madde — Hakların güvenceye bağlanmamış ve erkler ayrımının kabul edilmemiş olduğu bütün toplumlarda anayasa yoktur.

On Yedinci Madde — Mülkiyet dokunulmaz ve kutsal bir hak olduğundan, yasaca saptanmış kamusal bir zorunluluk açıkça gerekli kılmadıkça ve adaletli ve peşin bir ödence verilmedikçe, kimse bu haktan yoksun bırakılamaz.□

Saim Koç

DEVRİMCİ MARKSİZM, REFORMİZMDEN TARİHSEL OLARAK KOPMUŞTUR

12 Eylül'ün devrimci hareket üzerinde yarattığı tahribat küçümsenemez ama doğrusunu söylemek gerekirse olumlu (!) etkilerinden de sözetmek gerekir. Örneğin sosyalistlerin 80 öncesi aralarında kuramadıkları diyaloğun kurulmasına yardımcı olmuştur. Birkaç istisna dışında hemen her çevre kendi yayınlarında farklı görüşten sosyalistlere sayfalarını açmış, sosyalizmin teorik sorunlarını onlarla tartışmaya başlamıştır. Geçmişin **"ben merkezci"** anlayışından sıyrılıp kendi dışındakilerin de sözüne değer veren bir çizgiye gelmiş olmak, gerçekten de sosyalistler açısından son derece olumlu bir noktadır.

Hiç şüphe yok ki, bu tür tartışmalar birliğin imkanlarını artırmaktadır. Burada, birlik ihtiyacı var mıdır, bu ihtiyaç nereden doğmaktadır gibi sorular akla gelebilir. Birliğin, kendi siyasal çizgilerinin doğrusal gelişmesiyle gerçekleşeceğini savunanlar için bugün bir birlik ihtiyacından sözedilemez. Ama bu anlayışın dışında olan bütün çevreler için böyle bir ihtiyaç vardır. Peki birlik ihtiyacını duyan bütün sosyalist çevrelerin birliği mümkün müdür? Buna olumlu yanıt vermek bizi biraz hayalci yapar kanısındayım. Bu gerçek, zaten sosyalist çevreler arası sürdürülecek olan program eksenli teorik tartışmalarla da ortaya çıkacaktır. Demokratik haklar mücadelesini sosyalizm mücadelesine tabi kılacak olan, devrimci bir program hedeflemiş **Devrimci Marksistlerin** birliği ile, kendisini, kazanılacak demokratik haklarla sistemin iyileştirilmesini hedefleyen reformist bir programla sınırlamış çevrelerin birliği kaçınılmaz olarak farklı süreçler izlemek durumundadır. Bu nedenle öncelikle yapılması gereken şey program tartışmalarıdır. **Adımlar** gazetesi de **"Nasıl Bir Program?"** adı altında başlattığı tartışmayla sorunu doğru bir halkadan yakaladığını göstermiştir. Fakat aynı zamanda bu tartışmayla **Adımlar** gazetesi var olan programlara karşı olduğunu da ortaya koymuştur. Nitekim, sorunlarınızı gerekçelendiren **"Nasıl Bir Program?"** metninizin bir yerinde; **Marksist** hareket içinde ortaya çıkmış bir dizi programatik belgenin, dünyada ve Türkiye'de son yıllarda meydana gelen gelişmelerle ne ölçüde geçerliliğini koruduğuna ilişkin bir görüşün varlığına dikkat çekiyorsunuz. Eğer bu tespitimde yanılmıyorsam bu olumlu bir gelişmedir. Ancak hemen belirteyim ki, birlik tartışmasının kendisi kadar bunun hangi araçlarla, hangi zeminlerde ve kimlerle sürdürüleceği de önemlidir. **Devrimci Marksizm reformizmden tarihsel olarak kopmuştur, birlik tartışmalarına bu gerçek gözardı edilerek girilemez. Bu kopuşu kabullenen ve kendini Devrimci Marksist saflarda** gören hareketle tartışma anlamlıdır.

Bir başka husus da yasallık sorunudur. **"Nasıl Bir Program?"** adlı metnin içeriğinden de anlaşılıyor ki **Adımlar**, birlik sorununu yasallık ekseninde tartışıyor. Böyle bir yaklaşım, kendisine, yasallığı başlıca hedef olarak gören çevrelerin dışında taraftar bulamaz. Sosyalistlerin birliği yasalcı bir anlayışla ele alınmıyorsa, ki bu noktada bir ayrışma kaçınılmazdır. Çünkü **Devrimci Marksizm** parlamentarizmden de tarihsel olarak kopmuştur, bu kopuş görmezden gelinemez, tartışma öncelikle program bazında sürmelidir.

Sorularınıza gelince:

Özellikle son on yıl içinde dünyada ve Türkiye'de meydana gelen olaylar program üzerine doğrudan etki yaratacak önemdedir. Artık hemen bütün sosyalist ülkeler monolitik partilerle bir gelişme kaydedilemeyeceğini görmüş durumdalar. Bu tür partiler aslında çok sesli olan toplumla kaçınılmaz olarak çelişeceğini ve ona yabancılaşacağını gösterdi. Kitle insiyatifinin bulunmadığı yerde ise, bürokrasinin gelişmesi şaşırtıcı değildi. Bürokratik bir işleyişin egemen olduğu bir yerde kitlelerin yaratıcılığı ve üretkenliği de doğal olarak gerileyecektir. Bu durumda emperyalizmle girişilen ekonomik yarışın da kazanılması mümkün değildir. Nitekim sosyalist ülkeler yarışta oldukça geride kalmıştır. Şimdilerde sosyalist ülkeler içine düştükleri bunalımdan **"açıklık ve yeniden yapılanma"** yoluyla çıkmaya çalışıyorlar. Bunalımın kitlelere insiyatif tanımaktan geçtiği yavaş yavaş kavranıyor. Burjuva demokrasisinin tarihsel kazanımlarına ilaveten kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi, çok seslilik, kısaca bir iktidar biçimi olarak sosyalist demokrasi olmaksızın sosyalizm gelişemez. İşte sosyalist ülkelerdeki gelişmelerden bu sonuçları çıkardılar (mı acaba?).

Ülke içinde ise, 12 Eylül'ün yolaçtığı ağır hasar **Marksist** çevreleri kendi durumlarını sorgulamaya yöneltti. Türkiye'deki **Marksist** çevrelerin 80 öncesi örgütlenmesi de monolitik tarzdaydı. Tek seslilik ve tek partililik savunuluyordu. Bunun kaçınılmaz sonucu olarak da kendi dışındakiler farklı sınıfların temsilcileri olarak görülüyor, bunlarla bir birlik ihtiyacı duyulmuyordu. 12 Eylül'den sonra ise, bir yandan sosyalist ülkelerdeki çok sesliliğe doğru giden gelişme, diğer yandan sosyalizmin önümüze diktiği teorik ve pratik sorunların aşılmasında tek tek çevrelerin, bugün için yeterli bir potansiyele sahip olmadığı gerçeği birlik ihtiyacıyla birlikte imkanlarını da doğuruyor. Artık çoğu, çevre, kendi dışında, farklı görüşleri de olsa **Marksist** çevrelerin varlığını yadsımıyor.

1930'lardan bu yana ulusal ve uluslararası sosyalist hareketin olumlu ve olumsuz deneyleri hiç şüphe yok ki reel sosyalizmin sorgulanmasıyla kendini ortaya koyacaktır. Zaten başka türlü çok sesliliğin önü de açılamaz.

Ben de sözlerimi **Ziya Yılmaz**'ın aynı tartışmadaki dileğine katılarak noktalamak istiyorum:

"Adımlar'ın başlattığı bu tartışmanın reformizmin teşhirine hizmet etmesini dilerim." □

Serhat Baysan

GEÇMİŞİMİZ GEÇMİŞTE KALMALIDIR

Öğrencilik yıllarımızda, devrimci harekete karşı ilk sempatimiz yeşermeye başladığında, ya el yordamıyla bir kitapçıdan aldığımız kitaptan ya da bir ağabeyden diyalektiğin ilk "bilgi"lerini alırken, verilen şu kaba ama sıcak örneği anımsıyorum: Bir çaydanlıkta su düşün, ocağın üzerinde, yavaş yavaş ısınıyor, önce tıslıyor filan ve ardından "bir anda", kaynamaya başlıyor ve suyun bir bölümü artık buhar oluyor. İşte niceliğin niteliğe dönüşümü...

Şimdilerde devrimci harekete yeni katılan arkadaşlarımıza halen böylesi örneklerle "diyalektik" öğretme kabalığından sıyrılmış olma durumunun (ya da en azından böyle olmaması gerektiği düşüncesinin) rahatlığıyla bu örneği veriyorum. Çünkü Türkiye ve belki abartı payı var, ama aynı zamanda dünya, son 15-20 yıl içinde yeni olguların ve eğilimlerin ortaya çıkmasını değil, nitelik bir dönüşümün öncüllerini yaşadı, kiminde çok kiminde az, ama zamana uygun ve artan bir ritmle.

Öncelikle, 2000'lere doğru yaklaşılırken dünyanın (ya da yeterince bilmediğimiz için haddimizi bilerek) Türkiye'nin, artık 1980'lere gelinirkenki Türkiye ile bir benzerliğinin olmadığını görmek gerekiyor. Dış görüntüsü bile değişen bir dönem yaşıyoruz ve bu dönem, bir öncekinin "ayrılmaz, doğal bir uzantısı" olarak nitelendirilemez. Bir kopuşu saptamak zorunda olduğumuz kanısındayım.

Bir kopuşu saptayamaz, içinde bulunulan süreci "kesintisiz"likle tanımlamaya devam edersek ne olur? Sanıyorum ne geleceği ne mücadeleyi ne toplumu kavrayamayız. Oysa hedefimiz artık böyle "büyük" ve net olarak çizilmelidir: Gelecek, mücadele, toplumun büyük çoğunluğu.

İşte programın üzerine oturması gereken ana belirlemenin bu olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bu temel bakışa sahip olamadığımızda, Türkiye'nin bugünü (toplumsal, ekonomik yapısı), gelecekte nelerin bekleneceği ve buna göre nasıl bir bütünsel devrim perspektifi olması gerektiği gibi canalıcı sorunların yanıtlarının nesnel gerçeği yakalayamayacağı, bir anlamda geçmişe ait olacağı söylenebilir. O halde, öncelikle şu saptamada buluşmak gerekiyor: Yeni bir süreç yaşıyoruz ve bu, bir öncekinden nitel bir "kesik"liğe sahip.

İkinci üzerinde durmak istediğim, önemsediğim özellikse, "eylem hattı"na ilişkin.

Geçmişimiz, yakın geçmişimiz ormanı değil ormanın önünde duran ağaçları görmeye yatkındı. Kısacası, partiye "öncü unsur"ların kazanılması anlayışı tüm marksist yapıların ortak anlayışıydı. Sonuçlarını en azından burada tartışmak gerekmiyor. Ama şimdi bununla ilgisiz bir yaklaşımın gerektiğini düşünüyorum: Ormanın tümünü (yani insiyatifi) kazanmak.

Türkiye'de toplumsal, ekonomik yapının değişiminin sonuçlarının aktif biçimde yaşanması, yaşamasıyla birlikte kitle eylemleri de yeniden (ama öncekilerden önemli farklarla belki de benzer yanları bulunamayacak kadar farklı) yaşanmaya başlandı. Bu hareketlenmenin "öncü"leri, (ya da şimdiye kadar kullandığımız biçimiyle öncüleri) yok. Öncü bir anlamda kitlenin doğrudan kendisi. Doğallıkla ayrı yetenekte olanlar eylemler sırasında sivriliyor, ancak "öncü" olmuyor. Hareket kendi yasasıyla gelişiyor, yürüyor. Etkin özelliği taban demokrasisine dayalı bir seyir izlemesi. (Bunu 1985'te öğrenci hareketinin yükseldiği kısa dönemde de ya[illegible] saptayamadık, şimdi iş[illegible] net biçimde veriyor)

O halde böylesi bir taban demokrası[illegible] hareket bir yanda, marksist [illegible] bir yanda, ne yapılabilir. Klasi[illegible] marksist hareket işçi sınıfıyla nasıl "kucaklaşabilir"? İşte burada insiyatifi kazanmak diye tanımladığım olan gündeme geliyor. Yani eylemin parti eylemiyle tam bir özdeşlik, birebirlik göstermesi. Yani parti eyleminin kitle eyleminin içinde erimesi, yani insiyatifi kazanmak.

Bu yalnızca pratik bir olay olarak görüldüğünde başarılamaz. İşte programın kanımca ikinci özelliği de burada beliriyor, bugünü ve yakın geleceği kitlelerin isteyebileceği, yükseltebileceği gibi tanımlamak gereği. Bunu gelecekle bağlayabilmek becerisi.

Üçüncü ve başlangıç olarak da sonuncu değinmeyi istediğim konu, marksistlerin birliği.

Artık şu saptamayı yapabiliriz: Türkiye'de 1947'liler diye isimlenen bir kuşak var 57'liler de var. bunların ayrı ayrı üzerlerinde durulması gerekiyor. Ama daha önemlisi 67'liler yok. 77'liler olacak mı? Bunun yanıtı işte yeni ve geçmişle ilişkisini yalnızca "sorumluluğu" gereği sürdüren marksist bir partinin oluşmasına bağlı. Burada hiçbir şekilde telaşa gerek yok, ama anlamsızca zaman yitirmeye de olanak tanınmamalı.

Bugün, temel bir takım sorular çerçevesinde başlayacak bir tartışmada şu anda var sayılan (ayrıca var da) ayrımların tartışma sonucunda ne şekle gireceğini kestirebilmek çok zordur. Ortamı belirsizleştirmek için değil ama, ayrımların, kimilerince tariflenen "ana akım"lara göre bile kolayca yapılamayacağı bir "birlik" böylesi bir tartışma sonucunda belirebilir. Ancak tabii ki, dikkat edilmesi gereken yan, ısrarla geçmişe sarılmamak, geçmişte yaşamaya çalışmamak olmalıdır. Marksistler birbirlerini, önerilerini, "reformist", "sağ", "sol" olarak nitelemeyi tartışma öncesine değil de sonuna aldıklarında, alınacak yol hızlanacaktır.

İşte program üzerinde konuşurken, geçmişten alınması gereken belki de asıl ders burada yatmaktadır.

Kısacası, geçmişimiz, yaşadığımız sürecin kesintisiz bir parçası olmadığı için geçmişte kalmalıdır. Hem yapılar için hem tek tek hepimiz için. □

ÖĞRENMEK YASAK

Türkiye'de komünist partilerin yasal çalışma özgürlüklerinin tanınması sorunu Türkiye'nin politik gündemindeki yerini yıllardır koruyor. Bu sorun politik güç dengelerindeki değişmelerle paralel olarak zaman zaman derinde bir sızı, zaman zaman da bir kardiak atak kadar şiddetli bir biçimde kendini hissettiriyor.

1987 yılında iki komünist lider, **Nihat Sargın** ve **Haydar Kutlu**, komünist partiyi yasalda kurmak için Türkiye'ye geldiklerinde derindeki sızıya tanıyı koymuşlardı; düşüncenin damarlarında tıkanıklık: 141-142-163. maddeler. Tedaviyi de öneriyorlardı. Tıkanan damarlar radikal bir operasyon ile söküIüp atılmalıdır.

Bu tanı konulduktan bu yana yaklaşık iki yıl geçti. Bugün hemen hemen herkes bu "radikal operasyon"dan yana, fakat zamanı hâlâ tartışılıyor. Cumhurbaşkanı, başbakan, ana muhalefet partisi lideri "141-142 kalkmalıdır" diyor, öbür yandan da TBKP programı toplatılıyor. Komünistlerin neden yargılandıklarının öğrenilmesi yasaklanıyor.

Avukat **Güney Dinç** şöyle diyor: **"Bu kadar karşı çıkılan, eleştirilen demokrasiye ve özgürlüklere aykırı olduğu söylenen yasaların yürürlükte kalması toplumun adalet inancı bakımından da büyük sakıncalar taşıyor. Bir yandan herkes, 141, 142'ye karşı iken öte yandan bu maddeler nedeni ile tutuklu ve hükümlü olarak cezaevlerinde insanlarımızın bulunması çok garip bir çelişkidir. Demekki insanlar toplumun çok önemli ve etkili bir kesiminin suç olmaması gerektiğini düşündüğü özgürlüklerine sahip çıktıkları için böylesi yoksunluklara itilmişlerdir. Açıkça görülen adaletsizliğe son vermek için bir an önce bu maddelerin kaldırılması gerekmektedir."**

TBKP Programını basan Yeni Açılım Yayınları Yazişleri Müdürü **Saffet Ersanlı** da 26 Haziran'da düzenlediği basın toplantısında şunları söylüyordu: **"Yasal çalışma talebinde bulunan TBKP'nin ne dediğinin, nasıl çözümler önerdiğinin ve hangi hedeflere yöneldiğinin bilinmesi, dar ve biçimsel yaklaşımlardan ve önyargılardan arınabilmek için bir gereklilik olarak gördüğüm bu belgeyi yayınladım. Bir katkı olacağını düşünüyorum. DGM benimle aynı kanıda değilmiş. İstanbul DGM Cumhuriyet Savcılığı'nın 20 Haziran 1989 tarihli ve 1989/367 Hz. Sayılı yazısıyla, 5680 sayılı Basın Kanununun 2950 sayılı kanunla değişik Ek 1 maddesi gereğinde toplatılması istemi, yine İstanbul DGM Başkanlığı tarafından yerinde görülerek, toplatma kararı alındı."**

Konuyla ilgili olarak görüşlerini aldığımız **Zeliha Şehirlioğlu** ise, **"Siyasette yeni düşüncelere gereksinim var. Sol düşünceler örgütlenebilmeli ve alternatif programlar sunabilmeli. Bu yüzden TBKP Programına konan yaygın yasağını kınıyorum"** derken, SHP İzmir İl Genel Meclisi üyesi emekli işçi **H.Recai Atalay** **"Komünistlerin görüşlerini açıklamaları ülkenin tahlilini yapmaları bir çeşitlilik ve demokrasi gereğidir. Bu nedenle programlarını halkımızın eleştirisine sunmalarına bu kararlılığı ve yürekliliği göstermelerine büyük değer biçiyorum"**, diyor.

Komünistler yargılanıyor. Mahkemeleri aleni olmak zorunda. Yani mahkemede söylenen her şey kamuoyunca bilinebilir. TBKP Programı mahkemede okunuyor, fakat yayın yoluyla halka ulaşması engelleniyor. Halkımızdan saklanmak isteniyor. Yeşiller Partisi yöneticilerinden **Melih Ergen** ise şöyle diyor: **"Hiçbir otorite ve kurum Türkiye'nin demokratik yapıya ulaşmasını engelleyemez. Yeşiller Partisi Kuruldu. Sosyalist Parti kuruldu. Şimdi de Komünist Partisi kurulacaktır."**

TBKP davasında 21.duruşma

Tahliye için gerekçe çok, reddi için yok

Adımlar (Ankara)-TBKP Başkanı **Nihat Sargın** ve Genel Sekreteri **Haydar Kutlu**'nun yargılandığı davanın 21. duruşması yapıldı. Duruşmayı, izleyenler arasında, F.Almanya, Danimarka ve Yunanistan'dan gelen üç yabancı konukla birlikte gazeteci Mustafa Ekmekçi de bulunuyordu. Duruşma öncesinde çevik kuvvet ve siyasi şubeye bağlı polislerin Çevre Sokak girişinde barikat kurduğu, ancak bir bölüm izleyicinin salona alındığı görüldü.

21.duruşmada, dosyada bulunan **TBKP Program Taslağı**'nın okunmasına devam edildi. Programın "Barış ve Demokratik Yenilenme Stratejisi, Temel Amaç Sosyalizm" bölümü okundu. Program Taslağı'nın bitmesine 6 sayfa kala, Mahkeme Başkanı duruşmayı keseceğini belirterek, savunma avukatlarından bir talepleri olup olmadığını sordu. Avukat **Erşen Sansal** söz alarak, diğer avukatlar tarafından da imzalanmış bulunan 11 sayfalık tahliye dilekçesini okudu.

Dilekçede, hukukun kazandığı yeni boyutları ele almaya çalışacaklarını belirten Sansal'ın okuduğu metinde, özetle şu görüşlere yer veriliyordu:

Türkiye Avrupa Konseyi ile ilgili statüyü 1949'da kabul etti. 4 Kasım 1950 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kabul edildiğinde, Konsey üyesi olduğu için, sözleşmeyi onaylayan ilk 18 ülke arasında yer aldı. 1954 yılında bu sözleşme TBMM tarafından onaylandı. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi de Türkiye tarafından 1949'da kabul edildi.

1982 Anayasası'nın 90. maddesinin 5.fıkrası hükmüne göre usulüne göre yürürlüğe konmuş uluslararası anlaşmalar kanun hükmündedir. Hatta bu maddeye göre, uluslararası anlaşmaların Anayasa'ya aykırılığı da öne sürülemeyeceğinden, bu anlaşmalar bir anlamda Anayasa maddesi gücündedir.

Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na yaptıkları başvurunun kabule değer görüldüğünün hatırlatıldığı dilekçede, Haydar Kutlu'ya ilişkin Diyarbakır DGM'ce verilen beraat, Nihat Sargın hakkında İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nce verilen tahliye kararlarının, görülmekte olan bu dava ile ilgili olarak oluşturduğu masuniyet çemberine eklenen bir karar olarak, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun bu kararının da mahkemeye sunulduğu belirtildi.

Dilekçenin son bölümünde, tahliye koşulları oluştuğunda tahliye olmak sanıkların hakkı olduğu gibi, koşulların oluşması halinde sanıkları tahliye etmenin aynı zamanda mahkemenin de bir hakkı olduğu belirtilerek mahkemeden bu hakkı kullanmaları istendi. Yine tahliye kararı vermenin mahkeme için henüz kaçırılmamış bir fırsat olduğu belirtilerek, mahkemenin bu fırsatı kaçırmama şansının halen bulunduğu hatırlatıldı. Bu güne dek yapılan tahliye istemlerinin, "dosya kapsamı", "tutukluluk süresi", "suçun vasıf ve mahiyeti" gibi nedenlerle sürekli olarak reddedildiği belirtilerek, bunların gerekçe sayılamayacağı, oysa, Anayasa hükümlerine göre mahkemelerin her türlü kararının gerekçeli olması gerektiği, ayrıca dosya kapsamı, tutukluluk süresi ve delil durumunun ancak tahliye için gerekçe olabileceğinin bu güne kadar yapılan yargılama ile ortaya çıkmış olduğu belirtilerek, Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun tahliyelerine karar verilmesi istendi.

Mahkeme Heyeti, "dosya kapsamına", "suçun vasıf ve mahiyetine", "tutukluluk süresine" göre Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun tutukluluk hallerinin sürmesine karar vererek duruşmanın 2.8.1989 tarihine ertelendiğini bildirdi. Karara göre gelecek duruşmada program taslağının okunmasına, kaldığı yerden devam edilecek.□

Beşik kertmeleri Ortaçağ'da kaldı

Ali Taygun

Kastilya Kraliçesi İsabella ile Aragon Kralı Fernando 1469' da evlendiler. Bu nikahın sağladığı birlik İspanya'yı güçlendirdi. Avrupa'nın Ortaçağ'dan çıkışına yol açan önemli nedenlerden biri oldu.

Ortaçağ'da birlikler nikahla kuruluyordu. Çünkü feodal kültürde insanlar birbirlerine kanla bağlanabilirlerdi ancak.

Günümüzde, kapitalist üretim ilişkilerinin geçerli olduğu durumlarda bağlar çıkar ilişkilerine dayanıyor. Dünyayı insan bilinciyle değiştirmeye talip olanlar ise bunun kuramı ve yöntemi çerçevesinde birleşiyorlar.

Birleşme türleri çok. Üzerinde mutabakata varılan noktaların arttığı oranda daha bağlayıcı birlikler kuruluyor. En bağlayıcı birlik siyasal parti, ortak kabullerin ifadesi ise o partinin programı.

Başka bir deyişle dünyayı değiştirecek olanların iradeleri önce bir programda ifadesini bulan bir ilkeler ve yöntemler bütününde özdeşleşiyor. Bu özdeşlikten doğan tüzel kişilik, parti birliğin eseri, sonucu oluyor.

* * *

Yayınlanan TBKP programı marksist bir program. Ancak marksist olması bu programı tarife yeterli değil. Açalım:

SBKP de, Yugoslav KP de marksist partiler. Bunların "birleşik" bir parti kurduklarını farzedelim. Bu üçüncü parti, ilk ikisinin sadece marksizm özdeşliğinde kaynaşmalarındanı ibaret olamaz. Ya Sovyet modeli olur, ya Yugoslav modeli. Ya da bu ikisinden de mahiyet itibariyle farklı bir üçüncü model.

Günümüzde yalnız Marksizm, hatta yalnız marksizm-leninizm bir parti mahiyetinde birlik için yeterli değil. Özellikle yeni düşünüş sürecinin etkileri gözönüne alındığında bu daha açık olarak ortaya çıkıyor.

Alarm durumuna özgü, savaşkan parti modeli yerini modeni modele bırakıyor. İktidarı ele geçirmek ve hayatın değiştirilmesini bunun ertesine bırakmak anlayışından, daha doğrusu, hayatın değiştirilmesini siyasal iktidarın ele geçirilmesine bağlayan anlayıştan vazgeçiliyor. İktidar kategorisi siyasal faaliyetin yegane boyutu olmaktan çıkıyor. Çok boyutlu bir yaklaşım buna tercih ediliyor. Sosyal icraat devrim sonrasının değil hemen bugünün meselesi oluyor. Muhalefet konumunda icraat, icraat ile muhalefet gündeme giriyor.

TBKP programının özü, odağı, ilkeler bütünü, yöntemi... ruhu, kısaca, yeni düşünüş. Program yeni düşünüşün gereği.

* * *

Program yeni düşünmeyi öneriyor. Parti en geniş bir marksist birlik için hazır olduğunu açıklıyor. Bu yeni düşünüşün gereği.

Ama reddi değil.

Birlik yeni düşünen marksistlerin en geniş birliği olmak zorunda...

"Doğrunun tekeli kimsenin değildir" diyor program. Çok boyutlu bir dünya kavrayışında bu mümkün değildir.

Ne ki böyle diyenler var.

"Doğrunun tekeli bendedir" diyen ile (kimse bunu demez, ama ima eden çoktur. Hele şark kafası taşıyanlar arasında...) yeni düşünen nasıl aynı partide birleşebilir ki?

Böyle bir birleşmenin programı ne söyleyecek, hayatı değiştirmek için nasıl bir model önerecektir?..

TBKP programının lafzı ebedi değildir. Zaman, yeni kavrayışlar, hakikate yönelik her yeni adım bir bir cümlesini değiştirebilir. Program böyle söylüyor.

Ama programın ruhu değişmez. Değişirse birleşmenin mahiyeti de değişir. TBKP yokolur. Birleşen TBKP olmaz, bağımsız bireyler olur.

* * *

Çok boyutlu bir dünya kavrayışına, muhalefette icraate dayanan bir program acaba iyi bir program mıdır? Bunu, bırakın başkalarını, TBKP de bilmiyor. Bilmesi için programını hayat sınavından geçirmesi lazım. Teorik saptamalar kağıt üzerinde doğru gibi gözükebilir, ama asolan hayattır. Yeni düşünüş hayata geçmeden, denenmeden, görülmeden nasıl tartışılabilir ki? Model uygulanmadan değerlendirilebilir mi?

Birlik, birliğe taraf olanların vicdanen iknalarından geçer. İkna olmak için lafa değil hayata bakacak kadar pişmiştir bu ülkenin marksistleri. Onlara icraat göstermek gerek. TBKP programı bu icraatin yolunu gösteriyor, öyle iddia ediyor.

Hayatın her alanında bu program doğrultusunda faaliyet başlayacak, bu faaliyetler izlenecek, programın kendini yeniden nasıl ürettiği gözlenecek, insanlar kararlarını buna göre verecekler.

Bu programın inkârı olan, bir üst düzeyde reddi olan yeni bir program ancak pratik aşamasından sonra belirlenebilir. Program, son tahlilde, bir teorik saptamalar bütünüdür. Bu saptamalar pratikten geçmeden yeni teori üretilemez. Yeni bir teori olmadan yeni tür bir birleşmeye geçmenin ise manası yoktur.

Bugün TBKP birleşme tekliflerini somut faaliyet örnekleri ile sunmak zorundadır. Programının uygulamasını göstermek zorundadır. Bu partiden beklenen kimliğini, faaliyetini göstermesidir.

* * *

TBKP'nin önünde duran Ortaçağ nikahlarıyla Portekiz'i de kendine katıp daha güçlü bir İspanya olmak, ya da yine Portekiz'le birleşip bir süper İberik Krallığı oluşturmak değil, çok boyutlu insanların çok mutabakatlı toplumuna, rıza toplumuna yönelmektir. Bu ise ideolojisini, bu ülkeye takdim ettiği yeni düşünüşü uygulamasına, hayat gerçeğinde sınamasına bağlıdır.

Yunanistan'da yeni bir politik yaşam

EKİM'DE SEÇİM VAR

Tüm politik güçlere açık olan, hiçbir gücü dışlalamayan geçici hükümetin görevi; skandalların açığa çıkarılması için harekete geçmek, demokratik kurumların normal işleyişini sağlamak, kitle iletişim araçlarını partilerden bağımsız, özerk, demokratik işleyişe kavuşturmak, emekçilerin bugünkü yaşam düzeyini güvenceye almak, normal ve dürüst koşullarda seçime gitmek.

▶ *Yunanlı işçi, Sol Birlik'in Programını okuyor.*

■ Gülenay Öztürkçü

12 Haziran seçimlerinden sonra Yunanistan'daki hızlı gelişmeler, politik yaşamda derin değişimleri de beraberinde getirdi. Ülke tarihinde ilk kez komünist bir lider, Sol Birlik Başkanı ve YKP MK Genel Sekreteri **Harilaos Florakis**, cumhurbaşkanı tarafından hükümeti kurmakla görevlendirildi. Sol Birlik seçimlerden sonraki yeni durumda öneri ve girişimleriyle yeni bir dönemin yolunu açtı, toplumsal yaşamın demokratikleşmesi ve çağdaşlaşmasında katalizör oldu, yeni bir hükümetin oluşumunda aktif rol oynadı.

Sol Birlik, seçimlerden önce demokratik-ilerici bir hükümetin oluşturulmasının önkoşullarını yaratmak, bunun için de seçimlerden güçlü olarak çıkma hedefini önüne koymuştu. Ülkenin içinde bulunduğu PASOK yönetiminde seçimlerde de, demokratik, ilerici, uzun vadeli değişim programı üzerine görüşmeler yapma olanağı verecek olumlu değişimler, yeni düzenlemeler olmadığını belirten Sol Birlik, ülkedeki hükümet sorununun çözümü için yeni bir öneride bulundu: En geniş politik güçlerin onayını almış, belirli bir görev süresi ve misyonu olacak geçici bir hükümetin kurulması. Aslında bu öneri, meclisteki tüm partilerin hükümeti kurma girişimlerinin sonuçsuz kalmasından sonra anayasanın öngördüğü çözümdü.

Yunanistan aylardır ekonomik ve politik skandallarla çalkalanıyor. PASOK Hükümetinden birçok bakanın, hatta başbakanın adı bu skandallara dolaysız olarak karıştı. Öte yandan, Albaylar Cuntası döneminden kalma bir yasaya göre, bakanların dokunulmazlıklarının kaldırılması ve haklarında cezai soruşturma açılması, seçimlerden sonra meclisin ilk oturumunda görüşülmediği, soruşturma komisyonları oluşturulmadığı takdirde gündemden düşüyor. 18 Haziran seçimlerinden sonraki hükümet boşluğu anayasa profesörlerini derin derin düşündürürken, bu antidemokratik yasanın ne anlama geldiğini de çok açık gösterdi.

Sol Birlik, skandalların ortaya çıkarılması için mecliste derhal görüşmelerin, gereken **işlemlerin** başlaması, demokratik kurumların normal işleyişinin sağlanması için en geniş güçlerin onayladığı bir hükümetin kurulması gerektiğini belirtti. Sınırlı bir dönem için sınırlı ve somut içeriği ve görevi olacak böylesi bir hükümette ne PASOK Başkanı **A.Papandreu**, ne de Yeni Demokrasi Başkanı **K.Mitsotakis**'in başbakan olmaması gerektiğini; böylelikle bu hükümet için kimsenin skandalların üstü örtüldü veya intikam aracı olarak kullanıldı suçlamasını getirmeyeceğini vurguladı.

Sol Birlik yüzde 13'lük oy oranıyla ülkenin politik atmosferini değiştirdi Politik yaşamda herşeyden önce gelen diyaloğun kendini dayattığı, 15 gün içinde parti liderlerinin kendi aralarında 18 kez, cumhurbaşkanıyla 8 kez görüşmesiyle kanıtlandı. Bu, aynı zamanda demokratik kurum ve kuralların işlemeye başlamasının da göstergesiydi. Aynı şekilde, politik yaşamda "lidercilik" anlayışı darbe yedi. Sol Birlik, Papandreu veya Mitsotakis'in başbakan olmamasını şart koyduğunda bazıları bunu ütopya olarak değerlendirdi; ama sonuçta iki lider de bunu kabul etmek zorunda kaldı.

Bu arada PASOK yönetimi, Sol Birliğe uzun vadeli bir işbirliği perspektifi olan (en azından 1990'daki cumhurbaşkanlığı seçimlerine kadar) ve iki partinin dışında ortak olarak saptanmış bir şahsiyetin başkanlığında hükümet önerisinde bulundu. Sol Birlik ise, tüm politik güçlerin oluşturduğu bir hükümetin skandalların ortaya çıkarılması için öncelikle kurulmasını, olaylar netleştikten, PASOK yönetimi de suçlulardan kurtulduktan sonra yeni bir demokratik çoğunluğun önkoşullarının oluşup oluşmadığını görüşebileceklerini, bugünkü PASOK yönetimiyle işbirliğinin, solun, skandalların üstünü örtme, gündemden düşürme sorumluluğunu üstlenmesi anlamına geleceğini vurguladı.

Sol Birlik'ten geçici hükümete iki bakan

Sonuçta, PASOK dışında meclisteki tüm partiler yeni Demokrasi Partisi Atina milletvekili **Tzannis Tzanetakis** başkanlığında yaklaşık üç aylık (Ekim'de seçimlere gidilecek) bir süre için kurulan geçici hükümet üzerinde anlaştılar. Tüm politik güçlere açık olan, hiçbir gücü dışlalamayan geçici hükümetin görevi; skandalların açığa çıkarılması için harekete geçmek, demokratik kurumların normal işleyişini sağlamak, kitle iletişim araçlarını partilerden bağımsız, özerk, demokratik işleyişe kavuşturmak, emekçilerin bugünkü yaşam düzeyini güvenceye almak, normal ve dürüst koşullarda seçime gitmek. Geçici hükümetin en önemli iki bakanlığını da Sol Birlik Politik Komitesi'nin iki üyesi üstlendi. Barolar Birliği Başkanı **Fotis Kuvelis** -aynı zamanda Kutlu ve Sargın'a Özgürlük Komitesi Başkanı- Adalet Bakanı, **Mikos Konstantopoulos** da İçişleri Bakanı seçildiler. Bu hükümet, YDP ve Sol Birliğin programlarındaki önemli farklılıklar nedeniyle dış ve ekonomik politika üzerinde karar almayacak.Bu geçici hükümeti desteklemek, solun, muhafazakâr politikanın uzlaşmaz karşıtı olmasıyla çelişmiyor mu" sorusuna Sol Birlik Politik Komitesi üyesi ve Pire milletvekili **Mimis Androulakis** şu yanıtı veriyor:

"Bugünkü toplumsal ve politik gerçeklikle ilgisi olmayan istikrarsızlık ve iç savaş dönemlerinin keskin ayrılık hatlarının olmadığı, çağımızın gerçek çelişkileriyle yeni bir politik yaşamın, çağdaş politik bir kültürün sancılı doğumu gerçekleşiyor. Ayrılık hatları toplumsal, sınıfsal, ideolojik olacak; daha da genişleteceğimiz, daha demokratik hale getireceğimiz kurum ve kurallar içinde uzlaşmaz biçimde mücadele edeceğiz. Burada ideolojik veya toplumsal bir uzlaşma söz konusu değil. Gerçekte demokrasi ne kadar geniş olursa, geçmişin, istikrarsızlık dönemlerinin hayaletleri o denli kolay aşılacak, programlar temelinde toplumsal ve sınıfsal mücadele o denli açık ve net olacaktır'"□

Filistin Halk Kurtuluş Cephesi Lideri George Habaş

"ŞAMİR PLANI REDDEDİLMELİDİR"

Adımlar (Şam)-Filistin Halk Kurtuluş Cephesi lideri **George Habaş**, 8 Haziran 1989 günü Şam'da bir basın toplantısı yaptı. Aralarında BBC, France Press, Sovyet radyo ve televizyonu, TASS Ajansı, Reauter Ajansı, Yeni Çin Haber Ajansı, Demokratik Almanya Haber Ajansı (DNA) ve 20'yi aşkın kurum ve muhabirin bulunduğu basın toplantısına, davetli olan Adımlar gazetesi muhabiri de katıldı.

Basın toplantısını açarken yaptığı konuşmada, ayaklanmanın niteliği ve İsrail işgalcilerinin saldırıları ile işlediği cinayetlere değinen George Habaş, **Şamir Planı**'nın hedefinin ayaklanmayı çökertmek olduğunu, ABD yönetiminin bu planı, aynı hedefleri gerçekleştirmek için kabul ettiğini, Fas Kralı II.Hasan'ın bu planı kabul etmesi ya da en azından karşı çıkmaması için baskı yaptığını belirtti.

George Habaş, konuşmasını şöyle tamamladı: "Bu ise bize, karşı koyma çizgimizin belirginleşmesini dayatmaktadır. Birinci olarak; açık, köklü, kesin bir biçimde bu planı reddetmek. İkincisi; kitlelerimizi ne pahasına olursa olsun direnmeye çağırmak. Üçüncüsü; planın reddedilmesiyle yetinmeyip ayaklanmanın tırmandırılması, kökleştirilmesi için çalışmak, daha geniş kitlelerin buna çekilmesini sağlamak. Bağımsızlık konusundaki hedeflerimizi ancak böyle gerçekleştirebiliriz. Bundan başka yol yoktur. Rabin'in dediği gibi bu çatışma, bizzat iradeler çatışmasıdır. Bizler de bu savaşı basit bir nedenden dolayı kazanacağız: Çünkü kaybedecek hiçbir şeyimiz yok..."

George Habaş, France Press muhabiri **George Busteni**'nin, **"Bugün 3.turu başlayan FKÖ-ABD görüşmelerinden hangi sonuçları bekliyorsunuz?"** sorusuna şu yanıtı veriyor:

"Burada FKÖ'nün tutumu açık olmalıdır. FKÖ, 'bu plan, yani Şamir Planı reddedilmiştir' demeli. Çünkü plan, Filistin halkının asgari istemlerini bile içermemektedir. FKÖ ya da FKÖ yönetimi, ABD tehditleri önünde titrememelidir.

ABD, bugüne kadar görüşmeleri başlatmaya zorlandığı gibi, şimdi de görüşmeleri yeni bir zeminde sürdürmeye zorlanacaktır. Bu yeni zemin, Şamir'in zemininden farklı olacaktır. Bu, Filistin halkının haklarının itiraf edilmesi zeminidir. Ayaklanmanın sürdürülmesi ve kökleştirilmesi, ABD'yi bu görüşmelerde yeni zeminde yürümeye zorlayacaktır. Bu zeminin adı, uluslararası konferans ve Filistin halkının ulusal haklarının tanınmasıdır."

"Son haberlerde Yaser Arafat'ın, Güney Lübnan'da bir nizami ordu oluşturup, Filistinli bütün milislerin dağıtılması niyetinde olduğu söyleniyor", diye sorusuna başlayan BBC muhabiri **Selva Istıvani**'ye, Habaş'ın yanıtı şu oluyor: **"FKÖ'yü oluşturan örgütlerden biri olarak bu konu bize iletilmedi. Onun için de fazla önem vermemekteyiz. Basın, özellikle de arap basını yanlış, doğru birçok haberle doludur. Bu soran bize iletilirse, cephe olarak tutumumuzu belirleyeceğiz. Filistinli savaşçıların Lübnan'daki varlık nedenini iki şık da toplayabiliriz: Birincisi, güneydeki topraklar ve güvenlik kuşağını işgal eden İsrail ordusuna karşı savaşmak. İkincisi ise, Lübnan'daki Filistinli kuvvetlerimizin korunmasıdır. Doğal olarak Lübnan yurtsever güçleriyle bağlaşıklığımız ve Lübnan yurtsever güçleriyle bağlaşıklığımızın desteklenmesidir. Sözünü ettiğiniz plan buna uygun düşerse kabul ederiz, yoksa reddederiz.**□

Hindistan Komünist Partisi (Marksist) MK Sekreteri Prakash Karat

"SOL GÜÇLER KİLİT DURUMDA"

Şu anda yaklaşık 466 bin üyemiz var. Yığın örgütleri, gençlik ve kadın örgütleri, sendikalarla birlikte yaklaşık 22.3 milyonluk bir gücümüz var... Aralarında partimiz ve diğer sol güçlerin bulunduğu Demokratik Sol Cephe partileri, nüfusu 60 milyon olan Batı Bengal eyalet seçimlerinde oyların yüzde 75'ini kazanarak yönetime geldi.

■ **Ünal Doğan**

Sayın Karat, sizce Hindistan'ın en önemli sorunları nelerdir? Partiniz HKP (M), bu sorunların çözümü için neler öneriyor?

Karat: Hindistan'ın bağımsızlığını kazandığı tarih olan 1947'den bugüne kadar sürekli gündemde kalan ve bugüne dek çözemediği sorunların başında, büyük burjuvazi ve toprak ağalarının iktidarlarının ülkemize dayattığı yapının sorunları geliyor. Bağımsızlıktan bu yana süregelen hükümetler ve bunların sürdürdüğü ekonomik politika sürekli büyük tekellerin ve toprak ağalarının çıkarlarını gözetti ve korudu.

Bu politikanın sonucu, ülkemizin en başta gelen problemi Hindistan halklarını derinden etkileyen korkunç fakirliktir. Biliyorsunuz, ülkemiz dünyanın en yoksul ülkeleri arasındadır. Yoksulluğun yanı sıra işsizlik, gelecekten ümitsizlik, evsizlik, kötü beslenme, azalsa da varlığını sürdüren açlık vb. gibi sorunlar önde geliyor.

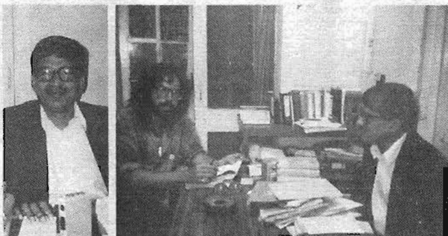
Hindistan Komünist Partisi (Marksist), tüm bu saydığımız sorunların başında yeni bir demokratik yapılanma önerimiz geliyor. Partimiz bu güçleri iktidardan uzaklaştırmak, eşitsizliği kaldırmak, adil bir toprak reformu yapmak, yerli ve yabancı tekellerin etkinliğini azaltmak için çalışıyor. Bugün Hindistan'da tek başına iktidarda bulunan Kongre (I) Partisi ve onun lideri Rajiv Gandi hükümeti tekelci burjuvazi ve toprak ağalarının temsilcisidir. Onlar kırk yıldır Hindistan'a kapitalizmi yerleştirmeye ve geliştirmeye uğraşıyorlar.

Partimiz HKP (M)'nin yakın hedefi emekçi yığınlara, çalışanlara bu gerçeği göstermek, en kısa zamanda demokratik biçimde, seçimlerle Kongre (I) Partisi'nin egemenliğini yıkmak, emekçilerin hükümetini kurmaktır. Uzun hedef ise, sosyalizmi Hindistan koşullarına uygulamak ve sosyalist bir Hindistan'da yaşamaktır.

— 1984'de Union Carbide adlı Amerikan uluslarötesi kimya tekelinin Bhopal kentindeki fabrikasından sızan zehirli gazlar sonucu dört bini aşkın Hindistan'lı zehirlenerek ölmüştü. Kazadan beş yıl sonra Bhopal kurbanlarının ve yakınlarının durumu nedir?

Karat: Ne yazık ki, kazadan beş yıl sonra halen Bhopal gaz kurbanlarının ve yakınlarının sorunları çözülemedi. Olayın baş sorumlusu fabrikalarında hiçbir güvenlik önlemi almayan Union Carbide şirketi suç ortağı Kongre (I) Partisi hükümetidir. Bunlar halen halkımızı kandırmaya devam ediyorlar. Gaz kurbanlarının yakınlarına beş kuruş dahi ödenmedi. Daha önceleri Union Carbide'in 650 milyon dolar tazminat ödemesi teklifini kabul etmeyen hükümet, şirketin yüksek mahkemeye başvurması ve buradan 470 milyon dolar ödeme kararı çıkartması sonucu bu kararı kabul ederek, gaz kurbanlarının yakınlarını şoke etti. Hükümet, Bhopal kurbanlarına beş yıldır hiç ödeme yapmadı ve şimdi de yaklaşık kurban başına dört bin dolara olayı kapatmak, aradaki farka ise, tazminat olarak el koymak istiyor.

Partimiz ve diğer sol güçler Bhopal gaz kurbanlarının yanında olmayı sürdürüyor. Avukatlar yüksek mahkemeye başvurarak, kararı kabul etmediklerini ve itiraz ettiklerini belirten başvuruyu yaptılar. Olayın takipçisi olmaya devam edeceğiz.

▶ *Karat, Hindistan komünistlerini birliğe birkaç adım daha yakın görmesine rağmen, birlik gününün geldiğini de düşünmüyor.*

— Hindistan Komünist Partisi (M)'nin Hint toplmumundaki yeri nedir? Okurlarımıza partinizi tanıtır mısınız?

Karat: Biliyorsunuz, ülkemizde iki komünist partisi var. Biri Hindistan Komünist Partisi (HKP) öbürü ise biz, HKP (M). Artan programatik ve ideolojik ayrılık sonucu, 1964 yılında HKP'den ayrılarak HKP (M)'yi kurduk. Partimiz marksizmleninizmi Hindistan koşullarına uygulamaya çalışıyor. Uluslararası alanda ise, hiçbir komünist partinin takipçisi değildir. SBKP ile ÇKP ile bazı konularda ayrılıklarımız var. Geçen yıl yapılan 13. Kongremize kadar da bu partilerle çok sıkı bir ilişkimiz yoktu. İlk kez 13. Kongremize 21 sosyalist ve kapitalist ülkeden, bu arada SBKP ve ÇKP başta olmak üzere, komünist ve işçi partileri katıldılar. Partimiz Hindistan'da geniş halk kitlelerinin desteğine dayanıyor. Şu anda yaklaşık 466 bin üyemiz var. Yığın örgütleri, gençlik ve kadın örgütleri, sendikalarla birlikte yaklaşık 22.3 milyonluk bir gücümüz var. Hindistan solunda en yığınsal güç biziz. Aralarında partimiz ve diğer sol güçlerin bulunduğu Demokratik Sol Cephe partileri nufusu 60 milyon olan Batı Bengal eyalet seçimlerinde oyların yüzde 75'ini kazanarak yönetime geldi. HKP (M), HKP, İlerici Blok, İşçi ve Köylü Partisi, RSP, Demokratik Muhalefet Partisi, Devrimci Sosyalist Parti'den oluşan Demokratik Sol Cephe partilerinin böyle büyük ve kalabalık bir eyalette iş başına gelmesi partimiz için önemli bir deneyimdir. Batı Bengal'de uyguladığımız tarım reformu, geniş halk yığınlarınca ne kadar tasvip edildiyse, burjuva partilerince de o kadar şiddetle yerildi. İçinde bizim de bulunduğumuz Demokratik Sol Cephe partileri yalnızca Batı Bengal'de değil, aynı zamanda Kerala eyaletinde de iktidarda. Hindistan'da iki eyaleti yönetiyoruz. Buna sosyalizmin Hindistan koşullarında uygulanması öz deneyimi diye yaklaşıyoruz. Tüm Hindistan'ın politik durumuna gelince iktidardaki Kongre (I) Partisi yüzde 40-45 oya sahip, diğer sağ burjuva partilerinin toplam yüzde 30-35 arası oyu var. Demokratik Sol Cephe yüzde 18-20 oy alıyor. Görüldüğü gibi ne Kongre Partisi, ne de diğer sağ burjuva partileri tek başlarına çoğunluktalar. Sol güçler kilit durumda. Ne var ki, partilerimiz kesinlikle iki burjuva gücüyle koalisyona gitmiyor. Öte yandan Sol Cephe partileri içinde de tartışma devam ediyor. En ateşli konuların başında, "Hindu komünizmi mi, müslüman komünizmi?" geliyor. Bitmek bilmez, bıktırıcı tartışmalar yaşıyoruz. Çok geri ekonomik koşullara sahip bir ülke olan Hindistan'da sol güçleri, partilerimizi büyük engeller bekliyor. Bazı eyaletlerde özellikle Pencap'ta polis teröristleri bahane ederek komünist güçlere saldırıyor. Biz merkez ve sol partilerle birlikte diyalog ve ortak projelerden yanayız. Raciv Gandi ve Kongre Partisi'nin sol güçlere karşı saldırısını, hedef göstermesini ancak merkez güçlerle ve sol güçlerle birlikte durdurabiliriz.

— HKP ve HKP (M) arasındaki ayrılık neye dayanıyor? Neden iki komünist parti?

Karat: HKP ve HKP (M) arasındaki ayrılık 1950'li yıllarda başladı. Bu yıla kadar Hindistan Komünist Partisi olarak birlikte idik. Parti yönetiminin bu yıllarda Hindistan'da iktidarda bulunan Nehru yönetimine karşı aldığı tutum aralarında bizlerin de bulunduğu HKP kadrolarında büyük tartışmalara yol açtı. HKP yönetimi Nehru hükümetini ilerici olarak tanımlıyor, oportünist bir taktik izliyordu. Bizler ulusal burjuvaziye karşı daha kararlı bir tavır izlenmesini ve Nehru yönetimine karşı tutum alınmasını istiyorduk. Uluslararası planda da Sovyet ve Çin KP'lerine karşı daha eleştirel bir politika izliyorduk. HKP içindeki bu durum 1964'e dek devam etti. 1964 yılında HKP'den ayrılarak HKP (M)'yi kurduk. Bugün Hindistan parlamentosunda bizim 22 parlamenterimiz, HKP'nin ise 6 parlamenteri var. (Kongre (I) Partisi 390, Janatha Dal 50, Yerel partiler toplamı 35.)

Birçok dostumuz bize aynı soruyu soruyor. Gerçekten de iki ayrı parti olması bizleri rahatsız ediyor. Röportajınıza başlamadan önceki konuşmamızda belirttiğimiz gibi Türkiye'deki iki partinin (TKP-TİP) birleşmesi elbetteki çok olumlu. Aynı birliğin burada da gerçekleşmesi istenilen bir şey. Ne var ki, halen programatik konuda ayrılıklarımız devam ediyor. Geçmişe nazaran birliğe birkaç adım daha yakın olmamıza rağmen bugün birlik günü gelmiştir diyemiyoruz henüz. Bence bir süre böyle sürecektir. Bu sürenin çok uzamaması için çalışacağız.

— Bildiğiniz gibi, bu yılın başlarında (Şubat 1989) Türkiye Cumhurbaşkanı Kenan Evren Hindistan'a kısa bir ziyaret yapmıştı. Partinizin de içinde bulunduğu Demokratik Sol Cephe güçleri bu ziyareti TBKP'nin iki yöneticisi Kutlu-Sargın ve binlerce politik tutuklunun varlığı nedeniyle protesto etti. Türkiye'deki durum üzerine düşünceleriniz nelerdir?

Karat: Raciv Gandi hükümetini, Türkiye devlet başkanı orgeneral Evren'i karşılaması nedeniyle kınadık. Üyelerimiz Delhi'de büyük bir protesto mitingini Demokratik Sol Cephe partileriyle birlikte gerçekleştirdiler. Hindistan'da kendi ülkelerinde demokrasiyi rafa kaldırmış yöneticilere yer olmaması gerektiğini söyledik. Türkiye'deki durumu tüm detaylarıyla bilmiyorum. Hemen belirteyim ki, partimı HKP (M) bir süre önce iki komünist yöneticinizin, Kutlu ve Sargın yoldaşların derhal serbest bırakılmasını isteyen ve birçok komünist ve işçi partisinin imzaladığı metne katılarak uluslararası dayanışmada yerini almıştır.

HKP (M) Türkiye komünist ve sol güçleriyle dayanışma içindedir. İnsan hakları, sivil özgürlükler ve demokratik hakların ihlaline karşı olmaya devam edeceğiz. Türkiye'de demokrasi gerçek içeriğiyle yerleştirilmeli, komünistler üzerindeki baskı ve yasaklamalara son verilmelidir. Hükümetimiz demokratik güçleri baskı altında tutmaktaki kara ününü silmek istiyorsa, önce Kutlu ve Sargın gibi komünist liderler ve diğer tüm politik tutuklular özgürlüğüne kavuşmalı ve örgütlenme hakkı tanınmalıdır.

— Sayın Karat, bu söyleşi için çok teşekkür ederim.

Karat: Asıl ben teşekkür ederim. Sizin aracılığınızla Türkiye'deki mücadele eden sol güçlere HKP (M)'nin selamlarını iletiriz. □

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE

EN ÖNEMLİ SORUN ÇEVRE KİRLİLİĞİ

■ Gürhan Uçkan

İsveç gazetesi Dagens Nyheter ile İsveç'in en büyük kamuoyu araştırmaları şirketi Sifo, 800 Moskovalı ile 300 Leningrad'lıya çeşitli sorular yöneltti. Yanıt sahiplerinden adları sorulmadı. Moskovalılara ulaşmakta, Sovyet Araştırmalar Akademisi Sosyoloji Enstitüsü aracılık etti. Politik konularda, Leningradlıların, Moskovalılardan daha çok eleştirel oldukları dikkati çekerken, büyük çoğunluğun, en ciddi sorun olarak çevre kirliliğini gördüğü ortaya çıktı. Dagens Nyheter'in 25 Haziran tarihli sayısından aldığımız bölümleri aşağıda bulacaksınız.

Barış ve nükleer silahlar

— Önümüzdeki beş yıl içinde dünyada savaş tehlikesinin artacağına mı inanıyorsunuz, azalacağına mı? Ya da aynı mı kalacak?
Artacak: 5, Azalacak: 47, Aynı kalacak: 35, Emin değilim: 13

— Önümüzdeki beş yıl içinde sosyalist ülkelerle kapitalist ülkeler arasındaki ilişkiler nasıl değişecek? Hangi yönde?
Çok iyileşecek: 69, Aynı kalacak: 18, Kötüleşecek: 13, Bilmem: 10

— NATO ile Varşova Paktı arasında savaş çıkması riski ne kadar? Çok fazla: 3, Oldukça çok: 10, Oldukça az: 50, Çok az: 18, Söz konusu değil: 1, Emin değilim: 18

— Sovyetler Birliği'nin iyi örnek oluşturmak için Avrupa'da silahsızlanmasından yana mısınız-NATO katılmasa bile?
Evet: 45, Hayır: 38, Emin değilim/bilmiyorum: 17

— Avrupa'da nükleer silahlı bir çatışması olması riski sizce ne kadar?
Çok büyük: 1, Oldukça büyük: 11, Oldukça az: 55, Çok az: 22, Söz konusu değil: 2, Bilmiyorum: 9

— Avrupa'nın 2000 yılında tümüyle nükleer silahtan arınmış olacağına inanıyor musunuz? Ya da 2000 yılından sonra bir yılda?
2000 yılından önce: 10, 2000 yılından sonra: 30, Yakın bir gelecekte olmayacak: 40, Emin değilim: 20

— Eğer Kuzey Avrupa'da nükleer silahlardan arınmış bir bölge oluşturulsa, Avrupa'da nükleer savaş riskinin azalacağına inanıyor musunuz? Kuzey Avrupa ile Sovyetler'in de bazı bölgeleri kastediliyor?
Evet, risk azalacak: 68, Hayır, azalmayacak: 18, Bilmem: 14

— Sovyetler Birliği'nde atom enerji santralleri konusunda...
Tasarlandığı gibi yeni santraller yapılsın: 22, Daha ağır bir hızla yapılsın: 44, Yapılmasın: 33, Bilmiyorum: 11

Demokrasi

— Perestroykayı yakınlarınla, akrabalarında ve iş arkadaşlarınla tartışıyor musun?
Evet: 80, Hayır: 19, Bilmem: 1

— Ne kadar sık?
Ender: 12, Sık: 37, Çok sık: 50, Bilmem: 1

— Perestroykanın başarılı olacağına inanıyor musunuz?
Tümüyle evet: 51, Kısmen: 31, Sanmıyorum: 13, Bilmem: 5

En üst Sovyet'teki son seçimler konusunda ne derece hoşnutsun?
Tümüyle: 29, Kısmen: 50, Hiç değilim: 15, Bilmiyorum: 5

— Demokrasi için hangisi en iyi; tek parti mi, çok parti mi?
Tek parti: 37, Çok parti: 48, Emin değilim/bilmiyorum: 15

— Sovyetler Birliği'ne giriş ve çıkışın, herhangi bir makamdan izin alınmadan yapılmasından yana mısın, yoksa bugünkü durum yeterli mi?
İzinsiz çıkılsın, girilsin: 75, Şimdiki gibi kalsın: 12

— İki üç yıl öncesine göre, şimdi daha mı çok gazete, dergi okuyor, TV haberlerini izliyorsunuz?
Daha çok: 61, Daha az: 7, Aynı derecede: 19, Bilmiyorum: 13

— Sovyetler Birliği'nin aşağıda andığımız önderleri konusunda nasıl bir kanıya sahipsiniz? (%)

Önder	Çok iyi	Oldukça iyi	Ne iyi ne kötü	Oldukça kötü	Çok kötü	Bilmem
L.Brejnev	2	6	21	38	26	7
N.Kruşçof	4	31	40	11	5	9
L.Troçki	4	19	29	9	7	41
N.Bukarin	12	32	15	4	3	34
J.Stalin	3	8	18	21	37	13
M.Gorbaçov	31	44	13	2	3	7

— Sovyetler Birliği'nde çevre kirliliği sorunu ne derece ciddi?
Çok ciddi : 53
Oldukça ciddi : 29
Pek ciddi değil : 10
Hiç ciddi değil : 3
Bilmem : 5

— Sovyetler Birliği'ndeki çevre kirliliği, diğer Avrupa ülkelerinde olduğundan daha yaygın mı, yoksa onlarınki kadar mı?
Çok daha yaygın : 52
Daha az yaygın : 8
Eşit : 21
Bilmem : 19

Genel yaşam

— Sovyetler Birliği'ne birkaç sektörde puan verir misiniz? En çok 5, en az 1 puan.

Sektör	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	Bilmem
Spor	9	15	22	12	5	
İşyerleri fabrika	26	33	28	5	2	6
Sağlık	25	37	28	5	2	3
Çocuk bakımı	19	23	36	15	4	3
Yaşlı bakımı	28	33	30	6	1	2
Okul, eğitim	15	21	39	17	3	5
Konut	14	25	42	12	3	5
Makamlar	4	8	32	35	10	11
Savunma	1	1	8	44	34	12

Ankete katılanların yaşları:
18-30 yaş : 21
31-50 yaş : 40
51-60 yaş : 16
60-.... yaş 23

Cinsiyeti:
Erkek: 43
Kadın: 57

Ataol Behramoğlu yurda döndü

"ŞAİRİN YERİ HALKININ, DİLİNİN OLDUĞU YERDİR"

Altı yıla yakın bir süredir Fransa'da yaşayan şair, yazar ve çevirmen **Ataol Behramoğlu** 27 Haziran 1989 günü yurda döndü. Gazetemize 1983 yılında başlayan sürgünlük dönemini, çalışmalarını anlatan Behramoğlu, İstanbul dışında yaşamanın kendisi için olanaksız olduğunu söylüyor.

— Ataol Behramoğlu sürgünlüğü ilk kez yaşamıyor. Daha önce de, 70'lerin başında bir kez daha yaşamıştı sürgünlüğü. Bunca uzun süre yurt dışında yaşamak zorunda kalmanın bir yazarın yaratım sürecine etkileri neler olmuştur?

Behramoğlu: 70'li yılların başında kendi isteğimle çıkmıştım yurt dışına. Çalışmak, gezmek, görmek için. 12 Mart sonrasında bu bir sürgüne dönüştü, fakat benim için fazla fark etmedi. Çünkü yapacak şeylerim, bir programım vardı. "Mustafa Suphi Destanı", "Yolculuk, Özlem, Cesaret ve Kavga Şiirleri", sonradan "Ne Yağmur..Ne Şiirler" adlı kitabımda yer alan kimi şiirler bu yılların ürünüdür. 70'li yılların Avrupası daha güzel, daha heyecan vericiydi. 68'in devrimci dalgası etkilerini sürdürüyordu henüz. Fransa'da "Theatre de Liberté"nin kurucuları arasında yer aldım ve bu Türk tiyatro topluluğunun ilk oyunu olan "Legendes à Venir"in (Geleceğe Masallar) yazılmasında, hazırlanmasında katkılarım oldu. Bir süre İngiltere'de yaşadım. 1.5 yıl kadar Moskova Üniversitesi'nde dil ve edebiyat çalışmalarımı sürdürdüm. 1970-74 yıllarını kapsayan bu yurt dışı serüvenini, yaşamımın çok verimli bir dönemi sayarım.

1983'te ülkeden birinci uzun ayrılış, gerçek bir sürgün oldu. İstemeden, bir yasal savunma (meşru müdafaa) olarak ayrılmak zorunda kaldım ülkemdem. Oysa çalışma düzenimi kurmuştum. Belli bir mutluluk ve verim düzeyini tutturabilmiştim... Yurt dışında çok zor yaşama koşullarını aşmam gerekti. Bunlardan söz etmek için henüz erken. Şu kadarını söyleyeyim: Yaşamımın hiçbir döneminde (hapisane dönemleri de içinde olmak üzere) bu kadar çok sıkıntı çekmedim ve aşağılanma hissetmedim. 1983-89 yılları arasındaki bu beş yıllık sürgünlük döneminde, şiir alanında pek fazla ürün verebilmiş değilim. Yine de olumsuzlukları olumluya çevirmeye çaba gösterdim. Bunda az çok başarılı olabildiğimi de sanıyorum. ANKA dergisi bu çabaların bir ürünüdür.

Şairin, yazarın yeri hiç kuşkusuz ki, halkının, dilinin olduğu yerdir. Yurtdışında bu kez yaşamak zorunda kaldığım sıkıntıları taşıma gücünü bulabilmişsem, bunda en önemli etken, yurt dışında çok sayıda insanımızın, halk insanlarının, emekçilerin varlığıdır.

— Şimdi yeniden İstanbul. Döndüğünüz sırada İstanbul'un da çok değiştiğini söylediniz. İstanbul nasıl değişmiş. Nedir İstanbul özlemi?

Behramoğlu: İstanbul bir coğrafya, bir insan ilişkileri bütünü (ve karmaşası) bir atmosferdir. Bu atmosferin dışında yaşamak benim için olanaksızdı. Zaten başından beri de böyle bir olanak söz konusu değildi. Uygun olduğuna karar verdiğim an, duraksamaksızın döndüm. Bugünkü görünümüyle İstanbul, çok büyük bir kasabayı andırıyor. Sokaklarında erkek nüfusun çoğunlukta olduğu muazzam büyüklükte bir kasaba. İnsanlar mahzun, kapanık, suskun, öfkeli ve her şeye rağmen saygılı, efendi. Geleceğin İstanbul'u ne aristokrasinin, ne burjuvazinin İstanbul'u olacak. Halk İstanbulu'nun çizgilerini bugünkü karmaşada da seçebilmek olası. Bugünkü İstanbul belki çok güzel değil. Fakat yarının İstanbul'unun dünkü İstanbul'dan da daha güzel, daha alımlı olacağını düşünüyorum... Bugün bu karmaşanın ortasında olmaktan ötürü şair olarak kendimi mutlu sayabilirim. Eşsiz bir gözlem ve yaşama alanı. Kişi olarak da böyle bir şeyleri yaşamaya zaten yatkın ve alışkınım.

— Yurtdışındaki politik göçmenler ve sanatçılar şu sıralarda hangi duyguları daha yoğun yaşıyorlar? Dönüş yolları gittikçe daha çok açılıyor. Bir süre sonra bir dönüş dalgası da beklenebilir mi? Böyle bir dalga hangi koşullara bağlı sizce?

Behramoğlu: Halkına bağlı bir sanatçının, ya da herhangi bir insanın, halkından, ülkesinden uzak yaşaması bence olanaksız. Yukarıda belirttiğim gibi, yurt dışında bunca insanımız olmasa, oralarda ölür ya da çıldırırdık. Yurt dışında yaşamak zorunda olan sanatçılarımızın, yazarlarımızın, yurduna bağlı herkesin kalbi burada atıyor. Yurtseverleri yurtlarından uzakta yaşamaya sonsuza kadar kimse mahkum edemez. Demokrasi programımızın ilk hedeflerinden biri, yurttaşlıktan çıkarma kararlarının koşulsuz olarak geri alınmasını sağlamak, ve "düşünce suçu" kavramının utanç verici̇liğini, çağ dışılığını tüm Türkiye toplumuna kanıtlamak için çaba harcamaktır. "Dönüş dalgası" dediğiniz şeyin acısız, yarasız ve herkesi kapsayacak bir genişlikte olabilmesi esas olarak Türkiye'deki demokrasi mücadelesinin başarısına bağlıdır.

— Türkiye'yi, özellikle edebiyatındaki gelişmeleri izleyebildiniz mi? Bir uyum süresi gerekiyor mu? Neler yapmayı tasarlıyorsunuz? Hangi çalışmaları yapacaksınız? Somut etkinlikler, edebiyat dergileri, yine Ataol Behramoğlu'nun kaldığı yerden sürdüreceği çalışmalar olacak mı?

Behramoğlu: Yurt dışında geçen 6 yıla yakın sürede, diyebilirim ki, Türkiye'de yayınlanan belli başlı bütün edebiyat, kültür dergilerini izledim, belli başlı günlük gazeteleri kesintisiz okudum... Yurt dışında yaşamak zorunda kalış, ülkesiyle ilgili olarak daha da duyarlı kılıyor insanı. Ama bu da, adamına göre değişen bir şey kuşkusuz. Yurt dışında da, burada da Türkiye'den habersiz yaşayan ve yurt dışında da, burada da hem Türkiye'yle hem bütün dünyayla dopdolu yaşayan insanlar var...

Uyum diye bir sorunum olacağını sanmıyorum. İşte, derginizin bürosuna geldim, yokluğundan yararlanıp genel yayın yönetmeninizin masasına kurularak ve pencereden Kumkapı sahillerine, kıpırtısız denize, uyuklayan gemilere, arada bir süzülen martılara göz atarak, ikram ettiğiniz çayları, üstünde buğular tomurcuklanan bardaktaki soğuk suyu yudumlayarak "F" klavyeli bir daktiloda sorularınızı yanıtlıyorum... Birazdan kalkacak, akıl almaz yoğunlukta bir halk denizinden, Cağaloğlu'ndan, Sirkeci'den, Galata köprüsünden geçerek evime doğru yürüyeceğim. Gelecek günlerin, hepimiz için, daha kötü şeyler değil, daha güzel şeyler getireceğine inanarak...! □

▶ *Behramoğlu yurda döndükten sonra yakın dostları Aziz Çalışlar (solda) ve Özdemir İnce ile birlikte.*

Ozan Tahsin Saraç'ı yitirdik (Muş 1930-İzmit 1989)

DUYARLI BİR YÜREK DURDU

■ **Gülsüm Akyüz**

ANA ÖĞÜDÜ

Çiçekleri ezme yavrum
Çiçek bir yüreğe benzer
Çiçek ezen insan ezer.

Sakın sen kuş vurma yavrum
En engin bir kardeşlikte
Uçar kuşlar gökyüzünde.

Tüfekle oynama yavrum
Şakacığı bile çirkin
Bir canlıyı öldürmenin.

Gel bir çiçek ol sen yavrum
Kendi ülkenin renginde
Şu yeryüzü demetinde.

Bu şiiriyle tanıdım ilk kez **Tahsin Saraç**'ı. Okuduğum ilk şiiri. Bu şiiri her okuyuşumdabir sızı belirir yüreğimin tellerinde, bir de sevinç. Hüzünlenirim; ozanların barış şiirleri yazmak zorunda kaldığı bir dünyada yaşadığımız için. Çocuklarımızın eline oyuncak silahlar tutuşturduğumuz için. Sevgiyi ekeceğimize yüreklerine, düşmanlık tohumları ektiğimiz için.

Sevinç duyarım; barış düşüncesini, böylesine yalın ama bu kadar güzel dizelere aktaran bir ozanımız olduğu için. Kıvanç duyarım; sevgiyi, insan sevgisini, doğa sevgisini, barışa özlemi böylesine güzel dile getiren bir ozanımız olduğu için.

Tahsin Saraç, sanat ve kültür yaşamımız için gerçek bir zenginliktir. Kültür ve sanat yaşamımızı eğitimci, çevirmen ve ozan yönleriyle, bu alanlarda verdiği ürünlerle zenginleştirmiştir durmadan. Ozan, evrensel bir dil olan sevgiyi yakalamıştı. Sevgi dolu bir yürekti. Sevgiyi taşıdı şiirleriyle başka yüreklere.

Tahsin Saraç, bir sanatçı olarak, bir aydın olarak tercihini ezilen, haksızlığa uğrayan, savaşlarda acımasızca yok edilen insanların yanında, içinde olmak yönünde yaptı. Toplumcu gerçekçi sanat anlayışı; insanın insanı sömürüsüne, baskıya, haksızlığa, eşitsizliğe, savaşa karşı dünya görüşü hep yansıdı dizelerinde. Yaşadı, can buldu. Şiirlerindeki yalın söyleyiş ayrı bir güzellik kattı şiirimizin dünyasına.

Ozanlar, yaşamın en ince, en duyarlı yanını yakalayan kişiler bence. Yaşamı en yoğun yaşayan kişiler. Sevgileri en yoğun, umutları, sevinçleri, coşkuları, inancı, direnci, hüznü, umutsuzluğu, düş kırıklıklarını, sevgisizliğin acısını en yoğun. Tüm bu yoğunluklarla yoğrulmuş bir 59 yıl yaşadı Tahsin Saraç. Yaşadı ve bu yaşanmışlıklarının, bu duyarlıklarının ürünü olan **Bir Ölümsüz Yalnızlık** (1965), **Güneş Kavgası** (1968), **Direnmeler** (1973), **Güvercin Kasapları** (1978), **Bir Sevgiyi Görüntüleme** (1980) adlı 5 kitabını bizimle paylaştı.

Ölümünü, yine bir ozan dosttan, **Güngör Gençay**'dan duydum. "Kalp krizi geçirmiş Tahsin Saraç. İzmit'le konuştum' bu sabah, Ruşen Hakkı ile. 'Tahsin Saraç'ı uğurladık son kez Ankara'ya diyordu."

Hiç tanımadım Tahsin Saraç'ı, hiç karşılaşmadık. Şiirleriyle tanıdım, şiirleriyle sevdim. Bilmiyorum, o hiç okudu mu benim şiirlerimi, dizelerim yüreğinde titreşimler uyandırdı mı? Ama onun ölüm haberi derinden sarstı beni, yaraladı. Sanki çocukluğumdan beri tanıdığım bir dosttu, bir arkadaştı yitirdiğim. Öylesine üzüldüm. Böyle duyarlı bir yürek durmamalıydı bu kadar erken, susmamalıydı bu içten söyleyiş, diye düşündüm. Üzüldüm; ölümü kültür sanat yaşamımız için gerçekten büyük bir kayıp. Kendisiyle hiç karşılaşmamış, hiç sohbet etmemiş olmanın gerçek üzüntüsüyle selamlıyorum onu: Güle güle Tahsin Saraç, hoş geldin şiirin ölümsüz dünyasına. □

Kentlilerin yaşam niteliğini yükseltmek için

ÇAĞDAŞ BELEDİYECİLİK, DEMOKRASİ VE KENT KÜLTÜRÜ

Kent yönetimlerinin kültür hizmetleri sanat, bilim, iletişim, spor gibi alanlarla sınırlı görülemez. Sözkonusu olan tüm bir günlük yaşamın iyileştirilmesi, yaşam tarzının ilerleme doğrultusunda dönüştürülmesidir.

Yüksel Selek

Yerel seçimler yüzüncü gününü doldururken, özellikle aldıkları oy ve belediye sayısıyla öne çıkan muhalefet partilerinin kent yönetimlerine çağdaş bir soluk getirip getirmedikleri, halka vadettiklerini yapıp yapamayacakları merak konusu. Bu haklı bir meraktır, çünkü, şimdi Parlamentoda muhalefette olan, ama kent yönetimlerini kazanan partilerin genel seçimlerde halktan alacakları oy sayısı bir ölçüde yerel yönetimlerdeki başarılarına bağlı olacak.

Bu başarı ise bir yandan, altyapı, bayındırlık vb. uzun vadede sonuç alınacak işlerden çok halkla diyaloğu ve bütünleşmeyi sağlamaya, kent yönetimini halkın katılımına açmaya; diğer yandan halkın günlük yaşamının iyileştirilmesinde kent yönetimlerinin somut varlığını hissettirmesine bağlı olacak kanımca.

Kent yönetimlerinin başarılı hizmet vermesi ancak kent halkının da yönetime katılımıyla mümkündür. Özellikle sosyal demokrat yerel yönetim anlayışı olarak Batıda yerleşmiş olan "katılımcı belediyecilik" umarız SHP'li belediyeler tarafından yaşama geçiriliyordur. Mahalle halkının, kent halkının temsilcilerinden oluşan kurulların yörenin sorunlarını çözmede, halkın taleplerini belediye yönetimlerine yansıtmada önemli işlevleri vardır.

Katılımı sağlamanın etkili bir yolu da, kent halkının oluşturduğu her türlü örgütle, halk girişimiyle işbirliğine açık olmak. Kendi yetişemediği hizmetlerde onların potansiyellerinden yararlanmak, ama onları da genellikle sıkıntısını çektikleri mekân, mali kaynak, araç-gereç vb. konularda destekleyerek faaliyetlerini kolaylaştırmak yerel yönetimlerin gücünü, başarısını ve oy potansiyelini yükseltecektir.

Bilindiği gibi ilk demokrasiler, antik "kent demokrasileri"dir. Bu bakımdan kentler demokrasinin beşiği sayılırlar. Ülke yönetimine katılım da kent yönetimine katılımla başlar. Başka bir deyişle kentler demokrasinin ilkokullarıdır. Gerçekten de, semtin ulaşım sorunlarına, temizlik sorununa, doğal ve tarihsel çevrenin korunmasına kayıtsız, kültürel talepleri sınırlı birinin ülke yönetimine ne ölçüde kafa yorduğu, ne ölçüde yurttaşlık bilincine sahip olduğu tartışılabilir.

"Tab'a" olmaktan çıkarak "yurttaş" olmanın ilk adımı, kentsel bir mekânda "meskûn" bir kalabalık olmaktan çıkarak yönetime katılan hemşehri, kendini yöneten kent halkı olmaktır. Yurttaşlık bilinci de böyle gelişir.

Kentli olmak, "yaşam düzeyi"'nin, yani **maddi refah** ya da **maddi gelişkinliğin**, "yaşam niteliği"'nin, yani **düşünsel gelişkinliğin** yükselmiş olması demektir. Yoksa kent sınırları içinde bir yerde başını bir çatı altına sokmuş olmakla kentli olunmaz. Kent belli bir yaşam tarzını, bir kültür-uygarlık düzeyini ifade eder. Bu düzeyin belirlediği normlarla biçimlenen kent, fiziki-maddi ve manevi varlığıyla bir bütünlük oluşturan canlı, dinamik bir organizmadır. Kısaca, insanın göçebelikten kurtulup toprağa yerleşmesinin, verili her tarihsel koşulda (şimdilik) en gelişkin biçimi olmuştur kentler.

Bu nedenlerle kent yönetimleri kentin yalnızca altyapısını, fiziki koşullarını iyileştirip geliştirmekle yetinemezler. Aksine yönetimler, kentin maddi yaşamını iyileştirmeyi planlarken manevi yaşamını yükseltmeyi, yani kentlinin yaşam niteliğini yükseltmeyi esas almalıdırlar. Son tahlilde kent yaşamının maddi refahı (bu, zenginlik anlamına alınmamalı) ile manevi gelişkinliğinin bütünlüğü kent kültürünün dolayısıyla ülke kültürünün somut bir yansımasıdır.

Böyle bakıldığında kent yönetimlerinin kültür hizmetleri sanat, bilim, iletişim, spor gibi alanlarla sınırlı görülemez. Sözkonusu olan tüm bir günlük yaşamın iyileştirilmesi, yaşam tarzının ilerleme doğrultusunda dönüştürülmesidir. Türkiye somutunda bu dönüşüm **demokratikleşme ve çağdaşlaşma** doğrultusu olarak görülmelidir.

Bir bakıma bu, Türkiye için köylülükten kentliliğe geçiş, tarım toplumu olmaktan sanayi toplumu olmaya geçiş, despotik-militarist yapıdan demokratik yapıya, sivil topluma geçiş sürecini ifade eden bir kültürel dönüşümüdür.

Bu kültür değişiminin dinamikleri kentlerde, özellikle büyük kentlerdedir. Bu bakımdan kent yönetimlerinden beklenen kültür hizmetleri genişletilmiş bir kültür anlayışına dayanmalıdır.

Kapsamı genişletilmiş kültür anlayışı, şöyle ifade ediliyor: "Günümüzde kültüre, bir toplumun ya da toplumsal bir grubun karakterine damgasını vuran tinsel ve maddi, düşünsel ve kollektif ayırt edici özelliklerin bütünlüğü gözüyle bakılabilir. Kültür, sanat ve edebiyatın yanı sıra, yaşam tarzlarını, insan varlığının temel haklarını, değer sistemlerini ve inançlarını da kapsar."(*)

Kentleşme tarihsel plansızlığın, 50'lerden bu yana yaşanan kırsal kesimden kentlere göç olgusuyla ve dolayısıyla nüfus patlamasıyla birleşmesinin getirdiği çarpık, sağlıksız ve bireyci kentleşme bir yandan; özellikle 80 sonrasında yoğunlaşarak yaşanmakta olan kültürel yozlaşma diğer yandan, ortaya öyle bir görünüm çıkardı ki, içinde yurt sevgisi, halk sevgisi taşıyan her insan yüreğinin acıyla burkulmaması olanaksız. Üstelik de gelinen bu nokta, AT ile bütünleşme çabalarının iyice yoğunlaştığı ve dünyanın 21. yüzyılda bilimsel-teknik devrim çağının yepyeni kültürel oluşumuna hazırlandığı bir döneme rastlamakta. Bu açmazdan çıkmanın yollarını hep birlikte aramazsak, durumumuz "topal eşekle kervana karışmak" misali olacak. Ve Avrupa Topluluğu her şeyiyle "arabesk" bir Türkiye'yeyle bütünleşmeyi istememekte haklı olacak. Çünkü Avrupa bir "ortak pazar" yaratırken, kültürel olarak da bütünleşmeyi gündemine çoktan almıştır. Ulusal-kültürel kimlikleri koruyarak ama karşılıklı etkileşime açık bir bütünleşme olacak bu.

İşte yerel yönetimlerin yeni sahipleri böyle tarihsel bir anda işbaşına geldiler. Özellikle politikalarını mevcut iktidarın liberal ekonomi adına yürüttüğü başıbozuk, hatta vahşi kapitalizme alternatif olarak oluşturduğunu ifade eden SHP'nin yerel yönetim anlayışı "sosyal devlet" ve "sosyal politika" anlayışlarına denk düşen ve yine SHP'nin "katılımcı belediyecilik" anlaşışına uygun bir anlayış olmalıdır. Bunu şöyle formüle edebiliriz sanıyorum: **Belediyesiyle, özel idaresiyle, mülki idaresiyle, vakıflarıyla, özel teşebbüsleriyle, halk girişimleriyle halka en iyi hizmet için yarışmak.** Bu yarışma bir yandan, klasik anlamıyla (bilim, sanat, iletişim gibi) kültürel gleişmeye hizmet ederken, diğer yandan kent hizmetlerinin kalitesini çağdaş belediyecilik anlamında yükseltmeyi, halkın günlük yaşamını iyileştirmeyi, kentlerimizi kasabalaşmaktan kurtararak kentleştirmeyi hedeflemek doğrultusunda olmalıdır. Bu, ülkemiz için hem demokratikleşmeye, hem de "kültürel ilerleme"ye hizmet eden bir yerel yönetim anlayışı olacaktır.□

(*) UNESCO Yayın Organı, UNESCO Haberleri, Ocak 1988.

"Katılımcı Belediyecilik" anlayışına sahip belediyelerle gönüllü kuruluşlar, halk girişimleri birlikte neler yapabilirler?

Halka hizmet amacında birleşen gönüllü kuruluşlarla yerel yönetimler el ele verirlerse neler yapmazlar ki! İşte bizden birkaç öneri, gerisi yerel koşullara ve yaratıcılığa kalmış:

— Belediyelerden; kentin bazı uygun sokaklarını araç trafiğine kapamak, sanata, sanatçıya, halka açmak. Kent halkından, sanatçılardan, gençlerden, sokak tiyatroları, sokak resim sergileri, sokak ressamlığı, halk dansları gösterileri, müzik toplulukları dinletileri, el sanatları sergileri vb. Sanatı halka taşımanın, halkın ayağına getirmenin güzel bir yolu değil mi?

— Belediyelerden; uygun mekân, mali kaynak, araç-gereç, malzeme. Halk girişimlerinden örgütleyip duyurması, gönüllü hizmet:

- Halka ücretsiz sağlık danışması (hangi doktora, hangi hastaneye, hangi polikliniğe başvursun?)
- Ailelere çocukları için pedagojik danışma
- Öğrenciye ev ödevlerinde; zorlandığı derslerde, ikmallerinde yardım
- Her semte bir kültür merkezi
- Kadın bürosu, kadın lokali, kadın kültür evleri
- Birlikte kotarılacak, gitgide gelenekselleşecek kent şenlikleri, kokak şenlikleri, çarşı şenlikleri, geleneksel mutfağı yaşatma şenlikleri vb.
- Kent maratonları, bisiklet yarışları, grup jimnastikleri, çeşitli spor yarışmaları.
- Satranç, tavla turnuvaları.
- Çocuklar ve yetişkinler için trafik kursları
- İşbirliği yaparak halka tarihsel çevreyi doğal çevreyi tanıtıcı geziler (hem sit alanlarını gezmek, hem tanışıp kaynaşmak, birlikte piknik. Belediyeler bu gezilere taşıt aracı, uzman sağlayabilirler en azından)
- Doğal çevreyi birlikte korumak ve güzelleştirmek üzere yöre halkını katacak yaratıcı çalışmalar ("Kuş Cenneti, Cehennem Olmasın" örneğindeki gibi)
- Belediyelerle birlikte yerel gazeteler çıkarmak,
- Sağlıklı ve dengeli beslenme (aynı zamanda ekonomik) için kurslar
- Ev içi kazalardan korunma bilincini yükseltmek için kurslar
- Ev içi dekoratif malzemeye yönelik atölye çalışmaları, kurslar
- Ev çevresini güzelleştirme kampanyaları, bu konuda ödüllü yarışmalar
- Evlerde kullanılmayan artık ilaçların değerlendirilmesi amacıyla yahut çöpe atılarak çevre kirliliğine yol açmaması için kampanyalar. Bu, eskimiş piller, eskimiş motor yağları için de geçerlidir.
- Fotoğraf, müzik kulüpleri, kursları, sergileri, yarışmaları
- Halk dansları kursları, yarışmaları
- Okuma odaları, semt kitaplıkları; kahveleri kültür evlerine dönüştürme çabaları
- Toplumsal dayanışma, uluslararası dayanışma amaçlı faaliyetler (örneğin doğudaki Kürt göçmenlere, Bulgaristan'dan gelenlere giyecek, eşya, para vb. yardımlar için belediyelerin de katıldığı kampanyalar)
- Çocuk kulüpleri, çocuk kampları, gezileri, spor yarışmaları, sanat çalışmaları, yani çocuğa yönelik her türlü kültür-eğitim hizmeti.□ Y.S.

Kent yönetimlerinin toplumsal amaçlı birçok görevi var

'ÇÖZÜM YOLLARI HALKLA BİRLİKTE BULUNMALI'

Yaşamsal zenginlik içerisinde yapılabilecek çok şey var. Önemli olan, halkın ve kent yönetiminin elele vererek ortak kent yaşamını zenginleştirmeye yönelik kararları birlikte alabilmeleri.

26 Mart 1989'da yapılan yerel seçimlerin üzerinden 100 gün geçti. Yüzüncü günü geride bırakırken, kent yönetimi yasalarında yeralan kuralların katılımı, halkçı ve demokratik bir kent yönetimi anlayışı doğrultusunda nasıl kullanılabileceği konusunda, yerel yönetimler konusunda çalışmalar yapan, hukukçu **Şener Yardım** ile görüştük.

— Kent yönetimi ile ilgili yürürlükteki yasal düzenlemeler halkın katılımına yönelik olarak, demokratik bir kent yönetimi anlayışını gerçekleştirmek için nasıl kullanılabilir?

Yardım: 1580 sayılı yasa kent yönetiminin görevlerini 75 kümede topluyor. Bu görevlerin neler olduğu tek tek incelenecek olursa, yasanın kent yönetiminin görevlerini yalnızca yerleşmiş kent cadde, sokak ve alanlarının düzenlenmesi, imar durumuna göre yapı ya da onarım izni verilmesi, su, pissu kanalları, ulaşım ve temizlik gibi hizmetlerle sınırlanmadığı; bunun dışında, toplumsal içerikli birçok görevi de kent yönetimlerine verdiği açıkça görülür. Bu çerçevede giderek batı kentlerinde olduğu gibi, toplumsal dayanışmayı artırıcı, kentdaşların kent yaşamına katkılarını en üst düzeyde sağlayıcı, kentlilik bilincini oluşturucu, kentte yaşamanın ayrıcalığını ve yükümlülüklerini paylaştırıcı her düzeyde örgütlenmiş ekonomik, toplumsal, iyilik ve yardım kurumu, dernek, meslek örgütleri ve gönüllü kuruluşların işbirliği ve katılımını engelleyici herhangi bir kuralın yasada bulunmadığını saptayabiliriz.

Tersine, Yasa'nın 17. maddesi gereğince zamanın koşulları nedeniyle "ihtiyari" görevlerden sayılan, ancak bugün için "asili" göreve dönüşen, başta kadın, çocuk, sakat ve düşkünler olmak üzere, kentdaşların her kesimine toplumsal hizmet götürme olanağı sağlayan bu maddelerin, çeşitli kuruluş ve örgütlerin katılımı ile yeni ve ayrımlı bir kent yönetimi anlayışının yerleştirilmesinde önemli katkıları olacağına inanıyorum. Böylece bir yandan demokratik katılımın yolları açılacak, bir yandan da toplumsal dayanışma ile kentdaşlar arasındaki iletişim kesintisiz süreklilik kazanarak artacak ve kentlilik bilinci yükselecektir.

— Biraz açalım isterseniz. Kent yönetimleri kent bilincinin yükseltilmesinde ve kent kültürünün oluşmasında neler yapabilirler? Kentliler kent yönetimlerinden neler isteyebilirler?

Yardım: Yasa'nın 15. maddesinin öyle bendleri var ki (örneğin 48, 45, 52, 53, 57 ve diğerleri.) sağlık yardım ve imdat merkezleri kurmak, "fenni ve sıhhi" genel çamaşırbaneler kurmak, meslek erbabı yetiştirmek üzere kurslar, gece ve hafta tatili günü dershaneleri, ikmal ve çırak, ev kadını mektepleri açmak ve idare etmek, gençler için yörenin gereksinimiyle uyumlu stadyumlar kurmak ve işletmek gibi daha pekçok toplumsal amaçlı birçok görevini sıralamıştır. Bu çeşitli görevlerin yaşama geçirilmesi konusunda batı kentlerinde çok değişik ve almaşık uygulamalar geliştirilmiştir. Sosyal demokrat, sosyalist ya da komünist partiler, halkın nabzını tuttukları bu yerel yönetimler aracılığıyla genel oy potansiyellerini artırmış ya da korumuşlardır.

— Bu değişik uygulamalar bizde de yaşama geçirilemez mi?

Yardım: Bu bilgi ve deneyimler ışığında kent yönetimlerinin çeşitli kurum, dernek, gönüllü kuruluşlarla çeşitli düzeylerde kurdukları işbirlikleri, vakıflar, çalışma alanı gösterme, kolaylaştırıcı önlemler alma vb. dayanışma ve katkıları ile yeni kent yönetimi anlayışı ülkemizde de yaratılabilir, geliştirilebilir. Keza, kentin ya da belli bir yöresinin gereksinimlerini, sorunlarını çeşitli düzey ve katmanlarla yapacakları toplantılarla saptayıp, çözüm yollarını halkla birlikte bulmalarında yasal bir engel bulunmamaktadır.

Giderek, semt, mahalle, cadde, sokak düzeyinde kapalı alanlarda, ya da açık havada geleneksel kültürü yaşatıcı, ekonomik devinimi artırıcı, elişi ve sanatlarını geliştirici yarışma, şenlik ve eğlenceler düzenlenmesini engelleyen herhangi bir yasal kural da bulunmamaktadır. Bu bağlamda, yöreden yöreye göre, yaşamsal zenginlik içerisinde yapılabilecek çok şey var. Önemli olan, halkın ve kent yönetiminin kararları birlikte alabilmeleri, yaşama geçirmeleri ve bunun yollarını aramalarıdır. Böylece, bugüne değin eksikliğini çok duyduğumuz kent bilinci ve kültürünün yerleştirilmesi, giderek yükseltilmesi sağlanmış olur. Demokrasi bilincinin gelişmesi ve yerleşmesinde etki ve katkısı yadsınmayan, batı kentlerindeki deneyimlerden çıkarak kanıtlanmış olduğunu da söyleyebileceğimiz, aynı kent mekanını birlikte ve demokratik katılımla paylaşmadan başlayarak ülke genelinde demokrasi geleneğinin geliştirilmesi ve pekiştirilmesi sağlanmış olur.□

Yeter ki isteyelim

KUŞCENNETİ KURTULABİLİR

Bandırma Belediyesi'nin -Başkan Sedat Pekel'den öteki tüm ilgililere- katkıları, sorunu sahiplenişleri, olayı bir avuç gönüllünün girişimi olmaktan çıkardı.

■ **Orhan Demirbağ**

Adımlar'ın 12. sayısında **Kuşcennetini Yaşatma Gönüllüleri**'nin "Kuşcenneti cehennem olmasın" belgisiyle başlattıkları girişimlerini okuduğumda bunun iyiniyetli bir dilekten öte anlam taşımadığını düşünüyordum. 10 Haziran günü Kartal'da yapılan "**Özgürlük Şöleni**"nde ben de imzaladım Kuşcenneti Yaşatma Gönüllüleri'nin çağrısını. Gönüllüler boş durmuyorlardı. Ortaköy'de müzik gösterileri eşliğinde imza topluyorlar, panel yapıyorlar ve **Timur Danış** adlı bir arkadaşlarını Sultanahmet'ten Bandırma'ya yürüyerek gitmek üzere yolcu ediyorlardı. Gönüllüydüler. Severek yapıyorlardı her işi. Hiçbir şey yük değildi. Önceleri çevrelerinde kimileri "başka işiniz mi yok", "kuşları mı kurtaracaksınız?" diye dalga geçse de, "önce insanları düşünmek lazım" diye ukalalık etsede kimileri, onlar kafalarına koymuşlardı, Kuşcenneti'ni cehennem olmaktan kurtarabilmenin bir yolunu bulmayı.

Belki önceleri kendileri de sadece bir insan olarak, sorumluluk duyarak, "görevimizi yaptık" diyebilmenin doyumunu yaşamaktan öte görmüyorlardı bu eylemi. Ben kendi adıma 1 Temmuz'da Bandırma-Kuşcenneti'ne yapılan geziden sonra, Kuşcenneti'ni henüz vakit varken kurtarabilmenin olası olduğunu gördüm. Sanıyorum gönüllülerin birçoğu da bu kanıda. Neden?

Birincisi; Bandırma'ya hareket ederken hiç de az olmadığımızı gördük. İkincisi; yolculuk boyunca tüm gemide yolcular, özellikle çocuklar, çocuklu aileler adeta birer gönüllü oldular. İmza topladılar. Bağış yaptılar. Gemi kaptanının gönüllülere yardımcı olunması için anons yapması da gemideki kaynaşmaya katkıda bulundu. Üçüncüsü; Bandırma Belediyesi'nin -Başkan **Sedat Pekel**'den öteki tüm ilgililere- katkıları, sorunu sahiplenişleri, olayı bir avuç gönüllünün girişimi olmaktan çıkardı. Dördüncüsü **İlhan İrem**'in konuya duyarlılığının da önemli bir etken olması. Sanatçı, Kuşcenneti'nde gönüllülerle birlikte oldu. Sanatçı ve gönüllülerin köylülerle kurduğu iyi ilişkiler, çevre köylülerini Kuşcenneti'nin yaşatılması için hareketlendirdi. Çevre kirliliğine karşı, özellikle kirliliğe neden olan fabrikaların gerekli önlemleri almaları yönünde kitlesel bir baskı yapmalarını sağladı. Beşincisi; kitle iletişim araçlarının, radyo, televizyon ve basın-yayın organlarının konuya ilgisiz kalmamaları. Yapılan etkinlikleri duyurmaları, yeni etkinlikleri teşvik ediyor.

İşte tüm bunlar, Kuşcenneti'nin, Kuşcennetlerinin kurtulabileceğinin somut işaretleri. Yeter ki isteyelim. İşe girişelim.□

▶ *Gönüllüler, Kuş Cenneti'ni kirleten ve fabrika artıklarından tanınmaz hale gelen Sığırcık Deresi'nde incelemeler yaptılar. İstanbul'a götürmek üzere su örneği aldılar.*

▶ *1 Temmuz akşamı Bandırma Meydanı'nda konuşmalar yapıldı. Müzik dinletileri sunuldu. Etkinliği çok sayıda Bandırmalı, gönüllülerle birlikte sokaklara oturarak izledi.*

▶ *Çevredeki fabrikalar yüzünden ürünlerini kaybeden Edincik kasabası halkı, gönüllülerle birlikte BAĞFAŞ Fabrikasının önünde. Yalnızca onlar mı? Kalabalıktan "ürken" turfam jandarmaları da BAĞFAŞ'ı korumaya geldiler.*

GENÇLİĞİN KALBİ PYONG YANG'DA ATTI

■ Ahmet Ümit

Yaz festival ayıdır. Gazeteleri açtığımızda, dünyanın dört bir yanında festivallerin haberleriyle karşılaşıyoruz. Festival izleyicilerinin büyük bölümünü gençlerin oluşturduğu da yazılanlar arasında. Ama ne yazık ki, 1-10 Temmuz tarihlerinde **Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti**'nin başkenti **Pyong-Yang**'da düzenlenen uluslararası bir festivalden, **Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali**'nden söz eden tek bir satır bile yok gazetelerde.

Dünya Gençlik ve Öğrenci Festivali en geniş ve yığınsal festival olma özelliğini taşıyor. Bu yıl 13.sü yapılan festivale 150 ülkenin gençliğini temsil eden delegeler katıldı. 2. Dünya Savaşı'nın bitiminden bu yana -zaman zaman aksasa da- dört yılda bir yapılan festivallerde; gençler sorunlarını tartışıyor, istem ve çıkarlarını dile getiriyorlar.

Dünya gençliği festivale yaklaşık bir yıldır hazırlanıyor. DDGF ve UÖB'ün girişimleriyle gerçekleşen festivale, daha geniş gençlik çevrelerin katılması amacıyla bir Uluslararası Hazırlık Komitesi kuruldu. Bu komite kendisine bağlı Ulusal Hazırlık Komiteleri oluşturdu. Festival çalışmalarını bu komiteler yürüttüyor.

Pyong-Yang bu yaz olağanüstü günler yaşadı. Yeryüzünün en umutlu insanları; ırk, cinsiyet, kültür ayrımı gözetmeksizin biraraya geldiler, gençliklerinin verdiği cesaretle dünyayı sorguladılar. Demokrasi istediği için Tienanmen Meydanı'nında üzerine dantla saldırılan Çinli öğrenci ile öğrenim hakkını korumak için barikatlar kurmak zorunda kalan Parisli öğrenci, barış ve güvenlik isteyen New Yorklu gençle Moskova'da perestroykayı tartışan genç omuz omuza verip, karşı çıkışlarını ortak tezlerle somutladılar, daha güzel bir dünyaya duydukları özlemi hep bir ağızdan dile getirdiler.

Bir yıl boyunca festivale hazırlanan gençlerin dilinden şu beş sözcük hiç düşmedi. Barış, dostluk, dayanışma, özgürlük ve festival. Dünya gençliği Pyong-Yang'da yine bu sözcüklerle konuştu. Hâlâ şiddet, yasaklama, sömürüyle ülkelerini kirletmeye çalışan yöneticilerin örnek alması gereken bir tablodur bu.

Tüm engellemelere, yasaklara karşın ülkemiz gençliği festivale katılmaya yetenekli ve kararlı oldu. Gerek festivali tanıtmak amacıyla çıkarılan "Genç Dayanışma Yazı Kurulu"nun girişimleri, gerekse çeşitli gençlik sanatçı ve aydın çevrelerinin çabalarıyla Türkiye gençliği festivaldeki onurlu yerini alarak; 39 yıl sonra Kore gençliğine kurşun değil, ülkemizin çiçekleriyle birlikte dostluğu ve kardeşliği sundu.□

MERCEK

Hazırlayan: Attilâ AŞUT

Bayramınız kutlu olsun

"Kurbanlıklar"

Sağdan soldan esterabim!

Ünlü protest şarkıcı **Joan Baez**'in Ankara konseri, bir müzik olayı olmanın ötesinde, siyasal-toplumsal bir etkinliğe dönüştü. **Hipodrom**'u hınca hınç dolduran ve dalga dalga çevreye yayılan 30 bini kişilik "insan denizi"ni bir yerlere sığdırabilmek olanaksızdı. Konserin başlamasına bir saat kala, tribünlerin yanı sıra, sahne önündeki boşluklar da dolmuştu. Gerilerden gelen insan seline yer açmak gerekiyordu. Bu sırada mikrofondan şu anons yapıldı.

"Sahnenin solundaki çim alana girmek serbest. Sola gidin, solda boşluk var!"

Anonsla birlikte bir alkıştır koptu.

Ancak, biraz sonra mikrofonu eline alan Anakent Belediyesi'nin Kültür ve Sanat Danışmanı, gazeteci **Aydın Köymen**, "soldaki boşluk" kapatmak için değişik bir anons yapma gereğini duydu:

"Arkadaşlar sahnenin bana göre sağ tarafı boş lütfen oraya geçelim!..□

Ölü doktora DGM'den celp yazısı

"Beyaz gömlekliler"in son günlerdeki eylemleri nedeniyle Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığı hemen harekete geçti ve bu eylemlerin "örgütleyicisi" olarak gördüğü Ankara Tabip Odası Yönetim Kurulu üyelerini "ACELE" kaydıyla "ifade"ye çağırdı.

DGM'nin **"Tebliğ ve Tebellüğ Belgesi"**'nde aynen şöyle denilmekteydi:

"Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığı'nın 1989/1157 sayılı ve 30.5.1989 tarihli müzekkerelerine istinaden Ankara Tabip Odası Yönetim Kurulu üyeleri Ali GÖKÖZ, Selim ÖLÇER, Ata SOYER, Aysel ÜLKER, Cihat DİRİ, Şevkat BAHAR ve Cengiz KILIÇ'ın acele Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcılığı'nda hazır bulunmaları gerektiği hususunun tebliğ edildiğine dair işbu tebliğ ve tebellüğ belgesi tanzimle, altı birlikte imza altına alındı."

Bu belgenin **"Tebellüğ eden"** bölümüne, yazıda adı geçenlerden yalnızca **Dr. Cengiz KILIÇ** imza atamadı. Çünkü, ATO Yönetim Kurulu'nun eski üyesi olan **Cengiz KILIÇ**, 7 Aralık 1988 tarihinde, Ankara'da üzücü bir trafik kazası sonucu yaşamını yitirmişti.□

Mücadele Arkadaşımız
Yiğit ve Eşsiz İnsan
Op. Dr.
CENGİZ KILIÇ'ı
7.11.1988 günü yitirdik.
Onurlu anısını yaşatacağız.
**ANKARA TABİP ODASI
HUKUK BÜROSU**

Üç aylık çalışmadan geriye kalan

Adımlar Kocaeli Temsilciliği'nin üç aylık çalışması üç boyutlu temsilcilik çalışmasını öne çıkardı.

a) Politik Çalışma,
b) Kültürel Çalışma,
c) Gazetecilik Çalışması,

a) Politik Çalışma:

Ben bu çalışmayı iki boyutlu değerlendiriyorum. Birincisi, **içe yönelik çalışma.** İkincisi **Dışa yönelik çalışma.**

Bir geçiş süreci yaşıyoruz. Bu süreç gerçekten de karmaşık ve güçlüklerle dolu. İki koldan, iki farklı çalışma tarzından gelen insanların kaynaşmasını sağlamak, eski tarz çalışma ruhuna-psikolojisine alışık insanların yeni tarzda düşünmesi, yeni tarzda çalışması için çaba sarfetmek, yasal çalışmaya, o ruha hazır olmak, eski alışkanlıklardan arınmak. Tüm bunlar, içe yönelik çalışmanın çeşitliliğini oluşturuyor. Hem tartışacak hem de iş içinde kaynaşacağız. Teorik ve pratik yenilenmeyi iş içinde gerçekleştireceğiz.

Temsilciliğimiz daha işin başında var olduğumuz yerlerdeki Aktivist Muhabirlerin katılımı ile çalışmaların tartışıldığı, temsilcilik çalışmalarının yürütüldüğü-denetlendiği "Aktivist Muhabirler Kurulu"nu oluşturdu. Bu kurula, temsilcilik çalışmalarında öne çıkan aktivistler katılıyor. Çalışmalardaki görev bölümü gönüllülük temelinde oluyor. Çalışmalara kimi birimler bir, kimi birimler iki, kimi birimler üç, kimi birimler ise, katılımda sürekliliği sağlayamıyor. Bu çalışmalarda amaçlanan -geçiş sürecinin karmaşıklığı da göz önünde alınarak- soyut şemalar üzerinde kurullar oluşturup insanları bu soyut şemalara bağlı kalarak görevler vermek değil... Temsilcilik çalışmalarında öne çıkan aktivist muhabirlerin yeteneklcri ile de bağlı olarak ihtiyaç olan kurulları oluşturmaktır. Çalışmanın sürekliliği içinde öne çıkan "Aktivist Muhabir Kurulu" var olan potansiyellerimizi harekete geçirmede, kendi dışımızdakilerle ilişki kurmada, kendi kadrolarımızın kaynaşma süreci önemli katkılar sağlıyor. Yılların getirdiği **Atıllık,** düşünsel tembellik, tartışmama, eski tarz düşünme alışkanlıklarına rağmen içe yönelik çalışma **Birlik ve Yenilenme** süreci ile iç içe gelişiyor. Önüne daha geniş kesimlere gitme hedefini koyuyor. Tartışma toplantıları düzenleyerek düşünsel yenilenmeye katkıda bulunmaya çalışıyor.

Politik çalışmaların ikinci önemli yanını **Dışa Yönelik Çalışma** oluşturuyor. Bu çalışma hem gericiliğin üzerimize gelmesinde ve hem de bizi emekçi kesimlerden soyutlama girişimine karşı koruyucu bir kalkan oluyor. Yasal muhalefet partileri, sendikalar, yerel gazeteler ile olan ilişkilere büyük önem veriyoruz. Milletvekilleri, il başkanları, belediye başkanları, avukatlar ve yerel gazeteler ile olan diyaloğun etkili ve işe yönelik olması gericiliğin saldırılarında caydırıcılık etkisi gösteriyor. RP, DYP ile ilişkiler olmasına rağmen -birazda bu partilerin tercihlerinden kaynaklanan- işe yönelik yararlı bir ilişki kurulabilmiş değil. Aynı şeyi dışımızdaki Marksist sol için söylemek mümkün. Biraz bizim yeterli çabayı göstermememiz, biraz bu arkadaşların bize yönelik öznel yaklaşımları bugüne kadar somut bir girişimi engelledi.

b) Kültürel Çalışma:

Temsilciliğimizin en önemli çalışmalarından biri kültürel çalışmadır. Bu çalışma bizim emekçi halk ile aramızdaki -bugün*için- köprüyü oluşturuyor. Bugüne kadar gerçekleştirdiğimiz kültürel ağırlıklı etkinlikler geniş bir ilgi ve destek gördü. Demokrasiden yana olan kişi ve kuruluşlar bu etkinliklerimize sempati ile baktılar. Bu etkinlikler esnasında bize yönelik antikomünist ön yargılar kırılmaya, temsilciliğimiz gerçekten geniş bir çevre tarafından ilgi odağı olmaya başladı. Yerel gericilik, kendince tehlikeli bulduğu bu gelişmeyi engellemek için elindeki bütün olanakları kullanarak hem etkinliklerimizi engelleme ve hem de bu etkinliklerden sağladığımız gelir ile temsilciliğin önemli bir gelir kaynağını kurutarak parasal sıkıntı yaratmaya çalıştı. Bu girişimde de kısmi başarı sağladı. Dışımızdaki güçlere gericiliğin girişimlerindeki tehlikenin boyutunu anlatmadaki yetersizliğimiz sorunun çözümü için atılacak adımların daha güçlü olmasına yetmedi. Bütün engelleme girişimlerine karşın, önümüzdeki günlerde temsilciliğimiz emekçi halk ile aramızdaki canlı bağı oluşturacak kültür etkinliklerine yeniden başlayacak. Bu etkinliklerimizi gazetemize yansıtmaya çalışacağız.

c) Gazetecilik Çalışması:

Temsilcilik çalışmasının önemli bir yanını gazetecilik çalışması oluşturuyor.

Temsilciliğimiz bugüne kadar basın-yayın çalışmasını düzenleyecek kurulu oluşturamamasına karşın yine de gazete merkezine bölgemizde olup bitenleri ulaştırmada gereken titizliği gösteriyor. Gazetenin her sayısına bölgemizdeki etkinlikler ulaştırılıyor. Buna rağmen temsilcilik çalışmasının önemli bir ayağı olan gazetecilik çalışmasını istediğimiz anlamda gerçekleştirebilmiş değiliz. Bu eksikliğin aşılabilmesi kolay olmayacak. Çünkü insanlarımızdaki düşünsel tembellik, yazmama alışkanlığı ister istemez çevresinde olup bitenleri bu işin uzmanları tarafından kaleme alınmasını doğuruyor. Bu da bizim istediğimiz verime ulaşmayı engelliyor.

Çalışmalarımızdaki bu üç boyutluluğun önemini kavramak, hiç bir biçimi küçümsememek gerekiyor. Çalışmaları çeşitlendirmek daha fazla insanın çalışmalarımıza katılımını ve yeni insanların aktivite kazanmasını sağlayacak.

Nevzat CİNGİRT-Kocaeli

Gelenekleri birlikte yaratalım

Geçtiğimiz günlerde seksen öncesi aynı işkolunda mücadele verdiğimiz birkaç dostla bir arada olma fırsatını buldum. Yıllar geçmişti aradan, birçoğuyla belki on yıldır görüşmemiştik. Çeşitli sol davalardan yargılanan, mahpusluğu, gözaltına alınmışlığı, gurbette kalmışlığı olan bir avuç arkadaş.

Yıllar süren ayrılıklardan sonra, buluşma öncesi bir sevinç, bir merak, biraz da kaygı vardı içimde. Yaşamlarımızın belkide en güzel yıllarını faşist saldırılarla, baskılarla, belkide en buruk olanı birbirimizle çekişmelerle içiçe geçirmiştik. Bu sürecin tamamını özetleyecek bir anıyı hatırlıyorum. Öğretici, anlamlı.

1 Mayıs 77, o günün o güzel sabahında sendikamızın flamasının arkasında toplanmıştık. Kimler yoktu ki flamanın altında, tüm ülkemiz solu, belkide ayrımsız hepsi, tüm çeşidi ve zenginliğiyle. O güzel günün sabahını öğlenini, kilometrelerce güzergah boyunca, zenginliğimizin iç karmaşası ve çekişmesi ile hırgür ve streste geçirerek gelmiştik alana. Hiç unutamıyorum, sloganlarla birbirimizin üzerinde olduğumuzu haykırıyorduk. Ve biz alana girdikten on dakika sonra o dehşeti yaşamıştık yüzbinlerle birlikte. 77 1 Mayıs dehşetini.

O gün yaşadıklarımız, o günle kalmadı. Hemen hepimiz çeşitli kereler, şubeyi, sorgu odalarını, Selimiye'yi, Metris'i, Davutpaşa'yı, yaşadık. Acıyı ayrılığı, hatta ölümleri tekrar tekrar yaşadık.

Ve geldik bu güne. İşte bir aradayız. Genç değiliz hiçbirimiz, otuzu devireni genç kategorisine almıyorlar, hatta kırka ulaşmışlar var, aramızda. O buruk, güzel sabahtan sonra, güzel bir akşamda yıllar sonra bir aradayız. Birlikteliğimizin o kısa birkaç saatinde, yıllar süren beraberliğimizde almadığımız tadı aldık. Olgun, saygılı nesnel ve gerçekten birlikte. Yıllar evvel son görüşmemizde belkide selam dahi vermeden geçiştirdiğimiz dostlarımızla saatler boyu sohbet ettik. Her anı anlamlı, öğretici, sıcak bir sohbet.

Devrimci Yol davasından yargılanmış olan bir dost sohbet anında "yaşadığımız süreçler içinde en disiplinli ve kalıcı örgütlenmeyi TKP yaptı" saptamasında bulundu. O an aklıma Veysi Sarısözen'in "Sosyalist Sol Konuşuyor" dizisindeki "Ülkemizde en yerli örgütlenmeyi Dev-Yol başardı" tanımı geldi.

Ve şimdi düşünüyorum, solumuzun olumsuzlukları, başarısızlıkları, yenilgileri, ayrılıkları ve acılarıyla dolu tarihinde umutsuzluğa kapılacak ama hiç bir olgu yok. Aksine dersler çıkarılacak, bugün ve yarınki mücadelemize zemin olacak çok ama çok deney ve birikim var. Dünyamızın, dünyadaki tüm dostlarımızın, bizlerin, yeniyi nesneli aradığımız, tartıştığımız şu günlerde bu birikim solun en büyük materyali. Bir tarih var arkamızda. Solumuzun tarihi. Bugün buruk bir şekilde hatırladığımız tüm olumsuzluklarıyla birlikte, ardıcıllığı, kararlılığı, dünü bugüne ulaştıran direngenliği ile solun tarihi. Kutlu yoldaşın tanımı ile "bizim olan ülkemiz tüm sol hareketinin tarihi."

Son yılların en anlamlı birlikteliği ve söyleşisini yaşadığım o akşamdan sonra, Kartal şölenine katıldım. İnsanlarımız yine coşku ile yaktı meşalelerini Venceremos'u söylerken. Eksiği gediği ile bizim tarihimizina bir uzantısını yaşadık o akşamda. Kutlu ve Sargın yoldaşlarımızla birlikte tüm politik tutukluklara, tüm yoldaşlarımıza özgürlüğü haykırdık, hep bir ağızdan. Ve aynı akşam, solumuzun tarihinde direngenliği, kararlılığı ile saygın bir yeri olan Fikri Sönmez yoldaşın anılmasını engellediler Beşiktaş'ta. Ayrılıklar ve engellemeler üzdü beni, bizleri. Ancak dostlarımız gücenmesinler, sevindim bir yanıyla. Önümüzdeki günlerde o anmayı birlikte paylaşma fırsatını olacaktı çünkü.

Nesnel yaşam günümüzde, solumuzun uzak yakın tarihsel deney ve birikimlerine sahip çıkmayı gerektiriyor. Haydi, bizim ile "bizim" ayrımının ortadan kalktığı, ortak tarihimizin yarattığı tüm değerin pratikte, yaşamda sahip çıkıldığı günleri yaşama geçirmeğe. Haydi solun tarihinin bizlere miras bırakmadığı yeni gelenekleri birlikte yaratmağa.

M.Nazım ÖZTÜRK

adımlar

Temsilcilikler

YURTİÇİ

Koordinatörler İstanbul-Taner Renda, Abidin Sökmen, Emin Yuran, M.Ata Uçum, Haydar Yılmaz Piyerloti Cad. Dostluk Yurdu Sok., Selimbey İşhanı No: 8/12 Çemberlitaş Tel: 516 23 27 ✱ **Ankara**-Gürbüz Özaltınlı, Ziya Yavuzeş Sağlık 1 Sok No: 9/9 Sıhhiye ✱ **İzmir**-Birol Aslantürk, Sami Çelik, İsmail Doğaner, Gür Hazer ✱ **Trakya**-İ.Can Dinli ✱ **Adana**-Ömer Uz-İnönü Cad. Aydın İşhanı Asma Kat: 5 No: 607 ☐ **Tokat/Amasya**-Ömer Ünal-Ballıca Köyü ☐ **Antakya**-Ferit Lif-Saray **Cad.** Gedikoğlu İşhanı No: 17/1 ☐ **Bandırma/Balıkesir**-Mehmet Aydın-Kaşif Acer Cad. Durnalar Psj. No: 36/4 ☐ **Bursa**-Nocdet Filizoğlu-Hacılar Mah. Ecelar Sok. Sema Apt. No: 1/1 ☐ **Gaziantep**-Halaf Salvarlı-İnceoğlu İşhanı Kat: 2 No: 62 ☐ **Bakırköy**-Hamdi Eskioğlu-Vahap Ünsever-No: 38/7 Tel: 542 41 07 ☐ **Bayrampaşa**-Selahattin Sabırlı-Hayrettin Altuncevahir-Yenidoğan Mah. Numunebağ Cad. No: 36 ☐ **Beykoz**-Ahmet Özgül-İsmail Yıldız-Kayabaşı Sok. No: 17 Paşabahçe ☐ **Eminönü**-Salih Karakaynak, Yeşil Tulumba Sok, No: 56 ☐ **Kadıköy**-Erol Karasoy-Ali Şimşek-Osmanağa Mah. Reşit Efendi Yeni Yol Sok. No: 1/3 ☐ **Kartal**-Hamit Akıncı-Mehmet Malkaç-Yukarı Mahalle Yankı Sok. No: 11/3 B Blok Tel: 374 32 74 ☐ **Şişli**-Müslüm Erdal-Mahmut Doğan-İzzetpaşa Mah. Deniz Sok. No: 5/3 ☐ **Ümraniye**-Ali Şen-Alemdağ Cad. No: 53/C ☐ **İzmir**-Mustafa Karakuş-Vedat Pekel-859.Sok. Söğütlü İşhanı Kat: 3 No: 306 Konak Tel: 25 08 67 ☐ **Denizli**-Atilla Erenler-Doktor Cad. Menteş İşhanı Kat: 3 Tel: 366 20 ☐ **Diyarbakır**-Mustafa Balcı-İsfendiyar Eyüboğlu-Mehmet Karabulut-Salih Şimşek-İnönü Cad. Kahraman İşhanı Kat: 4 No: 32 Tel: 427 32 ☐ **Kocaeli**-Nevzat Cingirt-Ali İhsan Kayalar-Ömerağa Mah. Salkım Sok. Elçiler Han Kat: 2 Tel: 14 42 28 ☐ **Malatya**-Armağan Barışgül-Cezmi Kartay Cad. Yıldız Han Kat: 3 No: 52 ☐ **Manisa**-Ramazan Tütüncü-Kuyualan Mah. Erler Cad. No: 113/8 ☐ **Muğla**-Necati Demirel-Özcan Özgür-Belediye İşhanı No: 215 Kat: 2 Tel: 838/ ☐ **Sakarya**-Hayri Çifter-Kavaklar Cad. Sütçüoğlu İşhanı Kat: 1 No: 38-40 ☐ **Çerkezköy/Tekirdağ**-Hüseyin Öztürk Gazi Mustafa Kemal Mah. Edip Sok. ☐ **Zonguldak**-Öner Güven-Ahmet Öztürk-Alemdar Cad. Ömeryiğen İşhanı Kat: 5 D: 5

YURTDIŞI

Genel Koordinatör: Veysi Sarısözen ☐ F.Almanya-Aydın Şeneson-Moltke Str. 45 4100 Duisburg Fax: 203 339229 Tel: 203 340395-**Güney Bölgesi**-Nejat Yalçın Sulzbacher Str. 19 8500 Nürnberg Tel: 911 555289 ☐ **B. Berlin**-Yalçın Taş-Donau Str. 104 1 Berlin 44 ☐ **Avusturya**-Halil Erdem-Mittelsteig 7/19 A-1040 Wien Tel: 222 5667445 ☐ **Belçika**-Turgay Çelikörs-Chee d'Alsemberg 455 1180 Bruxelles Tel: 322 345 1076 ☐ **Danimarka**-Ayşe Coşkun-Dyringparker 122,2 th, 2660 Brondy Str Tel: 452 544262, **Fransa**-Hayri Ata-67, Rue de la mare 75020 Paris Tel: 331 43493639 ☐ **Hollanda**-Şemra Ulusoy-Mexico Dreef 229 3563 Utrecht Tel: 030 623029 ☐ **İngiltere**-Cahit Baylav-6 Stoke Newington Road N 16 7XN London Fax: 1-9231902 ☐ **İsveç**-Şahin Salman-C.O.Köylüoğlu-Visbringen 42 NB 163/73 Spanga Tel: 36 6311 ☐ **İsviçre**-Hasan Demircan-Postfach 56 5614 Sormenstrof, Tel: 4157 271971 ☐ **Kıbrıs**-Zeki Erkut-19 Necmi Avkıran Sok. Lefkoşa Tel: 020 75405 ☐ **Yunanistan**-Gülenay Öztürkçü-00301 2285148 Rizou Neroulou 11141 Galatsi-Athens Tel: 19 512929 ☐

Abone Koşulları

Abone olmak için aşağıda belirtilen abone bedelini, **"Su Basın Yayın San. ve Tic. A.Ş, Türkiye İş Bankası Türbe Şubesi, Hesap No: 1066904"ya yatırmanız ve banka dekontu fotokopisini, "Adımlar Gazetesi, Peykhane Sok., No: 44, Kat: 4, Sultanahmet-İstanbul" adresine bildirmeniz yeterlidir.**

Abone Fiyatları
Altı Aylık
Yurtiçi 15 bin TL
Yurtdışı (Avrupa) 30 DM
Yıllık
Yurtiçi 30 bin TL.
Yurtdışı (Avrupa) 60 DM
Tek Gazete Fiyatı
Yurtiçi 1500 TL
İngiltere 1 Sterlin
Diğer Avrupa Ülkeleri 3 DM
İlan Koşulları
Siyah Beyaz: 10 bin TL. (sütun/cm)

adımlar

Su Basın Yayın ve Ticaret A.Ş. Adına Sahibi: **Şefik Çalık** □ Genel Yayın Yönetmeni: **Umur Coşkun** □ İşletme Müdürü: **Atilla Tanıkan** □ Yazıişleri Müdürü: **Semih Gümüş** □ Yayına Hazırlayanlar: **Füsun Öztürk Baysan, Orhan Demirbağ, Semih Gümüş** □ Yönetim Yeri: Peykhane Sok., No: 44, Kat: 4, Sultanahmet-İstanbul Tel: 516 11 79 Fax: 516 11 79 □ Ankara Temsilcisi: **Özcan Kesgeç** □ Ankara Büro: Marmara Sok., No: 16/16, Sıhhiye Tel: 135 36 08 Fax: 135 36 08 □ Ofset Hazırlık: Ekol 522 77 76 □ Baskı: Son Havadis Web Ofset 575 35 60 □ Dağıtım: Gameda □

Anice Berkes'in Türkiye'den geleceklere anlatacağı çok şeyler var

BERKES...

■ Abdullah Yılmaz

Müziği çok severdi. Çiniden, seramikten anlardı. Kilimle, halıyla uğraşırdı.. Anadolu'da neler üretilmişse, bir sanat tarihçisi gibi onlarla uğraşırdı. Türk kültürü çok kuvvetliydi.

▶ *Niyazi Berkes, Prof. Tarık Zafer Tunaya ile.*

Kıbrıs'ta doğmuş.
Türkiye'de okumuş.
Kanada'da çalışmış.
İngiltere'de ölmüş.

Bu dört cümlelik kısa bir bilgi bile, kimliğinin nasıl bir engelli koşuda örüldüğünü gösterebilir. Eğer bir de kimi bilgilerin başlarına bir "neden" sorusunu eklerseniz, bu sefer tarih de uğuldar. Net, berrak anlatımlı bir sese dönüşür bu. Tanzimat sonrası dehlizlerine ışık düşüren, 40'lı yılların acılarını anlatan ve insanın hiçbir zaman tükenmeyeceğini vurgulayan bir ses... Örneğin, neden o Kanada'da çalışabildi de Türkiye'de çalışamadı, çalışma olanağı bulamadı? Neden Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'ndeki kürsüsü kaldırılarak açığa alındı? Neden İngiltere'de öldü? Neden?.. Neden?.. Neden?

Hayır, biliyoruz: İz bırakmış bir kimliktir o!

Fakat, onu usulca ardiyeye sürenler de yok değil. 8-10 yıldan bu yana ortalıkta ne "200 Yıldan Beri Neden Bocalıyoruz"un kıvılcımlar saçan soruları dolaşıyor, ne de "**Türk Düşününde Batı Sorunu**"nu yerine oturtma arayışları... "**Türkiye İktisat Tarihi**" de, "**Arap Dünyasında İslamiyet, Milliyetçilik ve Sosyalizm**" de vitrinlerden uzaklaşmış. "**Türkiye'de Çağdaşlaşma**" ise, kıskaçta...

Mustafa Ekmekçi, bu usulca katliamı duyumsamış olmalı ki, önceki yıl Londra'dan bir telefon numarası çevirdi: 030-36 60 77. Niyazi Berkes... Fakat telin öteki ucundan haber acılı geldi: Hastaymış. Röportaja yanıt veremeyecek kadar kendinde değilmiş!.. Ve yine sessizlik.

Gerçi, bu sessizlik, 1988 Aralık ayında epeyce aralandı. O, Shacklewel Lane Camiinden Brent Wood'daki ebedi istirahatgahına çok mütevazi bir törenle uğurlanırken, Türkiye'de dostları boş durmadılar. Güzel yazılarla, haberlerle, anılarla, incelemelerle andılar onu. Fakat, işte o kadar! Sonra yine o sessizlik...

Geçenlerde bu telefonu bir de biz çevirelim istedik. Elbet telefona kendisi çıkamayacak, eşi çıkacaktı; çıktı. Ve İngiliz olmayan bir sıcakkanlılıkla karşıladı, görüşme isteğimize "evet" dedi, bizi Hythe'taki evine buyur etti. Ve biz de -aile bireyleri ile birlikte- arabamıza doluştuk:

"Anice BERKES
15 Fisher Cross
Hythe, KENT."

Ne zaman Londra dışına çıksam -resmi diliyle söylersek- Birleşik Krallığın İngiltere bölümüne, kafama hep aynı soru takılır: Bu ülkenin mimarisinde tek bir tarz mı var? Hatta bir mimar mı çizdi bütün bu yapıların planlarını? Değilse, nedir bu özdeşlik? Evler; boyları, enleriyle, giriş kapıları, giriş kapılarının önlerindeki küçücük bahçeleriyle niçin birbirine benziyor? Ve niçin ortalık, çatılardan duvarlara kadar, kiremit rengidir?

Fakat bu kez yanılıyorum. İki saati aşkın yolculuktan sonra vardığımız Güney-Doğu İngiltere'de artık İngiltere yok! Hythe, sanki küçük bir kuzey Avrupa kasabacığı. Saçaklarından buzlar sarkacakmış sanki. Dik çatılar, keskin köşeli balkonsuz evler! Ve çivit beyazı ile krem karışımı bir aydınlık... Ve kapıyı açan bayan Berkes'in ardında bir Anadolu evinin iç dekoru, bir Türkiye! Kütahya çinileri, İznik seramikleri, ince ilmikli ipekli halılar, antikalaşmış kilimler, kırmızısı çok nakışlı çoraplar, cami resimleri...

Anice Berkes, seramiklere takıldığımızı görünce, kendisini tutamıyor:

— Niyazi, diyor, fazla Türktü... Kanada'daki evimizin bacası İznik seramiğindendi... Taa, İznik'ten getirtip kaplatmıştı.

Sonra, uzakdoğu tapınaklarını andıran mukavva kutudan yarımay çörekleri, Türkiye usulü demlenmiş çay ve ince belli bardaklar...

Söyleşimiz koyulaşıyor.

Soruyoruz:

— *Niyazi Bey'i ne zaman, nerede tanıdınız?*

— Kanada'da, diyor. 22 yaşındaydım. Niyazi, üniversitemizin İslamik bölümündeydi; bizim tarafa taşınmışlardı o zaman...

Sonra, çok sonra 1971'de evlenmişler.

Ekliyor:

— Ama hiç ayrılmadık, hiç darılmadık, hiç kavga etmedik, hiç!.. Fransızca da bilirdi. Müziği çok severdi. Çiniden, seramikten anlardı. Kilimle, halıyla uğraşırdı... Anadolu'da neler üretilmişse, bir sanat tarihçisi gibi onlarla uğraşırdı, Türk kültürü çok kuvvetliydi.

— *Peki, diyoruz, Hythe'ı nereden buldunuz?*

— 78'de emekli olmuştu. Artık Kanada'nın uzun kışlarına dayanmak için bir neden kalmamıştı. Türkiye'ye yerleşmeyi planladık. 79'da Antalya'ya gidip bir ev bakındık. Bulunanı ben pek beğenemedim. Dolanıyorduk ki, bir gazete editörünü öldürdüler. (**Abdi İpekçi**'yi kastediyor.) Faşistler saldırıyor, dediler. Ürktüm. Niyazi'ye bir şey olmasın istedim. Bir soluk almak üzere Londra'ya geldik. Onun burda kuzeni vardı. Kuzeninin de Kent bölgesinde çiftliği. Sevdik ve sonra bu evi satın aldık, oturduk.

— *Çalışıyor muydu?*

— Çok! Fakat, 84'te kalp krizi geçirdikten sonra kendine hiç gelemedi. O kadar ki, **Behice Boran**'ın ölüm haberini veren gazeteyi verdiğimde bile bir şey anlamadı, öylece boş gözlerle baktı, durdu... Yukarıdaki odanın pencere önünde yattı tam dört yıl... Yazmadı, yazamazdı.

— ***Türkiye'de, ya da Kıbrıs'ta, kimsesi yok muydu? Akrabası filân..?***

— Vardı. Kardeşi vardı, **Enver**. İkizdiler, çok benziyorlardı birbirlerine. Buraya yerleştiğimiz zaman Enver'e "cenazemi burada bırakmayın, Türkiye'ye götürün" diye vasiyet etmişti. Fakat Enver, Niyazi'den önce öldü. Ve ben Niyazi ölünce ne yapacağımı bilemedim. Christmas günleriydi. Herkes kendi dünyasındaydı. Oğlu Fikret'i aradım. (Fikret, Niyazi Berkes'in ilk eşindendir.) O gün tesadüfen **Cumhuriyet** gazetesinden aradılar, sağlık durumunu öğrenmek istiyorlarmış. Haber böylece duyulmuş oldu. Vasiyetini yerine getirecek bir bağlantı bulamadım. Şükür ki, Londra'daki o camii bulabildik. Neredeyse ortada kalacaktık...

— *Türkiye Büyük Elçiliği ilgilenmedi mi?*

— Bilmiyorum. Cenaze günü genç bir adam geldi, dediler, ama elçilikten mi geldi, kimdi, bilmiyorum.

Kırıktı. Üzüntü doluydu.

Sonra, **İstanbul Hukuk Fakültesi'nin 100'ncü kuruluş yıldönümü için Niyazi hocanın çağrıldığını hatırladı, 1940'larda Ecevit'in babasıyla boğazı karşıdan karşıya geçip döndüklerini anlatışını, Amerikalıların Romen petrollerini bombalayışı sırasında İstanbul'a sığınan Romenlere ettiği tercümanlık öykülerini...**

Bu minval üzere anlattı bir süre, kırık dökük.. parça parça. Fakat hep Türkiye üstüne, Türkiye için...

Sonra, Fikret'in Cambridge Üniversitesi ile görüşüp, babasının kitaplarını, kitaplaşmamış yazılarını, özel bir bölüm olarak, ayrı bir odada yerleştirmek üzere anlaştığını söyledi.

Sonra,

— Ben, dedi, Türkiye'de İngilizim, burada İskoç. Burada da yabancıyım orada da. Niyazi için bir şeyler yapmalıyım. Ben Türkçe bilmiyorum, onlar İngilizce bilmiyor... Ne olacak? Niyazi için kim ne diyor, ne yazdı, ne yazacak, bilmiyorum. Ama gene de bir süre bekleyeceğim. Belki Türkiye'den gelirler. Anlatırım. Çok, çok şeyler anlatırım...

Ve sonra, "olmazsa" dedi, "İskoçya'ya, anneme taşınırım!"

Ve de donuk gözlerle noktayı koydu:

— Niyazi'nin burda bir şeyi yok ki! Keşke Antalya'daki o evi beğenseydim!

Dönüşte hava kararıyordu, arabamız hantal. Sanki şu Kent ovasını bir an önce geçse ve bir an önce varsa Londra'ya, çok şey değişecek. Aklıma, "200 Yıldan beri Neden Bocalıyoruz" takıldı. Acaba diyorum devrimci dünyamızda da bir vefa eksikliği yok mu? Niyazi hoca neden bu kitapta bu konuyuda incelememiş? Kendi ölümünden sonra öyle belli ki!..

Sonra, kovuyorum kafamdan bu soruyu. Hayır, yok. Yanılmak istiyorum. Bir önceki gibi, tıpkı!.. Şimdi dostları atağa kalkacak, inceleme yazıları yazacak, denemeler, anılar... Şirazesi kırmızı iplikle örülü, bir kocaman, ciltli "Niyazi Berkez'e Armağan" kitabı çıkacak ortaya... Ve Ankara'nın Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'ndeki kürsünün kaldırıldığı anfide bir heykeli yükselecek, upuzun! □